

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์
เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
ศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ | สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ธีรยุทธ สัจจะบุตร | หัวหน้าโครงการวิจัย

Area-Based Education

in Southern Border Provinces

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์
การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนา
การจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ธันวาคม 2567

APA7th Citation:

ธีรยุทธ สัจจะบุตร, รัตเกล้า นุ้ยแมน, ทฤดมมณ เหล่าชัย, อิบติซัม อีแอะ, ณัฏชานันญา โกมนตรี, นิกร เซ่งเถียร และ
มหิศร ปัตนราชภูร์. (2567). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนา
การจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. บริษัท นำศิลป์โฆษณา จำกัด.

ศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ

รายงานการวิจัยฉบับนี้ดำเนินการภายใต้งบประมาณแผนงานยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนด้านการพัฒนาและเสริมสร้าง
ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โครงการบริหารจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้
งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งลาวัลย์ จันทรัตน
นายนิกร เซ่งเถียร

นายมหิศร ปัตนราชภูร์
นางรัตเกล้า นุ้ยแมน

หัวหน้าโครงการวิจัย

นายธีรยุทธ สัจจะบุตร

ผู้ช่วยนักวิจัย

นางสาวทฤดมมณ เหล่าชัย

นางสาวอิบติซัม อีแอะ

นางสาวณัฏชานันญา โกมนตรี

นางสาวจินตนา อินทสระ

นางสาวเมตตา นาคพันธ์

นางนียะดา จิตต์ดำหรี

นางสาวชูไฮลา บินเยาะ

นางสาวกนกกรัซต์ คำสาร

นางสาวอาณีตา โส๊ะแห

นางสาวรวงคณา วัชรสุขุม

นางฮาसानะ ดอเลาะ

นางสาวรัตนา มะมิง

นายบาฮารี ดือราแม

นายอนุภาพ ด่วงนัม

นายอาณัติ หัตตูหมัด

นางสาวสิริมาส ตั้งเพ็ง

ว่าที่ร้อยตรีสว่างพงษ์ สมมาตร

นางสาวกัลย์ธีรา วงศ์พายัพไพบูลย์

นายยุทธศักดิ์ ชัยสวัสดิ์

นายศักดิ์ดา เหลือมรุ่ง

นายปริญญา จินดาเพชร

นางสาวชานียาห์ ราโอบ

นางสาวสวิตา หมดสอ

นางสาวรัฐกาญจน์ รักษาสุธากาญจน์

นางสาวอัญชลี ฐระบุตร

จัดพิมพ์โดย

บริษัท นำศิลป์โฆษณา จำกัด (พิมพ์ครั้งที่ 1)

จำนวน 150 เล่ม พ.ศ. 2567

ออกแบบปก

ธีรยุทธ สัจจะบุตร

ลิขสิทธิ์

© ธีรยุทธ สัจจะบุตร 2567

ธีรยุทธ สัจจะบุตร และคณะ (2567) : การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. (A COMPLETE NEEDS ASSESSMENT RESEARCH FOR ENHANCE EDUCATION DEVELOPMENT IN SOUTHERN BORDER PROVINCES). กลุ่มวิจัยติดตาม และประเมินผลการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

การจัดการศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงความสะดวกคล่องกับวิถีชีวิตของผู้คนซึ่งเป็นผู้รับบริการด้านการศึกษา โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กำลังประสบปัญหาท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่วิกฤติและอันตราย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่ 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็น และ 3) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติ การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ (1) การกำหนดความต้องการจำเป็น เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญและข้อมูลเชิงปริมาณผ่านแบบสอบถามรูปแบบการตอบสนองรายการคู่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{mod}) (2) การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็น ตัวอย่างวิจัยจำนวน 932 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และ (3) การวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา และการวิเคราะห์แก่นสาระ

ผลการวิจัยที่สำคัญสรุปได้ว่า ดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดในการพัฒนาการจัดการศึกษาผ่านการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ คือ การมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร (PNI_{mod} = 0.17) โดยปัจจัยโรงเรียนสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีได้ด้วยตนเองมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ขนาดอิทธิพลเท่ากับ .925 และสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ประมาณร้อยละ 85.70 โดยแนวทางและนโยบายที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาภายใต้ความซับซ้อนของบริบททางสังคม วัฒนธรรม และความมั่นคงในพื้นที่ จำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่ยืดหยุ่น สร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนพัฒนาครูและผู้เรียนตามบริบท และกระจายอำนาจอย่างเหมาะสม

TEERAYUT SATJABUT et al. (2024): A COMPLETE NEEDS ASSESSMENT RESEARCH FOR ENHANCE EDUCATION DEVELOPMENT IN SOUTHERN BORDER PROVINCES). CENTER FOR PROPELLING THE EDUCATION IN SOUTHERN BORDER PROVINCES, OFFICE OF THE PERMANENT SECRETARY, MINISTRY OF EDUCATION.

Educational management must be strategically structured to align with the sociocultural context of communities, particularly in Thailand's Southern Border Provinces, where individuals face persistent challenges and navigate daily life within a precarious and volatile socio-political environment. This research explores the essential needs for improving educational management in Thailand's Southern Border Provinces, examines the factors influencing these needs, and proposes academic recommendations alongside practical guidelines to address them within the context of educational development. A needs assessment was employed, consisting of three phases: (1) identifying educational needs through expert focus groups and a dual-response questionnaire, analyzed using the Modified Priority Needs Index (PNI_{mod}); (2) examining the causal relationships influencing these needs with confirmatory factor analysis (CFA) on data collected from 932 participants; and (3) evaluating potential solutions through expert panel discussions and thematic analysis.

The results indicate that the most pressing educational need is institutional autonomy in decision-making related to education management and resource allocation ($PNI_{mod} = 0.17$). Furthermore, schools' ability to manage their own resources had significant direct effects at the .001 level, with an effect size of .925, accounting for 85.70% of the total variance. Additionally, formulating educational policies and strategies within the complexities of socio-cultural and security-sensitive contexts necessitates an adaptive framework that integrates cross-sector collaboration, context-responsive capacity building for educators and learners, and a well-structured decentralization mechanism to enhance governance and resource management efficiency.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลายฝ่าย คณะผู้วิจัยขอแสดงความขอบคุณอย่างยิ่งต่อบุคคลและหน่วยงานที่มีส่วนช่วยเหลือ ดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งลาวัลย์ จันทรัตน อุตตมบัณฑิตศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ให้ความเมตตาต่อศิษย์ ได้ให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านแนวทางการวิจัย การวางแผน และการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนกระบวนกรดำเนินการวิจัย

คณะผู้เชี่ยวชาญ ที่ให้ข้อเสนอแนะอันทรงคุณค่าในการพัฒนาแนวคิดและกรอบการดำเนินงานวิจัย เพื่อให้ผลลัพธ์ของงานวิจัยสอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่และมีความถูกต้องทางวิชาการ

เครือข่ายวิจัยของศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้ให้การสนับสนุนในด้านการประสานงาน การให้ข้อมูล และทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานวิจัย

ผู้ช่วยนักวิจัยของศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ซึ่งทำงานด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ และช่วยสนับสนุนกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทุกท่าน ที่ได้สละเวลาให้ข้อมูลและความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งในบริบทของพื้นที่และปัญหาที่แท้จริง

และที่สำคัญยิ่ง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณนายนิกร ชั่งเถียร ผู้อำนวยการศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาผ่านการดำเนินงานด้านการวิจัย สำหรับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการวิจัย ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญต่อการพัฒนาและต่อยอดประเด็นวิจัยจนสามารถดำเนินการวิจัยแล้วเสร็จ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านอีกครั้งที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในทุกมิติของการวิจัยนี้ หากไม่มีความร่วมมือจากทุกฝ่าย งานวิจัยนี้คงไม่สามารถสำเร็จลงได้

ธีรยุทธ สัจจะบุตร และคณะ

2567

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ง
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	7
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	7
คำถามวิจัย	10
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	10
ขอบเขตของการวิจัย	10
คำสำคัญที่ใช้ในการวิจัย	11
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	11
1. ประโยชน์เชิงวิชาการ.....	11
2. ประโยชน์เชิงปฏิบัติการ.....	11
3. ประโยชน์เชิงนโยบาย	12
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
ตอนที่ 1 มโนทัศน์ทั่วไปของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์.....	13
1.1 ที่มาของแนวคิดการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น	13
1.2 ความสำคัญและประโยชน์ของการดำเนินงานด้านการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ..	16
1.3 ความหมายและการจัดประเภทของความต้อการจำเป็น.....	17
1.4 ขั้นตอนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น	18
1.5 การนำวิธีวิทยาการวิจัยไปใช้ประโยชน์	21
1.6 การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น.....	21
ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่.....	25
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	29

ส่วนที่ 1 การกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	30
ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็น	34
ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหาความต้องการจำเป็น	34
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	37
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่างวิจัย.....	45
ตอนที่ 3 ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่.....	48
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	53
ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติด้านความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	75
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	90
สรุปผลการวิจัย	91
ส่วนที่ 1 การกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	91
ส่วนที่ 2 ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่.....	92
ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	93
ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติด้านความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	95
อภิปรายผลการวิจัย	97
ข้อเสนอแนะ	104
1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	104
2. ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ	104
3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ	105

รายการอ้างอิง	106
ประวัติผู้วิจัย.....	109
รายนามเครือข่ายวิจัยของศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้	112
Syntax.....	119

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่างวิจัย.....	46
ตาราง 4.2 ความต้องการจำเป็นในด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา.....	49
ตาราง 4.3 ความต้องการจำเป็นในด้านการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่าง ภาคส่วนต่าง ๆ.....	50
ตาราง 4.4 ความต้องการจำเป็นในด้านการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอน.....	51
ตาราง 4.5 ความต้องการจำเป็นในด้านการสร้างความยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่าย ที่เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษา.....	52
ตาราง 4.6 ความต้องการจำเป็นในด้านการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร.....	53
ตาราง 4.7 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในประเด็นการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่.	56
ตาราง 4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ขององค์ประกอบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (COL).....	57
ตาราง 4.9 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดการสร้างการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา (COL).....	59
ตาราง 4.10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ของการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ (MEC).....	61
ตาราง 4.11 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดการสร้างกลไก ในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ (MEC).....	62
ตาราง 4.12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอน (DEV).....	64
ตาราง 4.13 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดการให้ความสำคัญ กับการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอน (DEV).....	66
ตาราง 4.14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การสร้างความยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษา (FLEX).....	68
ตาราง 4.15 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดการสร้างความยืดหยุ่น กับภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษา (FLEX).....	69

ตาราง 4.16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา และการบริหารทรัพยากร (POWER).....	71
ตาราง 4.17 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดการมีอิสระและอำนาจ ในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร (POWER).....	73

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นกับการประเมิน.....	16
ภาพ 2.2 ระดับของสภาพที่ควรจะเป็น.....	18
ภาพ 2.3 ขั้นตอนของการวิจัย.....	19
ภาพ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	29
ภาพ 4.1 ทศนภาพความคิดเห็นในประเด็นการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสม กับบริบทเชิงพื้นที่.....	56
ภาพ 4.2 ทศนภาพข้อมูลระหว่างตัวแปรในโมเดลการวัดการสร้างการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา.....	58
ภาพ 4.3 ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการสร้างการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา.....	60
ภาพ 4.4 ทศนภาพข้อมูลระหว่างตัวแปรในโมเดลการวัดกลไกในการทำงานร่วมกัน ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ.....	61
ภาพ 4.5 ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา.....	63
ภาพ 4.6 ทศนภาพข้อมูลระหว่างตัวแปรในโมเดลการวัดการให้ความสำคัญกับการพัฒนา ผู้เรียนและผู้สอน.....	65
ภาพ 4.7 ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการให้ความสำคัญกับการพัฒนา ผู้เรียนและผู้สอน.....	67
ภาพ 4.8 ทศนภาพข้อมูลระหว่างตัวแปรในโมเดลการวัดการสร้างความยืดหยุ่นกับภาคี เครือข่ายที่เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษา.....	68
ภาพ 4.9 ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการสร้างความยืดหยุ่นกับภาคี เครือข่ายที่เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษา.....	70
ภาพ 4.10 ทศนภาพข้อมูลระหว่างตัวแปรในโมเดลการวัดการมีอิสระและอำนาจในการกำหนด และตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร (POWER).....	72
ภาพ 4.11 ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการมีอิสระและอำนาจในการกำหนด และตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร.....	74

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีพลังอำนาจในการเปลี่ยนแปลงโลก (Mandela, 2017) สร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สำหรับประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน การให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของประชากรให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศถูกสะท้อนผ่านความพยายามในการปฏิรูประบบการศึกษามาอย่างยาวนาน แต่ผลลัพธ์จากการดำเนินการนั้นปรากฏผลลัพธ์ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เท่าที่ควร

ประเทศไทยจัดงบประมาณเพื่อการศึกษาในอัตราที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มประเทศสมาชิกองค์การความร่วมมือเพื่อเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development, OECD) พบว่า สัดส่วนการใช้งบการศึกษาต่องบประมาณแผ่นดินมากกว่าค่าเฉลี่ยถึงร้อยละ 11.60 และสูงกว่าประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างเช่น ประเทศญี่ปุ่นและเยอรมันถึง 2.5 เท่า (รังสิญา ซ่อผูก และ ประกอบ ใจมั่น, 2566) เมื่อจำแนกรายการงบประมาณจะเห็นได้ว่ารายจ่ายส่วนใหญ่เป็นงบประมาณสำหรับค่าตอบแทนบุคลากร ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับงบประมาณที่จัดสรรไว้เพื่อการส่งเสริมกิจกรรมเรียนรู้ที่ได้รับการจัดสรรในสัดส่วนที่น้อยเป็นอย่างมาก สะท้อนให้เห็นว่าปริมาณการลงทุนในงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษาสูงแต่ผลลัพธ์ที่ได้ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งแท้ที่จริงแล้วประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพประชากรของประเทศ การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน และการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง

ไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากความสำเร็จของการศึกษาซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องมือที่สำคัญในการเพิ่มความสามารถของคนและการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ซึ่งการจัดการศึกษานั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนซึ่งเป็นผู้รับบริการด้านการศึกษาโดยต้องจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษานั้นถือเป็นภาระสำคัญของรัฐบาลที่จะต้องจัดให้ได้อย่างทั่วถึงและเสมอภาคสำหรับทุกคนในชาติอันจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตลอดถึงชุมชนที่อยู่อาศัยเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต (สิทธิชัย ทองมาก และคณะ, 2561) โดยแนวทางการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (area-based education: ABE) เป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียน การสอน การบริหารจัดการ และการใช้จ่ายงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วรชัย วิภูอุปคุตร, 2564) ซึ่งการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียต่าง ๆ ในพื้นที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาโดยใช้โจทย์พื้นที่เป็นฐาน ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องตามบริบทความต้องการของพื้นที่ในการสร้างผลสัมฤทธิ์ให้กับสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น (รังสิญา ช่อผูก และ ประกอบ ใจมั่น, 2566)

สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยที่ประชาชนกำลังประสบปัญหาและต้องอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่วิกฤติและอันตรายนานาประการ ไม่ได้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ขาดโอกาสการเข้ารับบริการทางการศึกษาในระบบจำนวนมาก และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับชาติมากนั้น รัฐบาลได้มีนโยบายที่ต้องการให้พื้นที่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดยะลา จังหวัด ปัตตานี จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสตูล และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอยะนะ นาทวี สะบ้าย้อย และเทพา เป็นเขตพัฒนาพื้นที่พิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่ต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมให้เกิดสันติสุข (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2552) โดยที่การจัดการศึกษาต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบของการจัดการศึกษา รวมทั้งการใช้องค์ความรู้หลายด้านที่เข้าถึงสถานการณ์ทางการศึกษาทั้งระบบโดยปราศจากอคติ (วรรัตน์ กล่อมเสียง และคณะ, 2565) ซึ่งปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อาทิเช่น นโยบายการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา หลักสูตรการศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา สื่อและเทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้ดำเนินการพัฒนาด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การปรับเปลี่ยนนโยบาย การพัฒนาหลักสูตรการศึกษา การพัฒนากระบวนการ

จัดการเรียนการสอน การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และเทคโนโลยี แต่การพัฒนาในประเด็นดังกล่าวถึงแม้ว่าจะได้ดำเนินการไปแล้วมาเป็นระยะเวลา ยาวนาน กลับไม่ทำให้คุณภาพการศึกษาของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประสบผลสำเร็จ ตามเป้าหมาย (อานาจ วิทยานุกูตี, 2553)

สภาพการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ในปัจจุบันได้ประกาศแผนรณรงค์การปรับระบบการศึกษาเข้าสู่ การปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่การจัดการศึกษาของประเทศไทยได้ถูกปรับเปลี่ยนตามปัจจัย การเมืองและระบบผู้นำการศึกษา จนผู้ปฏิบัติไม่สามารถขับเคลื่อนให้บรรลุตามเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ได้ แนวทางปฏิบัติในแต่ละยุคสมัยยังไม่สร้างผลลัพธ์การพัฒนาที่แท้จริงตามบริบทของโรงเรียน หรือแม้กระทั่งบริบทของพื้นที่ ส่งผลต่อสภาพการบริหาร การพัฒนาครู ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่บรรลุผลอย่างแท้จริง ส่วนใหญ่มุ่งเน้นตามเกณฑ์ความรู้ (กรัณย์พล วิวรรณมงคล, 2564) เพราะฉะนั้น การจัดการศึกษาจึงต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบของการจัด การศึกษารวมทั้งใช้องค์ความรู้หลายด้านที่เข้าถึงสถานการณ์ทางการศึกษาทั้งระบบโดยปราศจากอคติ (วรารัตน์ กล่อมเสียง และคณะ, 2566) ซึ่งหากพิจารณาจากสภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ข้างต้นย่อมสะท้อนถึงระดับความสำเร็จของการจัดการศึกษาที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ เท่าที่ควร ดังนั้น แนวทางที่จำเป็นและสำคัญสำหรับการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ควรได้รับการศึกษาถึงความต้องการจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาด้านการจัด การศึกษาเชิงพื้นที่ รวมไปถึงสาเหตุของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเหล่านั้น เพื่อให้ได้ข้อสรุป เชิงสารสนเทศด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นตลอดจนนโยบายหรือแนวทางการพัฒนา ที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากประเด็นความสำคัญข้างต้นนำมาสู่การกำหนดวิธีวิทยาการวิจัยที่เหมาะสมสำหรับการ ศึกษาประเด็นปัญหาดังกล่าว นั่นคือ วิธีวิทยาการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (complete needs assessment research methodology) ซึ่งเป็นวิธีวิทยาการวิจัยที่เหมาะสม ในการศึกษาสภาพพื้นฐานในขั้นต้นของการตัดสินใจดำเนินงานใด ๆ เพื่อให้เข้าใจสภาพบริบท ที่เป็นอยู่ก่อนที่จะดำเนินการวิจัย ตลอดจนให้ข้อมูลที่ช่วยในการวางแผนพัฒนางานให้สอดคล้อง กับความต้องการจำเป็น ในส่วนนี้จึงเป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิธีวิทยาการวิจัยที่สำคัญสำหรับการ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งการประเมิน ความต้องการจำเป็นเป็นกระบวนการเพื่อกำหนดความแตกต่างระหว่างสิ่งที่มุ่งหวัง (what should be) กับสภาพที่เป็นอยู่จริง (what is) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะ เช่นใด และประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่าสมควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง ดังนั้น การพัฒนาการจัดการ การศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาว่าความต้องการจำเป็นด้าน การพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะอย่างไร ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อ

ความต้องการจำเป็น ทางเลือกในการแก้ไขปัญหาความต้องการจำเป็นมีอะไรบ้าง ตลอดจนการพิจารณาทางเลือกที่มีความเหมาะสม เพื่อนำไปสู่การวางกรอบนโยบายหรือการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายภาคใต้ที่มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

คำถามวิจัย

1. การจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายภาคใต้มีความต้องการจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้านการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ประเด็นอะไรบ้าง ลำดับความสำคัญของแต่ละประเด็นเป็นอย่างไร
2. สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยอะไรบ้าง
3. ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายภาคใต้
4. นโยบายหรือแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายภาคใต้ ควรมีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติด้านความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” เป็นการศึกษาความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยเป็นตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (users) กับกระบวนการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตัวแปรที่ศึกษาคือ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น และแนวทางการตอบสนองความต้องการจำเป็น โดยวิธีวิจัยที่ใช้ในครั้งนี้เป็นวิธีแบบผสม มีทั้งวิธีวิจัยเชิงสำรวจและการใช้กระบวนการกลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูล

คำสำคัญที่ใช้ในการวิจัย

การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ หมายถึง การประเมินความต้องการจำเป็นที่ให้ข้อมูลครบถ้วน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม 3 ส่วน ได้แก่ การกำหนดความต้องการจำเป็น (needs identification) การวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็น (needs analysis) และการกำหนดแนวทางแก้ไขความต้องการจำเป็น (needs solution selection) ในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การกำหนดความต้องการจำเป็น หมายถึง การสำรวจความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวัดจากแบบสอบถามและการสนทนากลุ่มความจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็น หมายถึง การวิเคราะห์หาสาเหตุที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวัดจากแบบสอบถามและการสนทนากลุ่มความจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาความต้องการจำเป็น หมายถึง การกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวัดจากแบบสอบถามและการสนทนากลุ่มความจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ หมายถึง การจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ เป็นผู้จัดการศึกษาโดยรัฐมีการกระจายอำนาจให้หน่วยงานในพื้นที่เป็นผู้จัดการศึกษา มีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจ ร่วมออกแบบการพัฒนาการศึกษา สนับสนุน ตลอดจนตรวจสอบการใช้ทรัพยากรการศึกษาและร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาในพื้นที่

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับความจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการ เชิงปฏิบัติการ และเชิงนโยบาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประโยชน์เชิงวิชาการ

การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สะท้อนถึงความต้องการจำเป็นที่แท้จริงในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสารสนเทศที่ได้จะเป็นแนวทางที่สามารถนำไปออกแบบวิธีการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

2. ประโยชน์เชิงปฏิบัติการ

การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้ทราบถึงข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนทางเลือกที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาให้เหมาะสม

กับบริบทของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางการนำสู่การปฏิบัติด้านความต้องการ
จำเป็นการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ประโยชน์เชิงนโยบาย

การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้แนวทางสำหรับหน่วยงานระดับนโยบายในการวางแผนการจัด
การศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้นจริงในบริบท
ของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ครั้งนี้ เป็นการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ วิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็น ตลอดจนจัดทำข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติด้านความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 3 ตอน ตอนที่ 1 มโนทัศน์ทั่วไปของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ และตอนที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 มโนทัศน์ทั่วไปของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์

การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) เป็นกระบวนการสำคัญที่นักประเมินและนักวิจัยมักใช้เพื่อการศึกษาสภาพพื้นฐานในขั้นต้นของการตัดสินใจดำเนินงานใด ๆ เพื่อให้เข้าใจสภาพบริบทที่เป็นอยู่ก่อนที่จะดำเนินการวิจัย ตลอดจนให้ข้อมูลที่ช่วยในการวางแผนพัฒนางานให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น ในส่วนนี้จึงเป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิธีวิทยาการวิจัยที่สำคัญสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเรียบเรียงเนื้อหาจากตำราเรื่องการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นของสุวิมล ว่องวาณิช (2562) ประกอบกับบทความวิชาการ บทความวิจัยอื่นประกอบ รายละเอียดดังนี้

1.1 ที่มาของแนวคิดการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็นในยุคก่อนศตวรรษที่ 21 เมื่อจำแนกตามจุดมุ่งหมายของการประเมินสามารถแบ่งได้เป็น 3 ยุค ประกอบด้วย ยุคที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์ (needs assessment for goal setting) ยุคที่ 2 การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการวางแผนงาน (needs assessment for planning) และ ยุคที่ 3 การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการวางแผนและการนำสู่การปฏิบัติ (needs assessment for planning and implementing) ซึ่งแต่ละยุคสมัยมีการพัฒนาแนวคิดของการประเมิน รายละเอียดดังนี้

ยุคที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์ เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการระบุความต้องการจำเป็นที่นำมาใช้เป็นเป้าหมายของผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น ไม่ปรากฏหลักฐานที่เกี่ยวกับวิธีการประเมินความต้องการจำเป็นที่ใช้ซึ่งส่งผลต่อความ

นำเชื่อถือของความต้องการจำเป็นที่กำหนดขึ้นซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการประเมินความต้องการจำเป็นที่ได้รับอาจเป็นความต้องการจำเป็นตามความรู้สึก (felt needs) โดยการทำงานของนักวิชาการในช่วงนี้เน้นความสำคัญของการใช้ประโยชน์จากผลการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อวางแผนพัฒนางานหรือของงบประมาณสำหรับการดำเนินงานขององค์กร งานวิชาการที่เกี่ยวกับแนวคิด หลักการ หรือเทคนิควิธีการประเมินความต้องการจำเป็นยังไม่ปรากฏชัดเจน

ยุคที่ 2 การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการวางแผนงาน ในยุคนี้ปรากฏแนวคิดของการประเมินความต้องการจำเป็นที่เด่นชัดขึ้นในลักษณะของโมเดลหรือรูปแบบการประเมินของนักประเมินหลายคน เช่น แนวคิดการประเมินแบบ context-input-process-product evaluation: CIPP ของ Stufflebeam ซึ่งมีที่มาจากทฤษฎีการวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารโดยกิจกรรมประเมินความต้องการจำเป็นที่ปรากฏในแนวคิดนี้เกิดขึ้นในขั้นตอนแรกของการประเมิน คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน (planning decisions) โดยการวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร ระบุสิ่งที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข ความต้องการจำเป็นที่ได้รับจะนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายของการทำงาน แนวคิดการประเมินแบบ center for the study of evaluation: CSE ถูกพัฒนาขึ้นโดย Alkin และคณะ มีขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) 2) การวางแผน (program planning) 3) การประเมินความก้าวหน้า (formative evaluation) และ 4) การประเมินสรุปผล (summative evaluation) โดยแนวคิดทั้งสองมีความคล้ายคลึงกันมากและเป็นแนวคิดที่นำเสนอในช่วงเวลาเดียวกันแต่ใช้คำศัพท์เทคนิคในแต่ละขั้นตอนแตกต่างกัน แต่แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นทั้งสองแนวคิดนี้ทำให้สามารถกำหนดความต้องการจำเป็นซึ่งจะนำไปใช้เป็นเป้าหมายของการทำงานได้ และยังมีการประเมินสภาวะแวดล้อม ปัจจัยต่าง ๆ ที่นำไปสู่การกำหนดโครงสร้าง แผน หรือวิธีการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามการประเมินความต้องการจำเป็นในยุคนี้เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพียงครั้งเดียวในขั้นตอนของการวางแผนงานหลังจากที่มีการนำแผนงานหรือโครงการสู่การปฏิบัติก็จะไม่มีการจัดทำประเมินความต้องการจำเป็นอีกต่อไป

ยุคที่ 3 การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการวางแผนและการนำสู่การปฏิบัติ สำหรับยุคนี้ Kaufman ได้เสนอแนวคิดเชิงระบบ (system approach) อันเป็นรูปแบบการดำเนินงานในลักษณะวงจร ให้ความสำคัญกับการประเมินความจำเป็นในทุกขั้นตอนไม่ได้จำกัดเฉพาะการใช้ประโยชน์จากการประเมินความต้องการจำเป็นในขั้นตอนการวางแผนเพียงประการเดียว แต่ครอบคลุมทุกขั้นตอนของการพัฒนางาน ซึ่งขั้นตอนต่าง ๆ ของแนวคิดเชิงระบบคล้ายคลึงกับโมเดลการประเมินแบบ CIPP ของ Stufflebeam และโมเดล CSE ของ Alkin และคณะ กล่าวคือ การพัฒนาโครงการจะต้องเริ่มจากการประเมินสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อกำหนดเป้าหมายขององค์กรซึ่งต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง การค้นพบภายหลังว่าจุดมุ่งหมายของโครงการนั้น

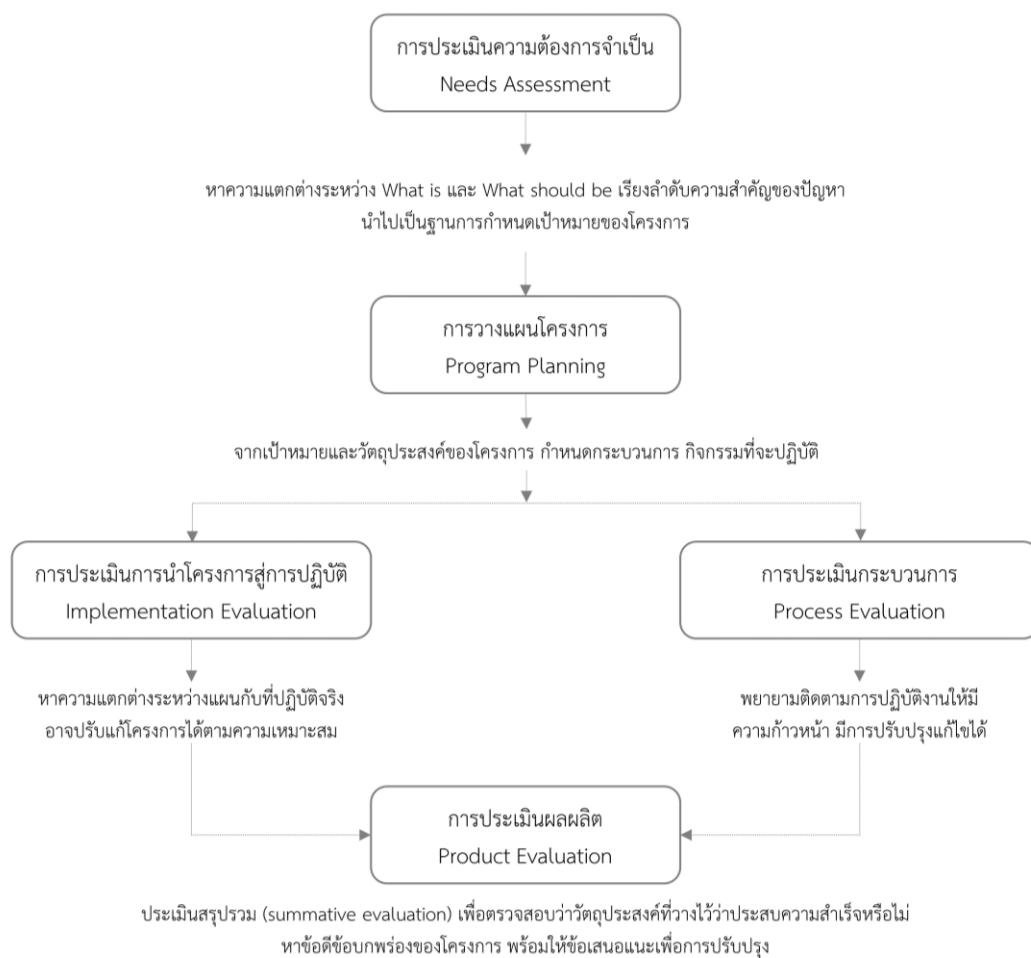
จริง ๆ แล้วไม่ตรงกับความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง จะเป็นความสูญเสียเปล่าทั้งเวลาและทรัพยากรที่เสียไป เพราะผลที่ได้ไม่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น โดยแนวคิดนี้ประกอบด้วย 2 โดเมนใหญ่ 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเกี่ยวข้องกับการกำหนดปัญหาและการหาวิธีการแก้ไขปัญหา ส่วนที่สองเกี่ยวข้องกับการลงมือแก้ไขปัญหาและผลที่เกิดขึ้นตามมา ซึ่งการดำเนินงานทั้งสองส่วนที่กล่าวมานี้ถือว่าเป็นกิจกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นทั้งสิ้น ดังนั้น การประเมินความต้องการจำเป็นตามแนวคิดนี้จึงแทรกอยู่ในทุกขั้นตอนของการทำงาน

หากพิจารณาจากแนวคิดการประเมินข้างต้นจะเห็นได้ว่าที่มาของแนวคิดการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นมีรากฐานมาจากการประเมิน โดย Selvadurai และ Krashinsky (1989 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2562) ได้เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นและการประเมินไว้อย่างชัดเจนว่า การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นเป็นศาสตร์ที่กำลังเติบโตที่ช่วยให้เกิดการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพและช่วยให้เกิดการปรับปรุงบริการแก่ลูกค้า (นักเรียน) ในบริบทของการศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ มักใช้การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อเป็นยุทธวิธีสำหรับการทำงานหลายประการ ได้แก่ 1) การกำหนดปัญหา จุดมุ่งหมาย 2) การกำหนดข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล 3) การให้คำแนะนำในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นส่วนใหญ่เป็นการมองจากปัจจุบันไปยังอนาคต ในขณะที่การประเมินเป็นการมองจากปัจจุบันไปยังอดีต ซึ่งในโมเดล CSE กิจกรรมการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นงานที่ต้องทำในขั้นตอนแรก ส่วนการประเมินเป็นงานในขั้นตอนสุดท้ายหรือกล่าวได้ว่าในวงจรการบริหารงานขององค์กรในแต่ละช่วง การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นคือสิ่งที่ทำก่อนล่วงหน้าเป็นเชิงรุก (proactive) การประเมินเป็นสิ่งที่ทำสนองตอบต่อสิ่งที่ได้ทำไปแล้วเป็นเชิงรับ (reactive) ซึ่งสามารถพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นกับการประเมินได้ดังภาพที่ 2.1 โดยที่การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นและการประเมินหากพิจารณาตามหลักการของการวิจัยแล้วคล้ายคลึงกันมาก เนื่องจากทั้งสองกิจกรรมต่างถือว่าเป็นกิจกรรมการประเมินทั้งคู่และเป็นกิจกรรมที่มีการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่ กับสภาพที่มุ่งหวัง ความแตกต่างอยู่ที่การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นเป็นกิจกรรมที่มองไปข้างหน้าว่าต้องการให้เกิดผลอย่างไรและปัจจุบันนี้มีสภาพอยู่ ณ จุดใด ยังต้องใช้ความพยายามขององค์กรอะไรบ้างเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ผลที่ได้จากการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นนำไปสู่การออกแบบกระบวนการหรือกิจกรรมการดำเนินงานที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ในขณะที่การประเมินเป็นการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ถูกประเมิน ซึ่งพิจารณาจากผลที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนด คำตอบดังกล่าวเกิดขึ้นหลังการดำเนินงานสิ้นสุด เป็นการประเมินความสำเร็จของการทำงานว่าบรรลุเป้าหมายระดับใด ผลที่ได้จากการประเมินทำให้ทราบว่า

กระบวนการหรือแผนงานที่ออกแบบประสบความสำเร็จมาน้อยเพียงใด และได้ข้อมูลที่น่าไปสู่การปรับปรุงหรือออกแบบกิจกรรมใหม่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม หรือมีฉันทันกฤษฎีหรือเล็กโครงการ

ภาพ 2.1

ความสัมพันธ์ระหว่างการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นกับการประเมิน (Issac & Michael, 1985 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2562)

1.2 ความสำคัญและประโยชน์ของการดำเนินงานด้านการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

การจัดทำข้อมูลสารสนเทศถือว่ามีความจำเป็นต่อการวางแผนและการพัฒนาองค์กร การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นทำให้สามารถกำหนดเป้าหมายของหน่วยงาน กำหนดระดับความสำเร็จที่มุ่งหวัง และกำหนดแนวทางการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยในการทำงาน นอกจากนี้ ยังสามารถชี้จุดบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการแก้ไข การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นกิจกรรมสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการวางแผนและพัฒนางาน และเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการตั้งแต่ก่อนเริ่มวางแผนงาน ระหว่างการปฏิบัติงาน หรือสิ้นสุดการทำงาน ซึ่งในปัจจุบัน

กระบวนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นได้รับความสนใจมาก เพราะสามารถช่วยระบุปัญหาที่เป็นปัญหาอย่างแท้จริง ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหามาตรตรงจุดเป็นไปตามความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง กับโครงการหรือองค์กร โดยสามารถจำแนกประโยชน์ของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นออก ได้ 3 ประการ ประกอบด้วย

1) การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น เป็นเครื่องมือบริหารที่มีประสิทธิภาพทำให้สามารถ กำหนดแผนงานที่สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน ป้องกันการสูญเสียทรัพยากรกับการ ดำเนินงานที่ไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์การดำเนินงานมาอย่างแท้จริง

2) ผลที่ได้จากการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น เป็นข้อมูลที่สะท้อนสภาพบริบทที่ เกิดขึ้นของหน่วยงาน ข้อมูลดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การวางแผน การกำหนดแนวทางการ พัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับสภาพที่เกิดขึ้น และสนองความต้องการขององค์กร หรืออาจกล่าวได้ว่า นักวิชาการใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในการกำหนดนโยบาย ใช้เป็นข้อมูล สนับสนุนการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรทุกขั้นตอน ใช้ในการสร้างความสัมพันธ์และ ความเข้าใจอันดีระหว่างองค์กรกับชุมชน และระหว่างองค์กร นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ประเมินความต้องการจำเป็นยังสามารถใช้เป็นหลักเทียบการดำเนินงาน นำมาช่วยกำหนด วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานให้มีความชัดเจน และมั่นใจได้ว่าวัตถุประสงค์ดังกล่าวสอดคล้องกับ ความต้องการขององค์กรนั้นอย่างแท้จริง

3) การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของการ ดำเนินงานที่นำไปสู่การพัฒนาองค์กรตั้งแต่ขั้นตอนแรก ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติงานและการ พัฒนาโครงการ การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นจะช่วยกำหนดเป้าหมายขององค์กรจาก ผลการวิจัยซึ่งแสดงความต้องการจำเป็นของลูกค้าและ/หรือองค์กร ขั้นตอนระหว่างดำเนินการ การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการที่ช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่ กำหนด และขั้นตอนสุดท้าย การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการที่ช่วยกระตุ้นให้ เกิดผลกระทบจากโครงการ ทำให้การพัฒนาการศึกษาได้รับการชี้แนวทางจากฐานข้อมูลที่มีอยู่ ทำให้ สามารถวัดการเปลี่ยนแปลงของการปฏิบัติงานในช่วงเวลาหนึ่ง (Gilmore & Campbell, 1996 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2562)

1.3 ความหมายและการจัดประเภทของความต้องการจำเป็น

นักวิชาการให้ความหมายของความต้องการจำเป็นจำแนกได้ 2 ประเภท ประเภทแรกเป็น การนิยามความต้องการจำเป็นที่อิงโมเดลความแตกต่าง หมายถึง ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่มุ่งหวัง กับสิ่งที่เป็นอย่างจริง การให้นิยามแนวนี้อาจสะท้อนถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งหากไม่ได้รับการตอบสนอง จะทำให้เกิดสภาวะที่ไม่พึงประสงค์ขึ้น ประเภทที่สอง การนิยามความต้องการจำเป็นที่อิงโมเดลการ แก้ปัญหา หมายถึง การกำหนดสิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งจะต้องทำให้เกิดหรือจัดหาเพื่อเสริมให้กับส่วนที่

ขาดหายไปให้มีความสมบูรณ์ขึ้น ความต้องการจำเป็นโดยนิยามนี้จึงเป็นตัวสะท้อนถึงการแก้ไขปัญหาในเรื่องนั้น แต่นิยามที่นิยมใช้กันคือการนิยามในรูปของความแตกต่าง โดยที่การนิยามความต้องการจำเป็นในรูปของความแตกต่างต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดปริมาณของเป้าหมายที่ควรจะเป็นว่าต้องการให้อยู่ในระดับใด Roth (1978 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) ได้เสนอระดับความสำคัญของสภาพที่ควรจะเป็นตั้งแต่ระดับขั้นต่ำที่ยอมรับได้จนถึงระดับอุดมคติ โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังภาพที่ 2.2 โดยที่ความต้องการจำเป็น (needs) แตกต่างจากคำว่า want, demands, desires, concerns, interests หรือ preferences คำอื่น ๆ ทั้งหมดมีความหมายใกล้เคียง การเข้าใจนิยามจะเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบการประเมินความต้องการจำเป็น โดยคำว่าประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบซึ่งใช้เพื่อกำหนดความแตกต่างระหว่างสภาพที่มุ่งหวังกับสภาพที่เป็นอยู่จริง ส่วนใหญ่จะเน้นที่ความแตกต่างของผลลัพธ์ (outcome gaps) จากนั้นมีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความแตกต่างนั้น แล้วเลือกความต้องการจำเป็นที่สำคัญมาแก้ไข

ภาพ 2.2

ระดับของสภาพที่ควรจะเป็น (Roth, 1978 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2562)

สภาพในอุดมคติ (ideal)	- สภาพที่เป็นอยู่จริง	= ความขาดแคลนระดับเป้าหมาย (goal deficit)
สภาพที่พึงปรารถนา (desired)	- สภาพที่เป็นอยู่จริง	= ความขาดแคลนระดับความต้องการ (want deficit)
สภาพที่คาดหวัง (expected)	- สภาพที่เป็นอยู่จริง	= ความขาดแคลนระดับคาดหวัง (expectancy deficit)
สภาพตามปกติวิสัย (norm)	- สภาพที่เป็นอยู่จริง	= ความขาดแคลนระดับปกติวิสัย (norm deficit)
สภาพระดับพอเพียงขั้นต่ำ (minimal sufficiency)	- สภาพที่เป็นอยู่จริง	= ความขาดแคลนระดับสำคัญ (essential deficit)

สำหรับการจัดประเภทของความต้องการจำเป็นมีหลายมิติ เช่น มิติช่วงเวลาการประเมิน มิติสิ่งที่ประเมิน มิติกลุ่มเป้าหมาย มิติลักษณะข้อมูล วิธีการจัดประเภทที่มีประโยชน์ต่อการวางแผนการประเมินความต้องการจำเป็นคือ การจัดประเภทตามมิติกลุ่มเป้าหมายที่ถูกกำหนดความต้องการจำเป็น โดยแยกออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับแรก ความต้องการจำเป็นระดับปฐมภูมิ เป็นความต้องการจำเป็นของผู้รับบริการ ระดับที่สอง ความต้องการจำเป็นระดับทุติยภูมิ เป็นความต้องการจำเป็นของผู้ให้บริการ และระดับที่สาม ความต้องการจำเป็นระดับตติยภูมิ เป็นความต้องการจำเป็นด้านทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานหรือแนวทางการแก้ไขปัญหา

1.4 ขั้นตอนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

การวางแผนการทำงานที่เป็นระบบจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่ช่วยให้การออกแบบกิจกรรมที่สนองความต้องการของหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญในขั้นตอนของการวางแผนเพราะช่วยให้ข้อมูลที่สะท้อนสภาพบริบทของ

หน่วยงาน อย่างไรก็ตาม ในการบริหารงานทั่วไปพบว่าขั้นตอนการประเมินความต้องการจำเป็นมักจะถูกละเลย ไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร เพราะการตัดสินใจต่าง ๆ จะอยู่ในมือของผู้บริหารเป็นส่วนใหญ่ หรือถึงแม้จะมีการประเมินความต้องการจำเป็นก็มักจะเป็นแบบไม่เป็นทางการโดยใช้ข้อมูลตามการรับรู้ของผู้เกี่ยวข้องทำให้ฐานข้อมูลที่ช่วยในการตัดสินใจไม่หนักแน่น ซึ่งคนทั่วไปมักจะประเมินความต้องการจำเป็นโดยการดำเนินการแต่ขั้นตอนแรกคือ การระบุความต้องการจำเป็นแล้วไม่ได้ทำการวิเคราะห์ต่อไปว่าความต้องการนั้นเกิดจากสาเหตุใด แต่จะใช้ดุลยพินิจของตนเองกำหนดวิธีการแก้ไขหลังจากทราบความต้องการจำเป็นแล้ว ดังนั้น ขั้นตอนของการกำหนดแนวทางการแก้ไขจึงมาจากประสบการณ์และความรู้สึกโดยไม่ได้มีข้อมูลประกอบว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการนั้น ๆ คืออะไร การตัดสินใจแบบนี้จึงมีโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงที่จะกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ไม่สอดคล้องกับสาเหตุ ถ้าสามารถทำได้ควรทำการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ซึ่งจะให้ข้อมูลที่ช่วยตัดสินใจได้หนักแน่นกว่า

กระบวนการประเมินความต้องการจำเป็นมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายและคำถามที่ใช้ในการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น และการกำหนดกรอบการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นซึ่งประกอบด้วยกำหนดกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับการพัฒนาผู้เกี่ยวข้องในการกำหนดความต้องการจำเป็น และผู้รับผิดชอบในการทำประเมินความต้องการจำเป็น โดยสุวิมล ว่องวานิช (2562) ได้สังเคราะห์ขั้นตอนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นจากนักวิชาการและนักการศึกษา 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ช่วงก่อนทศวรรษที่ 1990 แนวคิดของ McKillip (1987) และ Kaufman (1987) กลุ่มที่ 2 ช่วง ค.ศ.1991 – 1995 แนวคิดของ Kaufman, Rojas และ Mayer (1993) และกลุ่มที่ 3 ช่วง ค.ศ.1996 - ปัจจุบัน แนวคิดของ Altschuld และ Witkin (2000), NCREL (2002), White (2002) และ Bois (2002) โดยสังเคราะห์ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะแรก ระยะก่อนการประเมิน ระยะที่สอง ระยะระหว่างการประเมิน และระยะที่สาม ระยะหลังการประเมิน รายละเอียดดังนี้

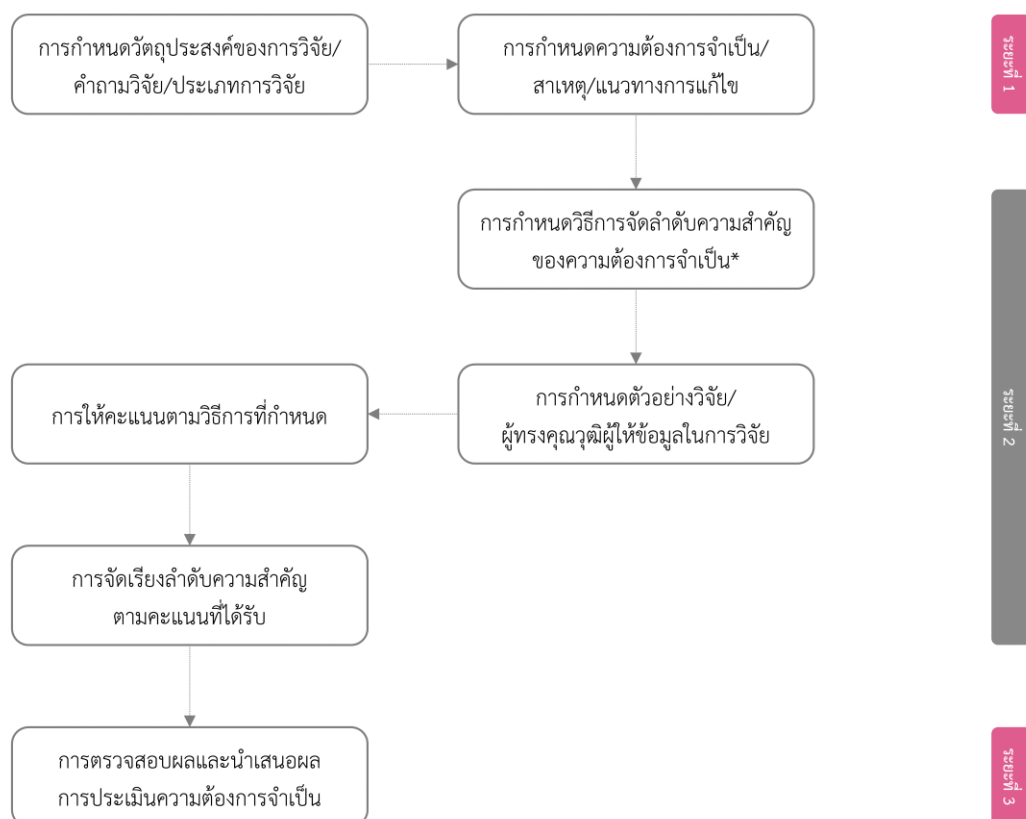
ระยะที่ 1 เป็นระยะก่อนการประเมิน ประกอบด้วยขั้นการเตรียมการ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือวิสัยทัศน์ที่ต้องการให้เกิด กำหนดกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากผลการประเมินความต้องการจำเป็น กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการประเมินความต้องการจำเป็น และขั้นการออกแบบการประเมิน เกี่ยวข้องกับการกำหนดนิยาม ประเภท ขอบข่ายของการประเมินความต้องการจำเป็น การวางแผนการดำเนินงานด้านทรัพยากร ค่าใช้จ่าย และเวลาในการดำเนินงาน

ระยะที่ 2 เป็นระยะระหว่างการประเมิน มีการกำหนดวิธีการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดความต้องการจำเป็น และการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 3 เป็นระยะหลังการประเมิน มีการนำผลไปใช้ประโยชน์ การเสนอผลหรือรายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ กำหนดแนวทางการแก้ไขเพื่อขจัดปัญหาที่เกิดจากความต้องการจำเป็น โดยการดำเนินงานในระยะที่สามซึ่งเกี่ยวกับการนำผลประเมินความต้องการจำเป็นไปใช้ประโยชน์นี้ จะพบว่าแนวคิดของ Altschuld และ Witkin (2000) จะแตกต่างจากแนวคิดอื่นตรงที่มีการเสนอให้มีการวางแผนการดำเนินงานเพื่อขจัดปัญหาที่เกิดจากความต้องการจำเป็น โดยมีได้มีการดำเนินงานที่หยุดอยู่เพียงขั้นการกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหาเท่านั้น แต่ต้องวางแผนว่าจะนำแนวทางที่กำหนดไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างไรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ซึ่งหากพิจารณาแนวคิดขั้นตอนการประเมินความต้องการจำเป็นจำแนกตามกลุ่มช่วงปีจะพบว่า การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นตามแนวคิดใหม่ เป็นการดำเนินงานที่ครบขั้นตอนของการวางแผนงานจนถึงขั้นการนำไปใช้ประโยชน์ (Altschuld & King, 2000 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2562) โดยสามารถแสดงแผนภาพขั้นตอนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นได้ดังภาพ 2.3

ภาพ 2.3

ขั้นตอนของการวิจัย (สุวิมล ว่องวานิช, 2562)

1.5 การนำวิธีวิทยาการวิจัยไปใช้ประโยชน์

แม้ว่าการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นจะมีประโยชน์ต่อการวางแผน การบริหารและการดำเนินงานโครงการ และ/หรือองค์กร แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า เมื่อใดก็ตามที่บุคคลใดมีความประสงค์ จะทำการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นก็สามารถดำเนินการได้ทันที ผู้เกี่ยวข้องต้องพิจารณาความพร้อมของการทำงานก่อนตัดสินใจจะทำการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นหรือไม่ Demone (1978 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2562) ได้เสนอเกณฑ์ที่จะช่วยตัดสินใจให้สามารถทำการวิจัย ประเมินความต้องการจำเป็นไว้ 7 ประการ ประกอบด้วย 1) แนวโน้มที่เชื่อได้ว่าผลการวิจัยประเมิน ความต้องการจำเป็นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจโครงการ 2) ทรัพยากรในการดำเนินงานมีเพียงพอที่จะ ทำการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นได้ 3) ข้อมูลที่มีอยู่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นหรือ สอดคล้องกับนโยบายขององค์กร 4) ผู้มีอำนาจในองค์กรไม่ต่อต้านการวิจัยประเมินความต้องการ จำเป็น สามารถนำผลที่ได้รับไปกำหนดความต้องการจำเป็นที่แท้จริง 5) มีเวลามากพอที่จะทำให้ ผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นทันต่อการใช้เพื่อการตัดสินใจ 6) เมื่อความคิดเห็นในกลุ่มของ ผู้บริหารแต่ละระดับเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและการใช้ผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นตรงกัน และ 7) เมื่อองค์กรไม่มีข้อจำกัดในการนำผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นไปใช้ประโยชน์

ดังนั้น ด้วยความสำคัญของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นที่มีต่อการตัดสินใจของ ผู้บริหาร การพัฒนาองค์กรที่สามารถสนองความต้องการของผู้รับบริการอย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องมี การพัฒนาศาสตร์ของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นให้มีความก้าวหน้า สามารถให้ข้อมูลที่ เชื่อถือได้ และนำผลไปใช้ในการวางแผนงานได้อย่างแท้จริง

1.6 การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากใน กระบวนการกำหนดความต้องการจำเป็น การระบุแต่ละระดับความต้องการจำเป็นโดยไม่จัด เรียงลำดับถือว่ายังทำการประเมินความต้องการจำเป็นไม่ครบถ้วน เทคนิคการจัดลำดับความสำคัญใน รูปดัชนีประกอบด้วย 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) กลุ่มวิธีที่กำหนดจากข้อมูลที่มาจากการตอบสนองเดี่ยว และ 2) กลุ่มวิธีที่กำหนดจากข้อมูลที่มาจากการตอบสนองคู่ โดยจะต้องพิจารณาทั้งด้านความเที่ยง และความตรง และต้องมีการตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการจัดลำดับที่ได้จาก การประเมินความต้องการจำเป็น ซึ่งการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นควรใช้วิธีการ หลาย ๆ แบบ วิธีการที่ดีควรเป็นวิธีการเชิงระบบ สามารถเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการ จำเป็นได้ทั้งในระยะยาวและระยะสั้น จัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นได้ทั้งข้อมูลในเชิง ปริมาณและเชิงคุณภาพ และนักวิจัยต้องทราบว่าความต้องการจำเป็นดังกล่าวนี้เป็นของใคร เป็น ความต้องการจำเป็นของผู้รับบริการหรือผู้ให้บริการ โดยทั่วไปนักวิจัยจะจัดลำดับความสำคัญของ ความต้องการจำเป็นของผู้รับบริการก่อนของผู้ให้บริการ ในการจัดลำดับความสำคัญของความ

ต้องการจำเป็นบางครั้งนักวิจัยอาจต้องพิจารณากลุ่มผู้มีส่วนสนับสนุนด้านค่าใช้จ่ายในการประเมิน และนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผน นักวิจัยจึงต้องดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวด้วยความระมัดระวัง รายละเอียดดังนี้

1) กลุ่มวิธีที่กำหนดจากข้อมูลที่มาจากการตอบสนองเดียว ข้อมูลแบบการตอบสนองเดียว ได้แก่ ข้อมูลที่ผู้ตอบเลือกตอบข้อความในแบบสอบถามเพียงส่วนเดียว โดยอาจใช้คำถามว่า “ข้อความนี้มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับใด” หรือ “ท่านมีความต้องการจำเป็นในด้านนี้มากน้อยเพียงใด” เป็นการกำหนดความต้องการจำเป็นตามนิยามการแก้ปัญหา (solution definition) ในกลุ่มเทคนิควิธีนี้ประกอบด้วยวิธีการจัดลำดับ จำนวน 3 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 การจัดเรียงลำดับตามค่ามัธยฐานสำหรับมาตรแบบกลุ่ม (category stage) วิธีนี้นักวิจัยกำหนดให้ตัวอย่างวิจัยระบุน้ำหนักความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามการรับรู้เป็นรายประเด็นตามมาตรประมาณค่า ผู้ให้ข้อมูลจะให้น้ำหนักความสำคัญกับความต้องการจำเป็นประเด็นต่าง ๆ เท่ากันได้ หากเห็นว่าความต้องการจำเป็นเหล่านั้นมีระดับความสำคัญเท่ากัน จากนั้นทำการแจกแจงน้ำหนักที่กระจายตามมาตรประมาณค่าของแต่ละข้อรายการ แล้วหาค่ามัธยฐาน หรือฐานนิยม หรือค่าเฉลี่ย แต่ค่ามัธยฐานจะเป็นค่าสถิติที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลที่อยู่ในมาตราจัดอันดับ ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสามารถเรียงค่าจากมากไปน้อยหรือจากน้อยไปมากตามค่าสถิติที่ได้ในแต่ละข้อรายการ อย่างไรก็ตาม ผลที่ได้จากการใช้วิธีนี้ในการจัดลำดับความสำคัญมีความเป็นไปได้สูงที่ความต้องการจำเป็นทุกประเด็นมีค่าเท่ากัน ซึ่งทำให้ต้องมีการอธิบายเสริมหรือหาข้อมูลอื่นเสริมว่าความต้องการจำเป็นประเด็นใดมีความสำคัญมากที่สุด นับเป็นจุดอ่อนของวิธีนี้

วิธีที่ 2 การสร้างมาตรประมาณช่วงขนาด (magnitude estimation scaling) วิธีการสร้างมาตรประมาณช่วงขนาดจะมีการกำหนดความสำคัญของแต่ละข้อรายการด้วยคะแนนในเชิงเปรียบเทียบกับคะแนนความสำคัญของข้อความแรก (ความต้องการจำเป็น) ที่ใช้เป็นฐานการอ้างอิง ซึ่งกำหนดโดยนักประเมินความต้องการจำเป็น (Lodge, 1981 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2562) ซึ่งถือว่าเป็นวิธีที่ลดจุดอ่อนของวิธีที่ 1

วิธีที่ 3 การกำหนดน้ำหนักคะแนนรายคู่ (paired-weighting procedure) เป็นวิธีการจัดลำดับความสำคัญด้วยการเปรียบเทียบความสำคัญของความต้องการจำเป็นทุกประเด็นเป็นรายคู่ให้ครบทุกคู่ที่เป็นไปได้ วิธีนี้มีจุดเด่นกว่าสองวิธีแรก โดยปกติความต้องการจำเป็นที่ต้องการจัดลำดับความสำคัญไม่ควรเกิน 15 ข้อ หากเกิน 15 ข้อ จะทำให้ตัวอย่างวิจัยสับสน และไม่สามารถจำรายละเอียดของข้อรายการต่าง ๆ ได้ครบถ้วนสมบูรณ์

2) กลุ่มวิธีที่กำหนดจากข้อมูลแบบตอบสนองคู่ รูปแบบของการให้ข้อมูลแบบตอบสนองคู่ (dual-response format) มักปรากฏในแบบสอบถามที่มีข้อความให้ตอบในรูปมาตรประมาณค่า โดยให้ระบุข้อมูลทั้งสองชุดคือ ระดับของสภาพที่เป็นอยู่จริงและสภาพที่ควรจะเป็น รูปแบบนี้สร้างขึ้น

โดยมีพื้นฐานแนวคิดของการนิยามความต้องการจำเป็นตามโมเดลความแตกต่าง (discrepancy model) ในกลุ่มเทคนิควิธีนี้ประกอบด้วยวิธีการจัดลำดับ จำนวน 3 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 กลุ่มวิธีที่ใช้หลักประเมินความแตกต่าง (mean difference analysis) กลุ่มวิธีนี้มีรากฐานมาจากการประเมินความต้องการจำเป็นที่ใช้โมเดลความแตกต่าง ซึ่งมีการรวบรวมข้อมูลแบบการตอบสนองคู่จากมาตรวัดที่แสดงระดับความสำคัญ ($I = \text{important}$) ของข้อความนั้น เปรียบเสมือนค่าที่บอกระดับของ “what should be” และมาตรวัดที่แสดงระดับที่ข้อรายการนั้นได้รับการตอบสนองหรือระดับสัมฤทธิ์ผล ($D = \text{degree of success}$) ที่เป็นอย่างนั้น เปรียบเสมือนค่าที่บอกระดับของ “what is” ซึ่งสูตรในการคำนวณระดับความต้องการจำเป็นแต่ละวิธีมีดังนี้

(1) วิธี Mean difference method (MDF) กำหนดโดยค่าผลต่างของค่าเฉลี่ยของ I และค่าเฉลี่ยของ D หรืออาจเรียกวิธีนี้ว่า rank order of difference scores สำหรับข้อดีของการใช้วิธีนี้คือสามารถวิเคราะห์ได้ง่าย ไม่ต้องใช้สถิติวิเคราะห์ขั้นสูง สามารถวิเคราะห์ได้ด้วยมือ และเป็นที่เข้าใจง่าย สำหรับข้อจำกัดคือบางครั้งความต้องการจำเป็นหลายข้อมีคะแนนความแตกต่างเท่ากันทำให้มีการตีความว่าเป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญเท่ากัน โดยไม่ได้ให้ความสนใจกับระดับสภาพที่เป็นอยู่จริงกับสภาพที่ควรจะเป็นว่ามากหรือน้อย มีสูตรการคำนวณคือ

$$MDF = I - D$$

(2) วิธี Priority needs index (PNI) ถูกพัฒนาขึ้นมาโดยใช้ค่าสถิติในรูปดัชนีที่สามารถบอกค่าต่ำสุดและสูงสุดได้ โดย Lane et al. (1983 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) ได้สร้างดัชนีที่ชื่อว่า Priority Needs Index (PNI) ซึ่งดัดแปลงมาจากวิธีการเรียงตำแหน่งความต้องการจำเป็นจากความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสภาพที่คาดหวังกับที่เป็นอยู่จริง (mean difference) โดยการถ่วงน้ำหนักของผลต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง I และ D ด้วยน้ำหนักความสำคัญของ I มีสูตรการคำนวณคือ

$$PNI = (I - D) \times I$$

(3) วิธี Priority needs index (PNI_{modified}) แบบปรับปรุง เป็นสูตรที่ปรับปรุงจากสูตร PNI ดั้งเดิม โดยนงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช เป็นวิธีการที่หาค่าผลต่างของ $(I - D)$ แล้วหารด้วยค่า D เพื่อควบคุมขนาดของความต้องการจำเป็นให้อยู่ในพิสัยที่ไม่มีช่วงกว้างมากเกินไป และให้ความหมายเชิงเปรียบเทียบ เมื่อใช้ระดับของสภาพที่เป็นอยู่เป็นฐานในการคำนวณ อัตราการพัฒนาเข้าสู่สภาพที่คาดหวังของกลุ่ม มีสูตรการคำนวณคือ

$$PNI_{\text{modified}} = \frac{(I - D)}{D}$$

(4) การวิเคราะห์เมทริกซ์ (matrix analysis) เป็นวิธีการวิเคราะห์ที่เน้นการเสนอผลการดำเนินงานของหน่วยงานในส่วนที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนที่ควรได้รับการพัฒนา โดยการแบ่งตารางออกเป็น 4 ช่อง แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพที่มุ่งหวัง (หรือเรียกว่าเกณฑ์ที่ควรจะเป็น) และสภาพที่เกิดขึ้นจริง จุดที่ใช้แบ่งอาจเป็นค่าเฉลี่ยของคะแนนสูง-ต่ำตามที่กำหนด หรือเกณฑ์ที่ผู้ประเมินเห็นว่าเหมาะสมที่จะเป็นจุดตัด (cut-off score)

วิธีที่ 2 กลุ่มวิธีที่ใช้หลักการของการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีหลายส่วนประกอบ (multi-component data analysis) Misanchuk (1984 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) ได้พัฒนาวิธีการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีหลายส่วนประกอบ (multi-component data analysis) เป็นวิธีที่มีรากฐานมาจากการประเมินความต้องการจำเป็นตามโมเดลความแตกต่าง ซึ่งมีการรวบรวมข้อมูลจากมาตรวัดที่ให้ผู้ตอบให้ข้อมูลแบบการตอบสนองคู่ โดยระบุความสำคัญ (I) และระดับที่เป็นอยู่จริง (D) การกำหนดความต้องการจำเป็นในรูปดัชนีตามหลักการของการวิเคราะห์ส่วนประกอบสามารถกระทำได้ 2 กลุ่มวิธี ซึ่งสูตรในการคำนวณระดับความต้องการจำเป็นแต่ละวิธีมีดังนี้

(1) กลุ่มวิธีสถิติเดล หรือ เดล-เอ็น (Del-N) โดย Misanchuk (1984 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) เป็นนักวิชาการคนแรกที่น่าเสนอแนวคิดการคำนวณค่าความสำเร็จในการทำนายใช้กับการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นแล้วเรียกดัชนีนี้ว่า Del-N ต่อมา Hildebrand, Laing และ Rosenthal (1977 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) ได้นำเสนอสูตรที่ใช้ในการกำหนดระดับความสำเร็จของการทำนาย (prediction of success) ตัวแปรตามจากตัวแปรอิสระ เมื่อตัวแปรทั้งสองประเภทเป็นข้อมูลจัดลำดับและอยู่ในรูปของตารางไขว้ (cross-tabulation) หลักการของการวัดความสามารถในการทำนาย (measure of prediction success) ใช้วิธีการกำหนดค่าการลดลงแบบสัดส่วนของความคลาดเคลื่อน (proportion reduction in error: PRE) ซึ่งวิธีนี้ตั้งอยู่บนข้อสมมุติฐานว่าความคลาดเคลื่อนในการทำนายตัวแปรตามที่คาดหวังจะลดน้อยลงหากมีข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับตัวแปรอิสระที่สัมพันธ์กับตัวแปรตามที่ต้องการทำนาย การกำหนดความสำเร็จในการทำนายจึงใช้วิธีการเปรียบเทียบความคลาดเคลื่อนของการทำนายที่คาดหวัง (expected error) กับความคลาดเคลื่อนที่สังเกตได้ (observed error) โดยกำหนดให้ ∇ (delta) เป็นสัญลักษณ์แทนค่าความสำเร็จของการทำนายโดยมีสูตรการคำนวณดังนี้

$$\begin{aligned}\nabla &= \frac{\text{Expected errors} - \text{Observed errors}}{\text{Expected errors}} \\ &= 1 - \frac{\text{Observed errors}}{\text{Expected errors}}\end{aligned}$$

(2) กลุ่มวิธีกำหนดความต้องการจำเป็น (Weighted Needs Index: WNI) การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นกลุ่มนี้มีหลักการที่คล้ายกับ Del-N แต่มีวิธีการคิดคำนวณที่ไม่ซับซ้อน โดยกำหนดน้ำหนักเซลล์ตามความต้องการจำเป็น อันเกิดจากการให้ข้อมูลใน 2 มิติที่เกี่ยวข้องกัน (Cumming, 1985 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) โดยดัชนีของ WNI สามารถคำนวณได้จากการหาผลรวมของผลคูณน้ำหนักความต้องการจำเป็นในแต่ละเซลล์กับค่าความถี่ในแต่ละเซลล์แล้วหารด้วยจำนวนของผู้ตอบทั้งหมด เมื่อน้ำหนักในเซลล์หนึ่งซึ่งแทนระดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเปลี่ยน ดัชนี WNI จะเปลี่ยนไปด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าดัชนีนี้มีสูตรในการคำนวณง่ายกว่า แต่จะให้สารสนเทศที่มีความละเอียดน้อยกว่า เนื่องจากสูตร WNI จะถือว่าลักษณะของการตอบในเซลล์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่เซลล์ความต้องการจำเป็นมีค่าเท่ากันคือเป็นศูนย์ทั้งหมด ในขณะที่ดัชนี Del-N บางสูตรจะกำหนดให้น้ำหนักในแต่ละเซลล์มีน้ำหนักแตกต่างกัน เพื่อแสดงระดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่มีค่าไม่เท่ากัน

ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่

การปฏิรูปการศึกษาของไทยเริ่มต้นและพัฒนาขึ้นหลังจากการปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่มุ่งสร้างความทันสมัยและธำรงความเป็นเอกราชของชาติ โดยเปลี่ยนจากการศึกษาที่เกิดขึ้นในบ้าน ในวัด ในวัง และในชุมชน เป็นการศึกษาในระบบโรงเรียนที่มีหลักสูตร ครู และระบบบริหารเฉพาะซึ่งเป็นการศึกษาที่เติบโตและพัฒนาเป็นเวลานานับศตวรรษ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2560) ในปี พ.ศ. 2520 ได้มีการปฏิรูปการศึกษาขึ้นอีกครั้งโดยมุ่งสร้างการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ระบุถึงการกระจายอำนาจและบทบาทการจัดการศึกษาโดยกำหนดให้มีกฎหมายการศึกษาฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการศึกษา และหลังจากนั้นได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติขึ้นมาอีกหลายฉบับ โดยจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญนั้นบัญญัติไว้ว่าเด็กไทยทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย สะท้อนให้เห็นความพยายามในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาประชากรซึ่งเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าในการพัฒนาประเทศชาติ

การจัดการศึกษาในแต่ละพื้นที่ ผู้คน ครอบครัวยุคใหม่ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ที่มีความแตกต่างย่อมส่งผลถึงปัญหาหรืออุปสรรคไม่เหมือนกัน ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจึงไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยสูตรสำเร็จเดียว กลไกของการศึกษาเชิงพื้นที่จึงเข้ามามีบทบาทในการกระจายอำนาจให้กับผู้คนในพื้นที่ในการออกแบบการจัดการศึกษาภายในท้องถิ่นของตนเอง เนื่องจากบุคลากรทางการศึกษาและคนในชุมชนนั้น ๆ จะเข้าใจถึงสภาพปัญหามากกว่าผู้คนที่ทำงานอยู่ในส่วนกลาง และยังช่วยสร้างความเป็นเจ้าของเรื่องและเจ้าของปัญหาที่กระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีบทบาท

สำคัญในการขับเคลื่อนไปด้วยกัน ผู้มีส่วนในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่นั้นครอบคลุมไปถึงภาคปกครองท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคมที่เข้ามาบูรณาการองค์ความรู้และร่วมมือกันช่วยเหลือปัญหาทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในสังคม (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2566) ด้วยข้อจำกัดของระบบการศึกษาแบบเดิมกับความต้องการและความคาดหวังแบบใหม่ ที่จะให้การศึกษาเป็นพลังสำคัญในการพาประเทศชาติให้หลุดพ้นจากวิกฤตและตอบสนองต่อความต้องการกำลังคนในศตวรรษที่ 21 จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการปรับกระบวนการทัศน์ใหม่โดยการเปลี่ยนนิยามของคำว่าการศึกษา ให้เป็นการศึกษา คือ การเรียนรู้ชีวิต ปรับเปลี่ยนฐานการเรียนรู้โดยใช้ความจริงของชีวิตเป็นฐานและบูรณาการชีวิตกับการเรียนรู้ไปด้วยกัน เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง และมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากการเรียนรู้ที่ดีจะเสริมสร้างการมีชีวิตที่ดีและการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับคนและคนกับสิ่งแวดล้อม (มนต์นภัส มโนการณ, 2561)

เมื่อกำหนดนิยามศัพท์ของคำว่าการศึกษาใหม่ ให้การศึกษาเป็นการเรียนรู้ชีวิต จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนตัวตั้งใหม่ การปฏิรูปการศึกษาจึงไม่ควรเป็นเพียงการปฏิรูปในกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น กรอบความคิดและเป้าหมายก็ต้องกว้างและใหญ่มากขึ้น การศึกษาจึงต้องบูรณาการกับสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ การปฏิรูปการศึกษาจึงต้องเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง หน่วยของการปฏิรูปการศึกษาคือชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด ซึ่งมีบุคลากร องค์กร และทรัพยากร ไม่ใช่เฉพาะครูในโรงเรียนกับผู้บริหารสถานศึกษาเท่านั้น การเรียนรู้จะไม่จำกัดอยู่ที่ครูกับนักเรียนในห้องเรียนอีกต่อไป แต่จะเปิดพื้นที่ในการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง โดยจังหวัดควรเป็นหน่วยสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา เป็นการจักระบบการเรียนรู้เพื่อคนทั้งมวลในจังหวัด การระดมทรัพยากรทั้งมวลในจังหวัดเพื่อการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาการศึกษาของจังหวัด การเรียนรู้แบบนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยแท้จริง (ประเวศ วะสี, 2557 อ้างถึงใน มนต์นภัส มโนการณ, 2561) สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาของประเทศฟินแลนด์จากหนังสือ Finnish 2.0 : ปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จบทเรียนแนวใหม่จากฟินแลนด์ (Sahlberg, 2016 อ้างถึงใน มนต์นภัส มโนการณ, 2561) สรุปได้ว่าองค์ประกอบของนโยบายการศึกษาของฟินแลนด์ถูกออกแบบโดยเกี่ยวพันเชื่อมโยงกับนโยบายการพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญกับวิสัยทัศน์ที่สร้างแรงบันดาลใจว่าการจัดการศึกษาที่ดีเพื่อมวลชนควรเป็นอย่างไร ฟินแลนด์จึงมีเป้าหมายในการสร้างโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ดีภายใต้ความเชื่อพื้นฐานว่าเด็กทุกคนมีความสามารถและควรได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานเดียวกัน เท่าเทียมกัน และไม่แบ่งแยก เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้หากได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสม ให้ความสำคัญกับผู้เรียนในฐานะปัจเจกบุคคล ที่มีความสนใจและความถนัดที่หลากหลาย ดังนั้น ทุกหน่วยงานจึงมีเป้าหมายทางการศึกษาร่วมกันและให้ความสำคัญกับความเสมอภาคทางการศึกษาเป็นลำดับแรก นโยบายการศึกษาจึงเป็น

ส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศซึ่งรัฐบาลทุกสมัยจะต้องยึดเป็นนโยบายหลักในการพัฒนา บทเรียนนี้หากนำมาเปรียบเทียบกับจัดการศึกษาของไทยย่อมมองเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน เนื่องจากนโยบายทางการศึกษาของไทยนั้นมีการปรับเปลี่ยนตามนโยบายของรัฐบาลและคณะรัฐมนตรี

ในขณะที่ระบบการศึกษาของไทยมีขนาดใหญ่และถูกออกแบบการจัดการศึกษาจากส่วนกลาง ซึ่งแต่ละพื้นที่มีสภาพการณ์ ข้อมูล บริบท ปัญหา ศักยภาพและเงื่อนไขที่หลากหลาย นั้นหมายถึงการมีโจทย์ของการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่แตกต่างกัน ดังนั้นการประกาศนโยบายแบบเหมารวมหรือการจัดการศึกษาแบบเสื้อโหลให้กับโรงเรียนแต่ละแห่งที่มีบริบทต่างกันจึงยากต่อการพัฒนาที่จะให้ได้ผู้เรียนที่มีคุณลักษณะและมาตรฐานเดียวกัน (มนต์ภัส มโนการณ, 2561) สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ Lounkaew (2013 อ้างถึงใน มนต์ภัส มโนการณ, 2561) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สรุปได้ว่า นโยบายแบบเสื้อโหล (one size fits all) ไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับผู้เรียนได้ เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีภูมิหลังที่แตกต่างกันการแก้ปัญหาจึงต้องทำในระดับห้องเรียนและโรงเรียน ครูในโรงเรียนย่อมรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลรวมทั้งภูมิหลังของครอบครัวได้มากกว่าและปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียน การปฏิรูปการศึกษาที่แท้จริงนั้นควรเป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนทิศทางการจัดการศึกษาให้เป็นมุมมองใหม่เป็นการดำเนินการจากล่างสู่บน หรือจากระดับพื้นที่ชุมชนรอบโรงเรียนไปสู่ตำบล จังหวัด ภูมิภาค และระดับประเทศ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Hllinger & Byant (2013 อ้างถึงใน มนต์ภัส มโนการณ, 2561) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการศึกษา พบว่า นโยบายแบบการบังคับบัญชาสั่งการจากส่วนกลาง ถึงแม้ว่าจะมีประสิทธิภาพและเป็นการสั่งการทางตรงที่สุดแต่ก็ไม่เพียงพอที่จะสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรได้ปรับเปลี่ยนวิธีปฏิบัติหรือการกระทำที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีความหมาย การปฏิรูปการศึกษาควรเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงจากฐานราก (bottom up) และเสริมกระตุ้นด้วยวิสัยทัศน์จากเบื้องบน (top-down vision) รวมทั้งการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและการสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก

แนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (area-based education: ABE) เป็นแนวคิดการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ เป็นผู้จัดการศึกษาโดยรัฐมีการกระจายอำนาจให้หน่วยงานในพื้นที่เป็นผู้จัดการศึกษา อาจดำเนินการในรูปแบบของสภาการศึกษาที่มีองค์ประกอบของคณะกรรมการที่มาจากทุกภาคส่วนมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจ ร่วมออกแบบการพัฒนาการศึกษา สนับสนุน ตลอดจนตรวจสอบการใช้ทรัพยากรการศึกษาและร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาในพื้นที่ สิ่งที่สำคัญที่สุดต้องกระจายอำนาจให้โรงเรียนเป็นนิติบุคคลโดยแท้จริงให้มีอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรรวมถึงในมิติทางวิชาการ ได้แก่ การบริหารและพัฒนาหลักสูตร

การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลตามศักยภาพและบริบทของพื้นที่ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ตอบสนองต่อโจทย์ปัญหาและความต้องการของบริบทพื้นที่โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ โอกาส คุณภาพ และการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (มนต์ภัส มโนการณ, 2561) ซึ่งการปฏิรูปการศึกษาของหลายประเทศได้นำแนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่มาใช้เป็นฐานในการพัฒนา รวมไปถึงสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) ได้ถอดบทเรียนจากประเทศที่มีแนวโน้มของผลการจัดการศึกษาที่ดีขึ้น สรุปได้ว่าการกระจายบทบาทการจัดการศึกษามีหน่วยงานในการตัดสินใจอยู่สามระดับ ได้แก่ ระดับชาติ ระดับกลาง และระดับโรงเรียน โดยในระดับชาติจะทำหน้าที่กำกับดูแลด้านนโยบายและทรัพยากรในภาพรวม ส่วนด้านบุคลากร งบประมาณ หลักสูตร และการบริหารทั่วไปนั้นได้มีการกระจายอำนาจไปยังระดับกลางและระดับโรงเรียน การพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของการศึกษานั้นพิจารณาทั้งรายละเอียดและบริบทของพื้นที่ การกระจายอำนาจและบทบาทที่ได้ผลคือ "การมีส่วนร่วม" โดยการดึงชุมชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมจัดการศึกษา ทั้งนี้การกระจายบทบาทไปให้แก่ "พื้นที่" ระดับกลางและระดับโรงเรียน ต้องใช้เวลาและการดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไปแต่ต้องต่อเนื่อง ควรเปิดโอกาสให้โรงเรียนที่มีความพร้อมและสมัครใจดำเนินการก่อน นอกจากนั้น จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ และคณะ (2560 อ้างถึงใน มนต์ภัส มโนการณ, 2561) ได้สังเคราะห์บทเรียนการทำงานยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ในหลายประเทศ พบว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ได้แก่ 1) การมีโจทย์หรือเป้าหมายที่ชัดเจนบนฐานข้อมูลความรู้และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 2) การมีกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับพื้นที่ 3) การเห็นภาพรวม (grand design) ร่วมกัน 4) การมุ่งผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม 5) การให้ความสำคัญและการพัฒนาครูและนักเรียน 6) การให้ความยืดหยุ่นกับภาคีที่เข้าร่วมงานกัน 7) การทำให้เป็นเรื่องสาธารณะของสังคมในพื้นที่ผ่านสื่อท้องถิ่น ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการปฏิรูปโรงเรียนด้วย "ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (learning community)" ของประเทศญี่ปุ่น (ซาโต มานาบุ, 2559 อ้างถึงใน มนต์ภัส มโนการณ, 2561) ได้นำเสนอไว้ว่า การปฏิรูปการศึกษาควรเริ่มต้นจากการปฏิรูปที่โรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนเป็นหน่วยย่อยที่ย่อส่วนมาจากสังคม การบริหารภายในโรงเรียนนั้นไม่สามารถดำเนินการได้อย่างอิสระ รวมถึงความคาดหวังที่มีต่อบุคลากรในโรงเรียนก็มีความหลากหลาย หากทุกคนในโรงเรียนมองเห็นปัญหาไปในทิศทางเดียวกันและร่วมมือกันที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้นนับเป็นก้าวแรกของการปฏิรูปการศึกษาโดยแท้จริง

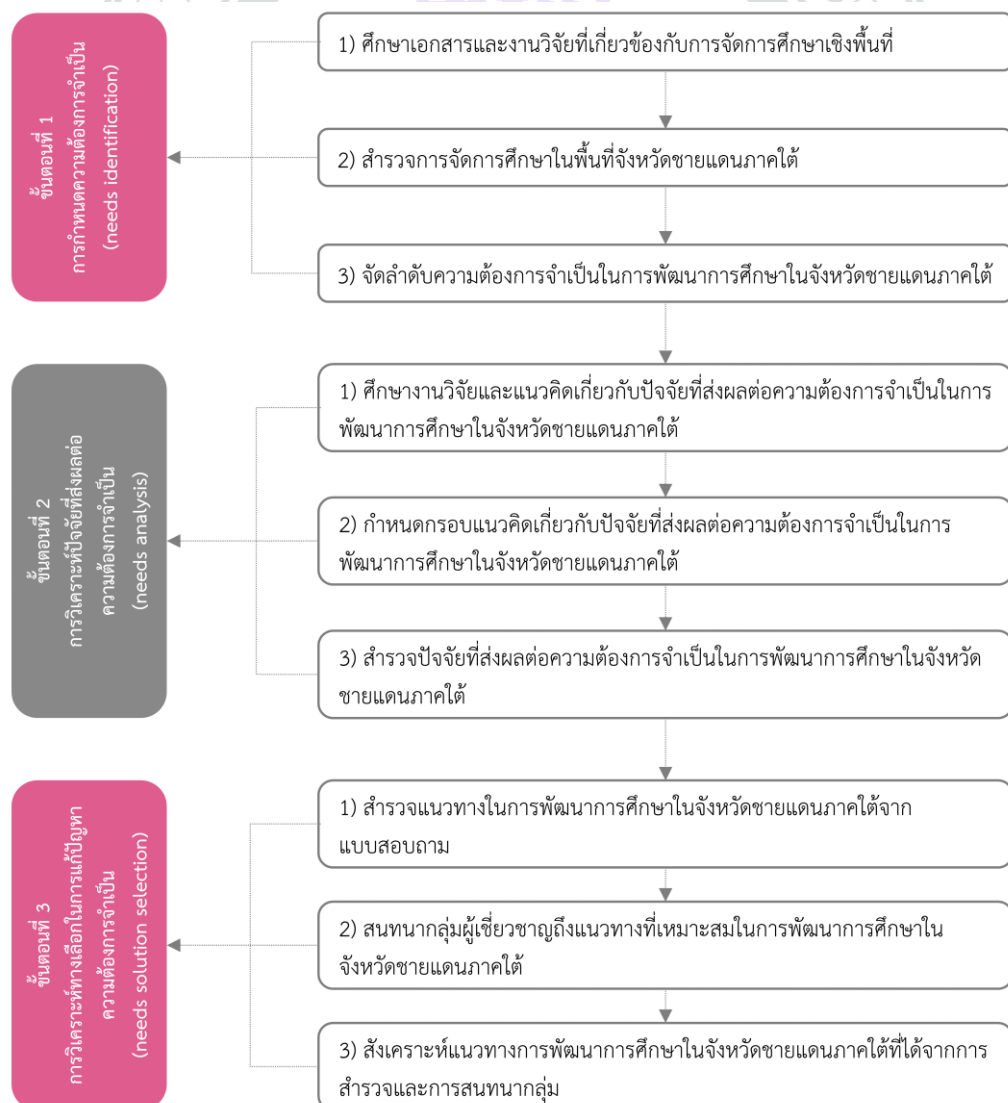
บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ออกแบบวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็น และส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหาความต้องการจำเป็น โดยเป็นการดำเนินการวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) โดยใช้การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (complete needs assessment) รายละเอียดดังนี้

ภาพ 3.1

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ส่วนที่ 1 การกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การวิจัยในส่วนที่ 1 เป็นการดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้วิจัยดำเนินการแบ่งศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเชิงปริมาณเพื่อกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยดำเนินการสำรวจความต้องการจำเป็น จากนั้นนำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็น รายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้เทคนิคกลุ่มสนทนา (focus group technique) เพื่อให้ได้ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญเป็นคณาจารย์ นักการศึกษา ผู้บริหารซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญดังต่อไปนี้

- 1) มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านประสบการณ์จัดการเรียนการสอนเชิงพื้นที่
- 2) ปฏิบัติงานด้านการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่น้อยกว่า 10 ปี
- 3) บริหารงานองค์กรที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่น้อยกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม คือ แบบสนทนากลุ่มความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วยประเด็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในลักษณะการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มด้วยตนเอง ในสนามวิจัยอาจมีประเด็นอื่นเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

แบบสนทนากลุ่มความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกพัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัยจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ โดยมีแนวคำถามมีดังนี้

- 1) ความต้องการจำเป็นด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2) ความต้องการจำเป็นด้านการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับพื้นที่

3) ความต้องการจำเป็นด้านการให้ความสำคัญและการพัฒนาครูและผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

4) ความต้องการจำเป็นด้านการสร้างความยืดหยุ่นกับภาคีที่เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

5) ความต้องการจำเป็นด้านการเปิดโอกาสให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ เป็นผู้จัดการศึกษา

6) ความต้องการจำเป็นด้านการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจ ร่วมออกแบบการพัฒนาการศึกษา สนับสนุน ตลอดจนตรวจสอบการใช้ทรัพยากรการศึกษาและร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาในพื้นที่

7) ความต้องการจำเป็นด้านอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรรวมถึงในมิติทางวิชาการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการสนทนากลุ่มโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของ Krueger (1994) ใน 6 ขั้นตอนคือ 1) การจัดลำดับคำถามและการให้เวลาผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มคุ้นเคยกับประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนา 2) การจับประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มและมีการบันทึก 3) การลงรหัสข้อมูล 4) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลซ้ำ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในกระบวนการกลุ่มหรือเกิดขึ้นภายหลังโดยการให้สมาชิกตรวจสอบรายงานข้อเขียน 5) การตรวจสอบระหว่างผู้วิจัยกับผู้ช่วยนักวิจัยหลังการสนทนากลุ่ม และ 6) การแลกเปลี่ยนรายงานระหว่างผู้เข้าร่วมในกระบวนการกับผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเมื่อนักวิจัยดำเนินการเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่มนักวิจัยจะดำเนินการสรุปประเด็นให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มฟังทันที เป็นการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของการสรุปความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มและเพื่อเป็นการหาผลสรุปเบื้องต้นจากข้อค้นพบที่ได้จากการสนทนา โดยผู้เข้าร่วมการสนทนาสามารถเพิ่มเติมประเด็นหรือแก้ไขข้อผิดพลาดจากการสรุปได้ก่อนสิ้นสุดการประชุมกลุ่ม หลังจากนั้นนักวิจัยจะมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) มีการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มแล้วสรุปเป็นข้อค้นพบในประเด็นความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้โปรแกรม Nvivo

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเชิงปริมาณเพื่อกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เชิงปริมาณเพื่อกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาโดยทำการสำรวจการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วนำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้รายละเอียดดังนี้

ประชากรและตัวอย่างวิจัย

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ใช้ (user) ในระบบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้เรียนทั่วไป/ผู้เรียนการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 2 ครูและบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มที่ 3 ผู้ปกครอง/ชุมชน/คณะกรรมการสถานศึกษา/องค์กรภาครัฐ/เอกชน และอื่น ๆ จำนวนทั้งสิ้น 2,102,933 คน (ศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2566)

2) ตัวอย่างวิจัย คือ ผู้ใช้ (user) ในระบบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการกำหนดองค์ประกอบสำคัญของการกำหนดขนาดตัวอย่างวิจัย 4 ประการ ประกอบด้วย (1) ความสามารถในการปฏิบัติได้จริง (2) ความถูกต้องของการประมาณค่า (precision of estimate) โดยการกำหนดความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (standard error of estimate) (3) อัตราการตอบกลับ และ (4) การกำหนดแผนการวิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดขนาดตัวอย่างวิจัยโดยใช้ค่าสถิติระดับความเชื่อมั่นในการประมาณค่าความถูกต้อง (confidence level) ที่ระดับ 95% ประกอบกับความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการกำหนดตัวอย่างวิจัย (sampling error) ตามเกณฑ์การพิจารณาของ de Vaus (2002) โดยกำหนดร้อยละความคลาดเคลื่อนจากการสุ่ม เท่ากับ 3 จะได้ขนาดตัวอย่างวิจัย เท่ากับ 1,100 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะเป็นแบบให้ตัวอย่างวิจัยรายงานตนเอง (self-report) รูปแบบการตอบสนองคู่ (dual-response format) โดยให้ระบุข้อมูลทั้งสองชุดคือระดับของสภาพที่เป็นอยู่จริงและสภาพที่ควรจะเป็นตามแนวคิดของการนิยามความต้องการจำเป็นตามโมเดลความแตกต่าง (discrepancy model) โดยเครื่องมือวิจัยฉบับนี้ใช้วัดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในลักษณะการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) ด้านการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับพื้นที่ 3) ด้านการให้ความสำคัญและการพัฒนาครูและผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 4) ด้านการสร้างควมยืดหยุ่นกับภาคีที่เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 5) ด้านการเปิดโอกาสให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ เป็นผู้จัดการศึกษา 6) ด้านการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจ ร่วมออกแบบการพัฒนาการศึกษา สนับสนุน ตลอดจนตรวจสอบการใช้ทรัพยากรการศึกษาและร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาในพื้นที่

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยที่พัฒนาขึ้นโดยการตรวจสอบคุณภาพทั้งความตรงและความเที่ยง โดยโดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน (internal consistency reliability) รายละเอียดดังนี้

1) **ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity)** ของเครื่องมือวิจัยด้วยการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการและความเหมาะสมของภาษาที่พัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวัดประเมิน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ โดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในด้านความตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้อง และความชัดเจนของภาษา โดยใช้การวัด IOC (item object congruence)

2) **ตรวจสอบความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน (internal consistency reliability)** ด้วยการทดสอบกับผู้ใช่ (user) ในระบบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่ใช่ตัวอย่างวิจัย จำนวน 50 คน ผู้วิจัยนำข้อมูลการทดสอบมาตรวจสอบความเที่ยงในแต่ละองค์ประกอบด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS version 22

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัย มีแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1) **การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างวิจัย** ดำเนินการโดยใช้สถิติบรรยาย (descriptive statistic) เพื่อบรรยายลักษณะทั่วไปของตัวอย่างวิจัย ทำตารางข้อมูลในรูปแบบตารางการถ่วง (contingency table) และใช้ทัศนภาพข้อมูลในรูปแบบกราฟแท่ง (bar chart) เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์อยู่ในมาตรฐานบัญญัติ และเรียงอันดับ วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบโดยใช้ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ความเบ้ (Sk) ความโด่ง (Ku) สัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) และการนำเสนอข้อมูลด้วยแผนภาพการกระจาย (scatter plot) และแผนภาพกล่องและหนวด (box-plot)

2) **การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้** ดำเนินการโดยใช้การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเป็นกลุ่มวิธีที่กำหนดจากข้อมูลรูปแบบของการให้ข้อมูลแบบตอบสองคู่ (dual-response format) วิธี Priority needs index ($PNI_{modified}$) แบบปรับปรุง เป็นสูตรที่ปรับปรุงจากสูตร PNI ดั้งเดิม โดยนงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช ด้วยวิธีการที่หาค่าผลต่างของ ($I - D$) แล้วหารด้วยค่า D เพื่อควบคุมขนาดของความต้องการจำเป็นให้อยู่ในพิสัยที่ไม่มีช่วงกว้างมากเกินไป และให้ความหมาย

เชิงเปรียบเทียบ เมื่อใช้ระดับของสภาพที่เป็นอยู่เป็นฐานในการคำนวณอัตราการพัฒนาเข้าสู่สภาพที่คาดหวังของกลุ่ม มีสูตรการคำนวณคือ

$$PNI_{modified} = \frac{(I - D)}{D}$$

ซึ่งการวิจัยนี้กำหนดให้ระดับสภาพที่คาดหวังมีค่าเท่ากับ 5 ในทุกข้อรายการ การพิจารณาความต้องการจำเป็นจะพิจารณาจากค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินไว้ว่าค่าดัชนีที่มีค่าเท่ากับ 0.3 ขึ้นไปถือเป็นความต้องการจำเป็น ส่วนการจัดลำดับความต้องการจำเป็นใช้การเรียงดัชนีจากมากไปน้อย ดัชนีที่มีค่ามากแปลว่ามีความต้องการจำเป็นสูงที่ต้องได้รับการพัฒนามาก

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็น

การวิจัยในส่วนที่ 2 เป็นการดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อสำรวจปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้แบบสอบถามจากส่วนที่ 1 การกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเชิงปริมาณเพื่อกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) ด้วยวิธีการประมาณค่าแบบ maximum likelihood estimator with robust standard errors (MLR) ซึ่งเป็นสถิติที่มีความแกร่งและสามารถใช้กับข้อมูลที่มีลักษณะการกระจายที่ไม่เป็นโค้งปกติได้ (Muthén & Muthén, 2017) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลการวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดจากค่าสถิติไคสแควร์ (chi-square) ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน (goodness of fit index: GFI) ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (adjusted goodness of fit index: AGFI) ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (root mean square residual: RMR) โดยใช้โปรแกรม LISREL

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหาความต้องการจำเป็น

การวิจัยในส่วนที่ 3 เป็นการดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 โดยดำเนินการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติโดยใช้ข้อมูลจากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยส่วนที่ 1 และ 2 ผู้วิจัยใช้เทคนิคกลุ่มสนทนาเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่

การปฏิบัติด้านความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้เชี่ยวชาญ เป็นคณาจารย์ นักการศึกษา ผู้บริหารซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญดังต่อไปนี้

- 1) มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านประสบการณ์จัดการเรียนการสอนเชิงพื้นที่
- 2) ปฏิบัติงานด้านการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่น้อยกว่า 10 ปี
- 3) บริหารงานองค์กรที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่น้อยกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม คือ แบบสนทนากลุ่มปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ลักษณะนโยบายหรือแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มด้วยตนเอง ในสนามวิจัยอาจมีประเด็นอื่นเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

แบบสนทนากลุ่มปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ลักษณะนโยบายหรือแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีแนวคำถามมีดังนี้

- 1) แนวทางหรือนโยบายลักษณะใดที่เหมาะสมกับการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2) แนวทางหรือนโยบายลักษณะใดที่เหมาะสมกับการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับพื้นที่
- 3) แนวทางใดที่เหมาะสมกับการให้ความสำคัญและการพัฒนาครูและผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 4) แนวทางหรือนโยบายลักษณะใดที่เหมาะสมกับการสร้างความยืดหยุ่นกับภาคีที่เข้าร่วมกันจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 5) แนวทางใดที่เหมาะสมกับการเปิดโอกาสให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ เป็นผู้จัดการศึกษา
- 6) แนวทางหรือนโยบายลักษณะใดที่เหมาะสมกับการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจ ร่วมออกแบบการพัฒนาการศึกษา สนับสนุน ตลอดจนตรวจสอบการใช้ทรัพยากรการศึกษาและร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาในพื้นที่
- 7) แนวทางหรือนโยบายลักษณะใดที่เหมาะสมกับการให้อำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรรวมถึงในมิติทางวิชาการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการสนทนากลุ่มโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของ Krueger (1994) ใน 6 ขั้นตอนคือ 1) การจัดลำดับคำถามและการให้เวลาผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

คุ้นเคยกับประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนา 2) การจับประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มและมีการบันทึก 3) การลงรหัสข้อมูล 4) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลซ้ำ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในกระบวนการกลุ่ม หรือเกิดขึ้นภายหลังโดยการให้สมาชิกตรวจสอบรายงานข้อเขียน 5) การตรวจสอบระหว่างผู้วิจัย กับผู้ช่วยนักวิจัยหลังการสนทนากลุ่ม และ 6) การแลกเปลี่ยนรายงานระหว่างผู้เข้าร่วม ในกระบวนการกับผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเมื่อนักวิจัยดำเนินการเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่มนักวิจัย จะดำเนินการสรุปประเด็นให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มฟังทันที เป็นการตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมของการสรุปความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มและเพื่อเป็นการหาผลสรุปเบื้องต้น จากข้อค้นพบที่ได้จากการสนทนา โดยผู้เข้าร่วมการสนทนาสามารถเพิ่มเติมประเด็นหรือแก้ไข ข้อผิดพลาดจากการสรุปได้ก่อนสิ้นสุดการประชุมกลุ่ม หลังจากนั้นนักวิจัยจะมีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) มีการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม แล้วสรุปเป็นข้อค้นพบในประเด็นความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้โดยใช้โปรแกรม Nvivo

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติด้านความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่างวิจัย

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติด้านความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นการดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้วิจัยดำเนินการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้เทคนิคกลุ่มสนทนา (focus group technique) เพื่อให้ได้ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษา ตัวอย่างวิจัยเป็นผู้เชี่ยวชาญเป็นคณาจารย์ นักการศึกษา ผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านประสบการณ์จัดการเรียนการสอนเชิงพื้นที่ ปฏิบัติงานด้านการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่น้อยกว่า 10 ปี และ/หรือ บริหารงานองค์กรที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวนทั้งสิ้น 17 คน โดยใช้แบบสนทนากลุ่มความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วยประเด็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น

ในการพัฒนาการศึกษาในลักษณะการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) มีการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม แล้วสรุปเป็นข้อค้นพบในประเด็นความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้โปรแกรม Nvivo ผลการวิเคราะห์รายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความต้องการจำเป็นด้านอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรรวมถึงมิติทางวิชาการ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความต้องการจำเป็นด้านอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากร และ มิติทางวิชาการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ให้ข้อมูลบางท่านระบุว่า การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการศึกษาบ่อยครั้งทำให้การพัฒนาไม่ต่อเนื่อง โดยกล่าวว่า

"ไม่ใช่ว่าเราพัฒนามาแค่ 1 ปี 2 ปี 3 ปี 4 ปี แล้วก็ทิ้งไปแล้วก็เปลี่ยนใหม่ซะครับ"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG1, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

การขาดการติดตามผลและประเมินผลในระยะยาว ทำให้การจัดการศึกษาในพื้นที่เกิดปัญหาความไม่ต่อเนื่องและการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน

ในด้านทรัพยากร พบว่า ข้อจำกัดของบุคลากรส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษา เช่น ครูระดับอนุบาลต้องสอนแบบควบชั้นหรือคละชั้นเนื่องจากจำนวนครูไม่เพียงพอ

"ครูระดับอนุบาลเนี่ยคือนะคือขาดแคลนนะคะ ก็จะมีการสอนลักษณะที่ไปเจอหลาย ๆ โรงเรียนก็คือว่ามี
การสอนแบบควบชั้น หรือคละชั้นนะคะ"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG9, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

นอกจากนี้ ยังพบปัญหาครูที่ไม่ได้จบจากสาขาครุศาสตร์โดยตรง ซึ่งขาดความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

"ครูที่ไม่จบครูซึ่งเยอะมาก [...] เพราะฉะนั้นใครที่บอกว่าสอนได้อยู่แล้วเป็นครูนะ ไม่จริง"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG11, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

มิติทางวิชาการยังสะท้อนถึงความต้องการในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่ โดยสถาบันการศึกษาในพื้นที่ถูกคาดหวังให้เป็นผู้สนับสนุนโรงเรียนและชุมชน แต่กลับมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร เช่น งบประมาณและเวลา

"ความต้องการของโรงเรียน ของครู [...] ที่ความคาดหวังที่มายังสถาบันอุดมศึกษาเนี่ยมันมาก แต่จริง ๆ
เราก็ไม่สามารถที่จะตอบสนองให้เขาได้แบบทั่วทั้งที่"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ มีความจำเป็นที่จะต้องมอบอำนาจให้สถาบันการศึกษาในพื้นที่
ที่มากขึ้นในด้านการบริหารจัดการทรัพยากร รวมถึงพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ
นอกจากนี้ ควรมีการจัดสรรงบประมาณและเพิ่มบุคลากรในระบบการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษา
ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 2 ความต้องการจำเป็นด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าความต้องการจำเป็นด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากระบบการศึกษามีลักษณะ
กระจัดกระจายและขาดความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน เช่น การดำเนินงานของ สพฐ. สพม.
และสถาบันอุดมศึกษา ที่ยังไม่มีบูรณาการอย่างชัดเจน ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

"การศึกษาในบ้านเรา ณ ปัจจุบันนี้ ถามว่าเราจะควบคุมสิ่งเหล่านี้ให้มาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
ได้อย่างไร"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG1, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

การมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยและนักวิชาการในพื้นที่ยังถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ เนื่องจาก
ครูในพื้นที่ขาดนวัตกรรมและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า

"พื๋อยากให้มหาวิทยาลัยในพื้นที่หรือนักวิชาการในพื้นที่ลงมาช่วย เพราะคุณครูขาดซึ่งนวัตกรรม
และวิธีการจริง ๆ"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG2, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

ในมุมมองของการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน พบว่ามีความพยายาม
จากวิทยาลัยชุมชนและสถาบันอุดมศึกษาในการเชื่อมโยงเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียน
เช่น การจัดโครงการพิเศษส่งต่อผู้เรียนไปยังระดับปริญญาตรี

"วิทยาลัยชุมชนยะลา กำลังวางแผนที่อาจจะการมีส่วนร่วมอีกส่วนหนึ่ง...ส่งต่อไปยังสถาบันอุดมศึกษา
เพื่อให้ผู้เรียนได้ไปต่อในระดับปริญญาตรี"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG4, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในพื้นที่ยังขาดการจัดกระบวนการและขอบเขตที่ชัดเจน หลายฝ่ายเห็นว่าควรมีการประชุมเพื่อสร้างแผนร่วมกัน และจัดสรรบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม

"การมีส่วนร่วมตรงนี้อาจจะต้องมาคุยกันเป็นวัน เป็น scale ย่อย ว่าสถาบันไหนต้องการมีส่วนร่วม
จากใครบ้าง"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG6, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

ในแง่ของการสนับสนุนการเรียนรู้เชิงลึกในพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่า การพัฒนาการศึกษาควรมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เช่น การให้ครูสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้เรียนมากขึ้นผ่านการแสดงความคิดเห็นและการสอนที่เน้นการเรียนรู้เชิงลึก

"ครูที่ดีไม่ใช่ครูที่สอนเยอะ ๆ แต่คือครูที่คอมเม้นต์งานเด็กเยอะ ๆ ให้เด็กได้เรียนรู้ลึกซึ้งกับมัน"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG10, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

ประเด็นที่ 3 ความต้องการจำเป็นด้านการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจร่วมออกแบบการพัฒนาการศึกษา สนับสนุน ตลอดจนตรวจสอบการใช้ทรัพยากรการศึกษา และร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาในพื้นที่

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความต้องการจำเป็นด้านอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจในกระบวนการจัดการศึกษามีความสำคัญ เนื่องจากการขาดอำนาจในระดับพื้นที่ทำให้โรงเรียนและครูต้องพึ่งพานโยบายส่วนกลางที่บางครั้งไม่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนถึงปัญหานี้ว่า

"นโยบายที่มันค่อนข้างคือลงมา ไม่ได้ตรงกับในบริบทของโรงเรียน [...]

ครูก็ต้องไปหน่วยงานนั้นมาเอาครูไป หน่วยงานนี้มาเอาครูไป"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG12, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

ในด้านทรัพยากร ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าโรงเรียนขาดแคลนทรัพยากรพื้นฐาน เช่น คอมพิวเตอร์ ทำให้ครูต้องจัดหาด้วยตนเอง แต่กลับต้องเผชิญกับข้อจำกัดและการวิพากษ์วิจารณ์ในทุกด้าน

"คอมพิวเตอร์ก็ยังมี [...] แต่สิ่งที่เราหามาหาอย่างไรนะครับ ก็โดนบ่นทุก ๆ บริบท"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG1, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

สำหรับโรงเรียนในระบบพิเศษ เช่น โรงเรียนตาดีกา พบว่ามีข้อจำกัดในการเข้าถึง การสนับสนุนที่เท่าเทียมกับโรงเรียนในระบบ สพฐ. ถึงแม้ว่าจะมีหน้าที่รายงานและประเมินผล เช่นเดียวกัน

"สิ่งที่สนับสนุนหรือเอื้อให้กับโรงเรียนตาดีกาได้ทำถึงขนาดที่โรงเรียน สพฐ. มีไหม น้อยมาก"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

นอกจากนี้ งบประมาณสำหรับการพัฒนาบุคลากรก็ยังถูกจำกัดในบางด้าน เช่น การพัฒนา ครูสอนศาสนา ซึ่งไม่ได้รับการสนับสนุนเท่ากับครูในวิชาสามัญ

"สำนักงานการศึกษาเอกชนเนี่ยจะมีงบประมาณในการที่จะพัฒนาครูที่เป็นครูสอนวิชาสามัญ

แต่เขาไม่มีงบประมาณในการพัฒนาครูผู้สอนศาสนา"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

ประเด็นที่ 4 ความต้องการจำเป็นด้านการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่าง ภาควิชาต่าง ๆ ในระดับพื้นที่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาควิชาต่าง ๆ ในระดับพื้นที่ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ให้ข้อมูล เน้นย้ำถึงความสำคัญของการประสานงานระหว่างโรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานอื่น ๆ เช่น หน่วยงานด้านความมั่นคง โดยระบุว่า

"พี่เองต้องประสานกับหน่วยงานเหล่านี้ [...] อย่างเด็กที่ได้รับผลกระทบ พี่ก็ประสานมายังตรงท่าน ผอ.นิกรว่าพี่คะเรามีเคสแบบนี้จะคะ รบกวนพี่ช่วยเหลือด้วย"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG2, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

ในแง่ของการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนตั้งข้อสังเกตว่ากระบวนการดังกล่าว อาจยังไม่ครอบคลุมทุกภาคส่วนหรือทุกระดับอย่างแท้จริง

"สำหรับวิทยาลัยชุมชนยะลาในเรื่องของการมีส่วนร่วมเรามองว่ามันจำเป็นแต่ครอบคลุมแล้วหรือยัง

ทุกภาคส่วนจริงไหม ในทุกระดับจริงหรือเปล่า"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG4, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

นอกจากนี้ การสร้างความเข้าใจและความจริงใจในการทำงานร่วมกันยังถูกมองว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบูรณาการ

"เราต้องเพิ่มเติมอะไรอีกบ้างในเรื่องของการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในเรื่องที่อาจารย์พูดถึงเรื่องของความจริงใจความเข้าใจจริง" (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

ในด้านการสนับสนุนและการสร้างแรงจูงใจ ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่าควรมีกิจกรรมหรือมาตรการเชิงบวกที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น การมอบรางวัลหรือคะแนนสะสม

"เราต้องมีมาตรการ [...] เสริมแรงทางบวกให้กับโรงเรียนว่าถ้าโรงเรียนเอกชนไหนส่งคุณครูมาเราจะมีให้แต้มหรืออะไรก็แล้วแต่" (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG11, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

ประเด็นที่ 5 ความต้องการจำเป็นด้านการสร้างความยืดหยุ่นกับภาคีที่เข้าร่วมกันจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การสร้างความยืดหยุ่นในความร่วมมือกับภาคีที่เข้าร่วมจัดการศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การจัดการศึกษาในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคมจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเน้นการฝึกอาชีพเป็นแนวทางที่ช่วยตอบสนองความต้องการของนักเรียนในพื้นที่

"เราใช้ภูมิปัญญาพื้นถิ่น [...] พอเราเอาเรื่องอาชีพประมงชายฝั่งไปให้เขาเรียนเนี่ย เขาจบปั๊บเขาทำงานได้เลย" (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG1, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

การพัฒนาความยืดหยุ่นยังสะท้อนในรูปแบบของการเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการในพื้นที่ โดยให้เด็กนักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และสามารถประกอบอาชีพได้ทันทีหลังจบการศึกษา

"พี่พาไปเรียนกับผู้ประกอบการเลย [...] พอจบมาปั๊บเขาก็สามารถที่จะทำงานได้เลย เพราะว่าเด็กเรายากจนอยู่แล้ว" (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG2, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

บทบาทของผู้ปกครองในกระบวนการนี้ถูกเน้นว่าเป็นส่วนสำคัญ ผู้ปกครองมีบทบาททั้งในกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผล

"ผู้ปกครองเป็นคนที่สำคัญมากเลยที่จะเข้ามาช่วยประเมิน"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG3, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

การสร้างควมยืดหยุ่นยังเกี่ยวข้องกับการขยายโอกาสสู่ชุมชนในวงกว้าง โดยสถาบันการศึกษาส่งเจ้าหน้าที่และบุคลากรลงพื้นที่เพื่อถ่ายทอดความรู้และสร้างโอกาสในการพัฒนาอาชีพให้กับคนในชุมชน

"เรามีทั้งอบรมที่วิทยาลัยเองแล้วก็ลงชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดยะลาทุกอำเภอ [...] เพื่อให้ชาวบ้านมีอาชีพและมีรายได้เลี้ยงตนเอง"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG4, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

นอกจากนี้ การสร้างความเข้าใจและการปลูกฝังพื้นฐานการเลี้ยงดูบุตรสำหรับผู้ปกครองยังถูกระบุว่าเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ

"การสร้างควมเข้าใจการปลูกฝังผู้ปกครองในเรื่องของการอบรมเลี้ยงดูบุตรหรือการสร้างพื้นฐานของผู้ปกครองเอง"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

ประเด็นที่ 6 ความต้องการจำเป็นด้านการเปิดโอกาสให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ เป็นผู้จัดการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การเปิดโอกาสให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ ในการมีบทบาทเป็นผู้จัดการศึกษา มีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากความซับซ้อนในกระบวนการบริหารจัดการจากหน่วยงานส่วนกลางที่มีลักษณะซ้ำซ้อน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลชี้ว่า การประเมินผลและการดำเนินการที่ไม่สอดคล้องหรือมีความซ้ำซ้อน ทำให้การดำเนินงานล่าช้าและเพิ่มภาระโดยไม่จำเป็น

"การประเมินคะแนนเกี่ยวกับตัวผู้เรียน [...] ทำไมต้องทำซ้ำซ้อนกันนักกันหนา"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG12, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

การเปิดโอกาสให้แก่ภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรศาสนา สามารถช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มความคล่องตัวในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเฉพาะตัวสูง เช่น พื้นที่ที่มีการใช้ภาษามลายูหรือมีวัฒนธรรมเฉพาะที่แตกต่างจากส่วนกลาง

ประเด็นที่ 7 ความต้องการจำเป็นด้านการให้ความสำคัญในการพัฒนาครูและผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การพัฒนาครูและผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ การพัฒนาครูและนักเรียนอย่างเหมาะสมช่วยเสริมสร้างความพร้อมทางวิชาการและบุคลิกภาพ รวมถึงสนับสนุนให้สามารถปรับตัวเข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าครูในพื้นที่บางส่วนขาดความรู้เกี่ยวกับการใช้แผนการสอน และการพัฒนาทักษะการสอนที่จำเป็น

"ครูผู้สอนในส่วนอิสลามศึกษาประจำมัสยิด [...] เขาไม่รู้ด้วยซ้ำว่านี่คือแผนการสอน"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

ด้านการพัฒนาครู ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่าควรมีหลักสูตรเฉพาะที่มุ่งเน้นการพัฒนาครูในบริบทพื้นที่พิเศษ เช่น ครูในโรงเรียนตาดีกา

"อยากจะให้มีหลักสูตรหรือว่ามีหลักสูตรแกนกลางในการพัฒนาผู้สอน [...] รวมถึงพัฒนาครูของโรงเรียนตาดีกาควบคู่ไปด้วย"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG7, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

ด้านการพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาผู้เรียนควรมุ่งเน้นทั้งด้านการค้นพบตัวเองและความพร้อมในการเรียนรู้ในโลกที่เปลี่ยนแปลง

"เด็กบางทีเขายังไม่ได้มี mindset ที่ชัดเจนว่าตัวเองถนัดหรือชอบอะไร [...] ครูต้องช่วยกันไต่ถาม"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG8, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

นอกจากนี้ ความสามารถทางภาษาไทยเป็นอุปสรรคสำคัญในพื้นที่ เนื่องจากผู้เรียนในบางครอบครัวใช้ภาษามลายูเป็นหลัก

"เด็กใช้ภาษาไทยไม่ได้เลย [...] เนื่องจากที่บ้านพ่อแม่ผู้ปกครองใช้ภาษามลายูถิ่น"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG9, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

ด้านการพัฒนาร่วมกันของครูและนักเรียน การสร้างบุคลิกภาพและมารยาทเป็นสิ่งสำคัญที่ควรพัฒนาควบคู่ไปกับการเรียนการสอน

"สิ่งที่เราจะเห็นคือบุคลิกภาพ มารยาท [...] เรื่องพวกนี้เป็นเรื่องที่เราจะละเลยไปไม่ได้"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG8, การสนทนากลุ่ม, 26 เมษายน 2567)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่างวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ใช้ (user) ในระบบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้เรียนทั่วไป/ผู้เรียนการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 2 ครูและบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มที่ 3 ผู้ปกครอง/ชุมชน/คณะกรรมการสถานศึกษา/องค์กรภาครัฐ/เอกชน และอื่น ๆ ขนาดตัวอย่างวิจัย เท่ากับ 932 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบตรวจสอบรายการข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่างวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างวิจัยโดยใช้สถิติบรรยาย (descriptive statistic) เพื่อบรรยายลักษณะทั่วไปของตัวอย่างวิจัย ทำตารางข้อมูลในรูปแบบตารางการถ่วง (contingency table) เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่อยู่ในมาตราคุณภาพ และเรียงอันดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่างวิจัยกลุ่มที่ 1 ผู้เรียน พบว่า ในภาพรวมตัวอย่างวิจัยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 34.5 มีช่วงอายุน้อยกว่า 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.6 นับถือศาสนา อิสลาม คิดเป็นร้อยละ 59.0 กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 39.5 และศึกษาอยู่ในห้องเรียนปกติ คิดเป็นร้อยละ 85.7

ตัวอย่างวิจัยกลุ่มที่ 2 ครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ในภาพรวมตัวอย่างวิจัยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 17.9 มีช่วงอายุระหว่าง 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.7 นับถือศาสนา อิสลาม คิดเป็นร้อยละ 18.8 สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 75.1 มีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 5 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.5 ทำการสอนอยู่ในระดับชั้น ม.ต้น/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 39.6 ได้รับวิทยฐานะ ครู ค.ศ. 3 คิดเป็นร้อยละ 32.6 สำหรับบุคลากรทางการศึกษาอยู่ในระดับชำนาญการพิเศษ/อาวุโส คิดเป็นร้อยละ 45.1

ตัวอย่างวิจัยกลุ่มที่ 3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า ในภาพรวมตัวอย่างวิจัยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 6.8 มีช่วงอายุระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.6 นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 9.7 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 42.5 มีตำแหน่งในชุมชนเป็นสมาชิกของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 72.7 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 41.7 และมีความสัมพันธ์กับผู้เรียนในฐานะบิดา คิดเป็นร้อยละ 37.6 รายละเอียดดังตาราง 4.1

ตาราง 4.1

ข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่างวิจัย ($n = 932$)

รายการ	กลุ่ม 1		กลุ่ม 2		กลุ่ม 3	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
เพศ						
ชาย	261	28.5	54	5.9	50	5.5
หญิง	316	34.5	164	17.9	62	6.8
LGBTQ+	4	0.4	2	0.2	-	-
ไม่ระบุ	3	0.3	-	-	-	-
อายุ						
น้อยกว่า 12 ปี	176	19.6	-	-	-	-
12 – 15 ปี	166	18.5	-	-	-	-
16 – 18 ปี	149	16.6	-	-	-	-
19 - 24 ปี	86	9.6	-	-	-	-
25 – 30 ปี	-	-	36	4.0	11	1.2
31 – 40 ปี	-	-	96	10.7	27	3.0
41 – 50 ปี	-	-	62	6.9	50	5.6
มากกว่า 50 ปี	-	-	22	2.4	17	1.9
การนับถือศาสนา						
อิสลาม	497	59.0	158	18.8	82	9.7
พุทธ	46	5.5	4.3	5.1	13	1.5
คริสต์	1	0.1	-	-	-	-
อื่น ๆ	2	0.2	-	-	-	-
ระดับการศึกษา						
ไม่ได้รับการศึกษา	-	-	-	-	2	1.8
ประถมศึกษา	227	39.5	-	-	19	16.8
ม.ต้น/ปวช.	136	23.7	-	-	15	13.3
ม.ปลาย/ปวส.	211	36.7	-	-	23	20.4
ปริญญาตรี	-	-	166	75.1	48	42.5
ปริญญาโท	-	-	53	24.0	6	5.3
ปริญญาเอก	-	-	2	0.9	-	-

รายการ	กลุ่ม 1		กลุ่ม 2		กลุ่ม 3	
	n	%	n	%	n	%
ประเภทห้องเรียนของผู้เรียน						
ปกติ	438	85.7	-	-	-	-
ห้องเรียนพิเศษ	53	10.4	-	-	-	-
สองภาษา	13	2.5	-	-	-	-
อื่น ๆ	7	1.4	-	-	-	-
ประสบการณ์ทำงานของผู้สอน						
น้อยกว่า 5 ปี	-	-	41	18.9	-	-
5 - 10 ปี	-	-	64	29.5	-	-
11 - 15 ปี	-	-	55	25.3	-	-
มากกว่า 15 ปี	-	-	57	26.3	-	-
ระดับการสอนของผู้สอน						
ปฐมวัย	-	-	9	6.7	-	-
ประถมศึกษา	-	-	47	35.1	-	-
ม.ต้น/ปวช.	-	-	53	39.6	-	-
ม.ปลาย/ปวส.	-	-	25	18.7	-	-
ระดับวิทยฐานะของผู้สอน						
ครูผู้ช่วย	-	-	19	10.2	-	-
ครู ค.ศ. 1	-	-	21	11.2	-	-
ครู ค.ศ. 2	-	-	34	18.2	-	-
ครู ค.ศ. 3	-	-	61	32.6	-	-
อื่น ๆ	-	-	52	27.8	-	-
ระดับตำแหน่งของบุคลากรทางการศึกษา)						
ปฏิบัติการ/ปฏิบัติงาน	-	-	15	18.3	-	-
ชำนาญการ/ชำนาญงาน	-	-	24	29.3	-	-
ชำนาญการพิเศษ/อาวุโส	-	-	37	45.1	-	-
อื่น ๆ	-	-	6	7.3	-	-
ตำแหน่งของผู้สอน						
ครูผู้สอน/ผู้ปฏิบัติ	-	-	189	96.4	-	-
ผู้บริหาร	-	-	7	3.6	-	-

รายการ	กลุ่ม 1		กลุ่ม 2		กลุ่ม 3	
	n	%	n	%	n	%
ตำแหน่งในชุมชนของผู้มีส่วนได้เสีย						
สมาชิกชุมชน	-	-	-	-	72	72.7
ผู้นำทางศาสนา	-	-	-	-	3	3.0
ผู้นำทางสังคม	-	-	-	-	3	3.0
อื่น ๆ	-	-	-	-	21	21.2
อาชีพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย						
รับจ้าง	-	-	-	-	45	41.7
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	-	-	-	-	33	30.6
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	-	-	-	-	22	20.4
ไม่ประกอบอาชีพ	-	-	-	-	8	7.4
ความสัมพันธ์กับผู้เรียนของผู้มีส่วนได้เสีย						
บิดา	-	-	-	-	41	37.6
มารดา	-	-	-	-	39	35.8
ตา/ยาย	-	-	-	-	1	0.9
ลุง/ป้า	-	-	-	-	2	1.8
น้า/อา	-	-	-	-	11	10.1
อื่น ๆ	-	-	-	-	15	13.8

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่

การวิจัยในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะเป็นแบบให้ตัวอย่างวิจัยรายงานตนเอง (self-report) รูปแบบการตอบสนองคู่ (dual-response format) โดยให้ระบุข้อมูลทั้งสองชุดคือระดับของสภาพที่เป็นอยู่จริงและสภาพที่ควรจะเป็นตามแนวคิดของการนิยามความต้องการจำเป็นตามโมเดลความแตกต่าง (discrepancy model) ดำเนินการโดยใช้การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเป็นกลุ่มวิธีที่กำหนดจากข้อมูลรูปแบบของการให้ข้อมูลแบบตอบสนองคู่ (dual-response format) วิธี Priority needs index (PNI_{modified}) แบบปรับปรุง ซึ่งการวิจัยนี้กำหนดให้ระดับสภาพที่คาดหวังมีค่าเท่ากับ 5 ในทุก

ข้อรายการ การพิจารณาความต้องการจำเป็นจะพิจารณาจากค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินไว้ว่าค่าดัชนีที่มีค่าเท่ากับ 0.3 ขึ้นไป ถือเป็นความต้องการจำเป็น ส่วนการจัดลำดับความต้องการจำเป็นใช้การเรียงดัชนีจากมากไปน้อย ดัชนีที่มีค่ามากแปลว่ามีความต้องการจำเป็นสูงที่ต้องได้รับการพัฒนามาก ผลการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังนี้

3.1 ความต้องการจำเป็นในด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า ในภาพรวมของพิสัยของดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{mod}) มีค่าอยู่ระหว่าง .08 - .18 ข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุด 3 ลำดับแรก เรียงจากมากไปน้อย คือ การนำคนในชุมชนเข้ามาจัดกิจกรรมในโรงเรียนให้นักเรียน ($PNI_{mod} = .18$) การสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ การนำนักเรียนออกสู่ชุมชน เพื่อเข้าร่วมกิจกรรม ประเพณี หรือกิจกรรมอื่น ๆ การประชุม/การจัดงานของโรงเรียนมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงาน ($PNI_{mod} = .17$) การสนับสนุนให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาจัดกิจกรรมในโรงเรียน ($PNI_{mod} = .10$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามกลุ่มของผู้ใช้ พบว่า ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสอดคล้องกันกับข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุดในกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มครูและบุคลากรทางการศึกษา รายละเอียดดังตาราง 4.2

ตาราง 4.2

ความต้องการจำเป็นในด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

รายการ	กลุ่ม 1 PNI_{mod}	ลำดับ	กลุ่ม 2 PNI_{mod}	ลำดับ	กลุ่ม 3 PNI_{mod}	ลำดับ	รวม PNI_{mod}	ลำดับ
1) การสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่	.13	3	.21	2	.17	1	.17	2
2) การนำนักเรียนออกสู่ชุมชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม ประเพณี หรือกิจกรรมอื่น ๆ	.15	1	.19	4	.16	3	.17	2
3) การนำคนในชุมชนเข้ามาจัดกิจกรรมในโรงเรียนให้นักเรียน	.14	2	.25	1	.16	3	.18	1
4) การประชุม/การจัดงานของโรงเรียนมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงาน	.13	4	.20	3	.17	1	.17	2
5) การให้ความสำคัญกับหลักศาสนา	.07	6	.09	6	.09	6	.08	6
6) การสนับสนุนให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาจัดกิจกรรมในโรงเรียน	.10	5	.09	5	.11	5	.10	5

3.2 ความต้องการจำเป็นในการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ พบว่า ในภาพรวมของปัจจัยของดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{mod}) มีค่าอยู่ระหว่าง .12 - .15 ข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุด 3 ลำดับแรก เรียงจากมากไปน้อย คือ การสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาโรงเรียน ($PNI_{mod} = .15$) การรับฟังและปรับปรุงการพัฒนาโรงเรียนจากหน่วยงานภายนอก ($PNI_{mod} = .14$) การประชุมชี้แจงก่อนดำเนินงานตามแผนการพัฒนาโรงเรียน และการกำหนดแผนการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรม ($PNI_{mod} = .13$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามกลุ่มของผู้ใช้ พบว่า ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ สอดคล้องกับข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุดในกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มครูและบุคลากรทางการศึกษา รายละเอียดดังตาราง 4.3

ตาราง 4.3

ความต้องการจำเป็นในการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

รายการ	กลุ่ม 1 PNI_{mod}	ลำดับ	กลุ่ม 2 PNI_{mod}	ลำดับ	กลุ่ม 3 PNI_{mod}	ลำดับ	รวม PNI_{mod}	ลำดับ
1) การรับฟังความเห็นจากหน่วยงานภายนอกเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียน	.11	2	.14	6	.10	6	.12	6
2) การประชุมชี้แจงก่อนดำเนินงานตามแผนการพัฒนาโรงเรียน	.10	4	.15	4	.15	1	.13	3
3) การกำหนดแผนการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรม	.09	5	.16	3	.14	2	.13	3
4) การเปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาติดตามการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรม	.09	5	.15	4	.11	5	.12	5
5) การรับฟังและปรับปรุงการพัฒนาโรงเรียนจากหน่วยงานภายนอก	.12	1	.18	2	.12	4	.14	2
6) การสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาโรงเรียน	.11	2	.20	1	.14	2	.15	1

3.3 ความต้องการจำเป็นในการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอน

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอน พบว่า ในภาพรวมของปัจจัยของดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{mod}) มีค่าอยู่ระหว่าง .14 - .17 ข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุด 3 ลำดับแรก เรียงจากมากไปน้อย คือ การพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอนให้เป็นคนที่มีเหตุผล สามารถปรับเปลี่ยนความคิดได้เมื่อมีสิ่งที่ยังชวนนักเรียนเข้าใจผิด และการพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอนให้สามารถเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ใหม่ ๆ ($PNI_{mod} = .17$) การพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอนให้ติดตามเหตุการณ์ของโลกอยู่เสมอ และการพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอนให้ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน หรือนำเสนองานในชั้นเรียน ($PNI_{mod} = .16$) การพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอนให้มีความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จและตรงเวลา ($PNI_{mod} = .15$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามกลุ่มของผู้ใช้ พบว่า ผลการ

วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในด้านการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอน สอดคล้องกันกับข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุดในกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มครูและบุคลากรทางการศึกษา และกลุ่มที่ 3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รายละเอียดดังตาราง 4.4

ตาราง 4.4

ความต้องการจำเป็นในด้านการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอน

รายการ	กลุ่ม 1	ลำดับ	กลุ่ม 2	ลำดับ	กลุ่ม 3	ลำดับ	รวม	ลำดับ
	PNI_{mod}		PNI_{mod}		PNI_{mod}		PNI_{mod}	
1) การพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอนให้เป็นคนที่มีเหตุผล สามารถปรับเปลี่ยนความคิดได้เมื่อมีสิ่งที่บ่งชี้ว่านักเรียนเข้าใจผิด	.12	2	.28	1	.11	6	.17	1
2) การพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอนให้สามารถเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ใหม่ ๆ	.10	4	.24	2	.16	1	.17	1
3) การพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอนให้มีความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จและตรงเวลา	.07	6	.22	3	.15	2	.15	5
4) สามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในการอยู่ร่วมกับเพื่อนต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม	.08	5	.21	6	.14	4	.14	6
5) การพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอนให้ติดตามเหตุการณ์ของโลกอยู่เสมอ	.12	2	.22	3	.15	2	.16	3
6) การพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอนให้ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน หรือนำเสนองานในชั้นเรียน	.13	1	.22	3	.12	5	.16	3

3.4 ความต้องการจำเป็นในด้านการสร้างความยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในด้านการสร้างความยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษา พบว่า ในภาพรวมของปัจจัยของดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{mod}) มีค่าอยู่ระหว่าง .10 - .15 ข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุด 3 ลำดับแรก เรียงจากมากไปน้อย คือ โรงเรียนและหน่วยงานภายนอกมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนเหมือนกัน ($PNI_{mod} = .15$) โรงเรียนและหน่วยงานภายนอกทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย ($PNI_{mod} = .12$) โรงเรียนและหน่วยงานภายนอกต่างเป็นพันธมิตรที่ดีต่อกัน และโรงเรียนและหน่วยงานภายนอกเคารพบทบาทหน้าที่ของกันและกัน ($PNI_{mod} = .11$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามกลุ่มของผู้ใช้ พบว่า ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในด้านการสร้างความยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษา สอดคล้องกันกับข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุดในกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มครูและบุคลากรทางการศึกษา และกลุ่มที่ 3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รายละเอียดดังตาราง 4.5

ตาราง 4.5

ความต้องการจำเป็นในการสร้างคามยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษา

รายการ	กลุ่ม 1 PNI _{mod}	ลำดับ	กลุ่ม 2 PNI _{mod}	ลำดับ	กลุ่ม 3 PNI _{mod}	ลำดับ	รวม PNI _{mod}	ลำดับ
1) โรงเรียนและหน่วยงานภายนอกมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนเหมือนกัน	.08	4	.22	1	.16	1	.15	1
2) โรงเรียนและหน่วยงานภายนอกต่างเป็นพันธมิตรที่ติดต่อกัน	.09	1	.15	3	.10	4	.11	3
3) โรงเรียนและหน่วยงานภายนอกเคารพบทบาทหน้าที่ของกันและกัน	.08	4	.14	4	.11	3	.11	3
4) โรงเรียนและหน่วยงานภายนอกช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	.09	1	.13	5	.09	5	.10	5
5) โรงเรียนและหน่วยงานภายนอกทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย	.09	1	.16	2	.12	2	.12	2

3.5 ความต้องการจำเป็นในการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร พบว่า ในภาพรวมของพิสัยของดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{mod}) มีค่าอยู่ระหว่าง .14 - .22 ข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุด 3 ลำดับแรก เรียงจากมากไปน้อย คือ กระทรวงกำหนดนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาตามบริบทของพื้นที่ (PNI_{mod} = .22) โรงเรียนร่วมกับหน่วยงานภายนอกตรวจสอบการใช้งานทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน และโรงเรียนสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีได้ด้วยตนเองเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด (PNI_{mod} = .19) หน่วยงานภายนอกสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานของโรงเรียน (PNI_{mod} = .18) ตามลำดับเมื่อพิจารณาตามกลุ่มของผู้ใช้ พบว่า ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร สอดคล้องกับข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุดทุกกลุ่มผู้ใช้ รายละเอียดดังตาราง 4.6

ตาราง 4.6

ความต้องการจำเป็นในด้านการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร

รายการ	กลุ่ม 1	ลำดับ	กลุ่ม 2	ลำดับ	กลุ่ม 3	ลำดับ	รวม	ลำดับ
	PNI _{mod}		PNI _{mod}		PNI _{mod}		PNI _{mod}	
1) โรงเรียนสามารถกำหนดวิธีการพัฒนาโรงเรียนได้ด้วยตนเอง	-	-	.18	8	.10	8	.14	8
2) โรงเรียนมีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน ไม่ถูกกดดันจากหน่วยงานภายนอก	-	-	.17	9	.10	8	.14	9
3) โรงเรียนได้รับอนุญาตให้สามารถจัดหาการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกเพื่อพัฒนาโรงเรียนได้	-	-	.19	6	.12	6	.16	6
4) โรงเรียนสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีได้ด้วยตนเองเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด	-	-	.22	2	.16	3	.19	2
5) หน่วยงานภายนอกสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานของโรงเรียน	-	-	.22	2	.13	5	.18	4
6) โรงเรียนร่วมกับหน่วยงานภายนอกตรวจสอบการใช้งานทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน	-	-	.20	5	.17	1	.19	2
7) กระทรวงกำหนดนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาตามบริบทของพื้นที่	-	-	.26	1	.17	1	.22	1
8) โรงเรียนควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในได้ภายใต้แนวปฏิบัติที่ดีที่กำหนดขึ้นเอง	-	-	.19	6	.15	4	.17	5
9) โรงเรียนและหน่วยงานภายนอกร่วมกันรับผิดชอบการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด	-	-	.21	4	.11	7	.16	6

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การวิจัยขั้นตอนนี้ เป็นการดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อสำรวจปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้แบบสอบถามจากส่วนที่ 1 การกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบโดยใช้ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ความเบ้ (Sk) ความโด่ง (Ku) สัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) และการนำเสนอข้อมูลด้วยแผนภาพการกระจาย (scatter plot) และแผนภาพกล่องและหนวด (box-plot) และวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) ด้วยวิธีการประมาณค่าแบบ maximum likelihood estimator with robust standard errors (MLR) โดยพิจารณาความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดล การวัดจากค่าสถิติไคสแควร์ (chi-square) ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน (goodness of fit index: GFI) ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (adjusted goodness of fit index: AGFI) ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (root mean square residual: RMR) รายละเอียดดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงลักษณะการกระจายของความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ โดยภาพรวมค่าเฉลี่ย (M) ของแต่ละตัวแปรอยู่ในระดับสูง (4.16 - 4.49) ซึ่งสะท้อนถึงความคิดเห็นเชิงบวกต่อทุกประเด็นที่ศึกษา ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุดพบในประเด็นที่เกี่ยวกับการเรียนรู้จากการลงมือทำจริง ($M = 4.49$, $SD = 0.81$) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ สำหรับการกระจายของข้อมูลอยู่ในช่วง 0.81 ถึง 1.02 ซึ่งให้เห็นว่าค่าความคิดเห็นในแต่ละประเด็นมีการกระจายตัวไม่มากนัก แปลความหมายได้ว่าตัวอย่างวิจัยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ใกล้เคียงกันในแต่ละประเด็น ค่าความเบ้ (Skewness, Sk) ของข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในค่าติดลบ (-1.87 ถึง -1.12) ซึ่งบ่งชี้ว่าค่าคะแนนส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ที่คะแนนสูงกว่าเฉลี่ยเล็กน้อย ลักษณะดังกล่าวแสดงถึงแนวโน้มของความคิดเห็นที่เป็นบวกอย่างชัดเจน สำหรับค่าความโด่ง (Kurtosis, Ku) ในบางประเด็น เช่น การเรียนรู้ที่ดีที่สุดต้องมาจากการลงมือทำจริง ($Ku = 3.65$) และครูที่สอนโดยปรับใช้สิ่งที่มีในชุมชนผสมกับบทเรียนทำให้การเรียนรู้สนุกมากขึ้น ($Ku = 1.67$) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าการกระจายตัวของคะแนนมีความกระจุกตัวใกล้ค่าเฉลี่ยมากกว่า ในขณะที่บางประเด็น เช่น การสอนของครูที่แปลกใหม่ดึงดูดความสนใจมากกว่าการสอนตามหนังสือเรียน ($Ku = 0.94$) และนโยบายของผู้อำนวยการต้องทันสมัย ไม่หัวโบราณ ($Ku = 0.95$) มีการกระจายตัวที่กว้างกว่าเล็กน้อย ลักษณะนี้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายในระดับความคิดเห็นในบางประเด็น นอกจากนี้ ช่วงความเชื่อมั่น 95% (95% Confidence Interval) มีลักษณะแคบ เช่น ประเด็นการเรียนรู้ที่ดีที่สุดต้องมาจากการลงมือทำจริง มีค่าอยู่ระหว่าง [C.I. = 4.44, 4.55] และประเด็นการศึกษา คือ การเรียนรู้ชีวิต สิ่งที่ได้เรียนรู้ปรับเปลี่ยนไปตามความเป็นจริงที่ได้เจอในชีวิต ช่วงมีค่าอยู่ระหว่าง [C.I. = 4.22, 4.32] สะท้อนถึงความน่าเชื่อถือของค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ และชี้ให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความแม่นยำสูง ดังนั้น ลักษณะการกระจายของข้อมูลสะท้อนถึงแนวโน้มความคิดเห็นในลักษณะเชิงบวก การกระจายตัวของข้อมูลแสดงถึงความคงเส้นคงวาของข้อมูล ในขณะที่ค่าความเบ้และความโด่งบ่งบอกถึงการรวมตัวของความคิดเห็นในระดับสูง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในความสำเร็จของประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการเรียนรู้ในมุมมองของตัวอย่างวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การเรียนรู้จากการลงมือทำจริงที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 4.49$, $SD = 0.81$) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติจริงในการพัฒนาทักษะและความเข้าใจของผู้เรียน ในขณะที่ประเด็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงเช่นกัน ($M = 4.25$, $SD = 1.02$) ซึ่งแสดงถึงการยอมรับถึงความสำคัญของการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ การสอนของครูที่มีความแปลกใหม่และเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($M = 4.24$, $SD = 0.90$ และ $M = 4.27$, $SD = 0.87$ ตามลำดับ) ซึ่งสะท้อนว่าผู้เรียนต้องการแนวทางการสอนที่สร้างสรรค์และเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง ขณะที่การเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญภายนอกเข้ามาเสริม

การเรียนรู้ในโรงเรียน ($M = 4.16$, $SD = 0.94$) และการเปิดรับกิจกรรมจากหน่วยงานอื่น ๆ ($M = 4.22$, $SD = 0.95$) แสดงให้เห็นถึงความคาดหวังของผู้เรียนต่อการเปิดกว้างทางการศึกษาที่หลากหลาย

ในด้านการบริหารจัดการ นโยบายที่ทันสมัยของผู้บริหารโรงเรียนได้รับการตอบรับในเชิงบวก ($M = 4.21$, $SD = 0.97$) เช่นเดียวกับการต้องการอุปกรณ์การเรียนที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการเรียนรู้ในปัจจุบัน ($M = 4.36$, $SD = 0.93$) แสดงถึงความคาดหวังต่อการสนับสนุนในเชิงโครงสร้างและเทคโนโลยี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มในเชิงบวกที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การเปิดกว้างต่อแนวทางใหม่ ๆ และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะและความรู้ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน รายละเอียดดังตาราง 4.7 และภาพ 4.1

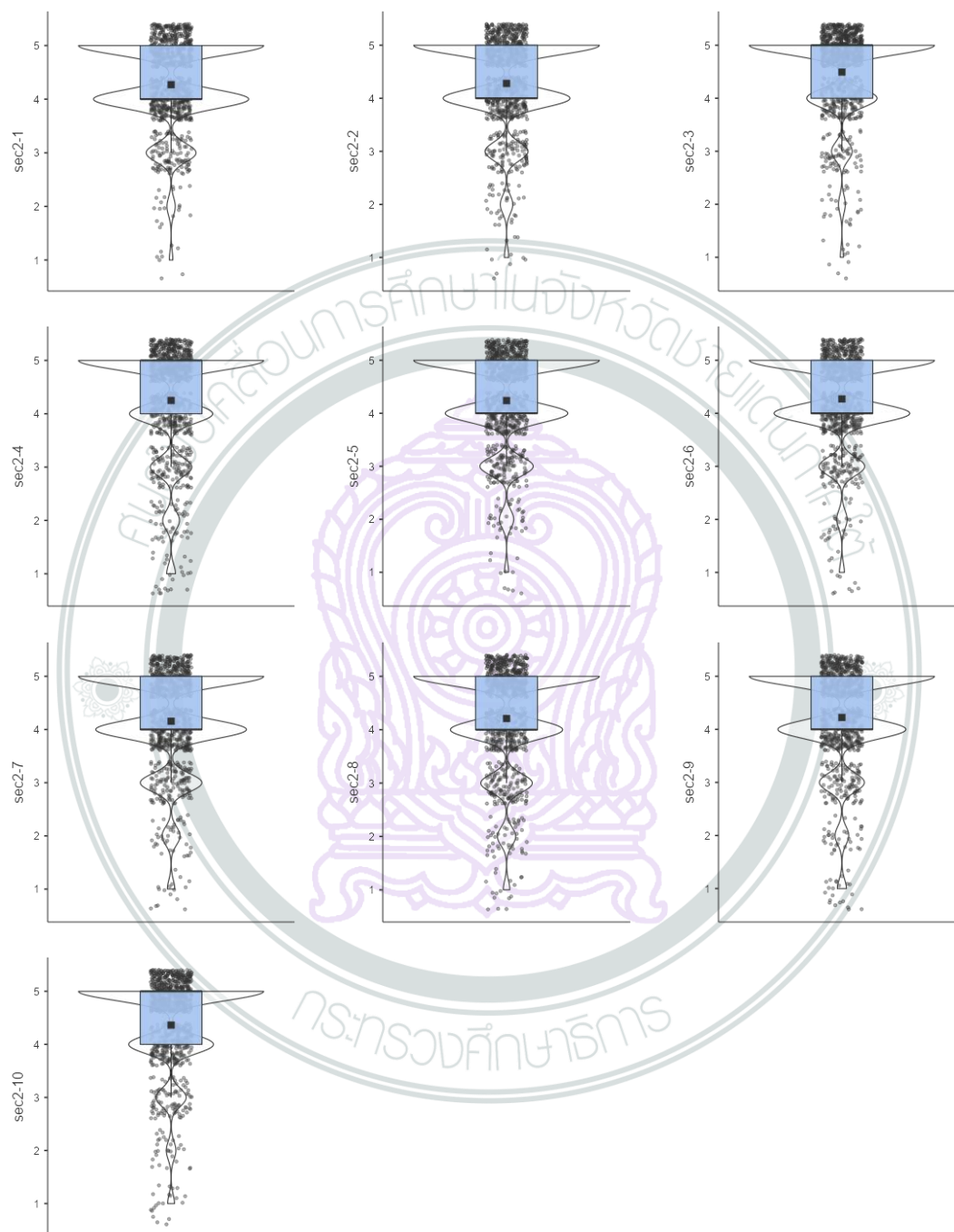
ตาราง 4.7

ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในประเด็นการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ ($n = 932$)

รายการ	M	SD	Sk	Ku	95% C.I.	
					Lower	Upper
1) การศึกษา คือ การเรียนรู้ชีวิต สิ่งที่ได้เรียนรู้ปรับเปลี่ยนไปตามความเป็นจริงที่ได้เจอในชีวิต	4.27	0.82	-1.13	1.41	4.22	4.32
2) การศึกษา ต้องผสมผสานการใช้ชีวิตของคนกับการเรียนรู้ไปด้วยกัน	4.28	0.88	-1.29	1.53	4.22	4.34
3) การเรียนรู้ที่ดีที่สุดมาจากการลงมือทำจริง	4.49	0.81	-1.87	3.65	4.44	4.55
4) การเรียนรู้หยุดไม่ได้ ต้องเรียนรู้ไปตลอดชีวิต	4.25	1.02	-1.38	1.26	4.18	4.32
5) การสอนของครูที่แปลกใหม่ดึงดูดความสนใจมากกว่าการสอนตามหนังสือเรียน	4.24	0.90	-1.15	0.94	4.18	4.3
6) ครูที่สอนโดยปรับใช้สิ่งที่มีในชุมชนผสมกับบทเรียนทำให้การเรียนรู้สนุกมากขึ้น	4.27	0.87	-1.28	1.67	4.22	4.33
7) อยากให้คนอื่นที่เก่ง ๆ เข้ามาให้ความรู้ในโรงเรียนนอกเหนือจากที่ครูสอน	4.16	0.94	-1.12	0.99	4.09	4.22
8) นโยบายของผู้บริหารต้องทันสมัย ไม่หัวโบราณ	4.21	0.97	-1.21	0.95	4.15	4.27
9) โรงเรียนต้องไม่ปิดกั้นหน่วยงานอื่น ๆ ที่อยากเข้ามาจัดกิจกรรมในโรงเรียน	4.22	0.95	-1.37	1.70	4.16	4.29
10) อุปกรณ์การเรียนต้องทันสมัย และเหมาะสมกับการเรียนรู้ในปัจจุบัน	4.36	0.93	-1.66	2.58	4.3	4.42

ภาพ 4.1

ทัศนภาพความคิดเห็นในประเด็นการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่

ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (COL)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ตัวแปรที่บ่งชี้การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .311 ถึง .524 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ ตัวแปร การประชุม/การจัดงานของโรงเรียนมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงาน (COL4) กับการนำคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในโรงเรียนให้นักเรียน (COL3) เมื่อพิจารณาค่าสถิติ Bartlett's test of sphericity ซึ่งเป็นค่าสถิติทดสอบสมมติฐานว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์นั้นเป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (identity matrix) หรือไม่ พบว่า มีค่าเท่ากับ 1,609 ($p < .001$) แสดงให้เห็นว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy (KMO) มีค่าเท่ากับ .850 ซึ่งเข้าใกล้ 1 ผลการทดสอบนี้แสดงให้เห็นว่าตัวแปรต่าง ๆ ในข้อมูลชุดนี้มีความสัมพันธ์กันมากและมีความเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ รายละเอียดดังตาราง รายละเอียดดังตาราง 4.8

ตาราง 4.8

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันขององค์ประกอบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (COL) ($n=932$)

ตัวแปร	COL1	COL2	COL3	COL4	COL5	COL6
COL1	1					
COL2	.450***	1				
COL3	.447***	.519***	1			
COL4	.454***	.482***	.524***	1		
COL5	.367***	.355***	.311***	.348***	1	
COL6	.384***	.400***	.432***	.443***	.458***	1
<i>M</i>	3.89	3.82	3.63	3.65	4.30	4.04
<i>SD</i>	0.91	0.96	1.05	1.03	0.86	0.90

Bartlett's test of sphericity = 1,609; df = 15; $p < .001$

KMO = .850

หมายเหตุ *** $p < .001$

ภาพ 4.2

ทัศนภาพข้อมูลระหว่างตัวแปรในโมเดลการวัดการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ตาราง 4.9

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (COL) ($n=932$)

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R ²	สปส. คะแนน องค์ประกอบ
	b (SE)	β			
COL1	0.596 (0.032)	0.650	18.134***	0.423	0.230
COL2	0.668 (0.030)	0.692	21.631***	0.479	0.239
COL3	0.788 (0.034)	0.750	22.622***	0.563	0.321
COL4	0.717 (0.033)	0.696	21.455***	0.484	0.219
COL5	0.439 (0.032)	0.506	13.454***	0.256	0.133
COL6	0.523 (0.032)	0.575	16.178***	0.331	0.113
Chi-square = 0.107 df = 3 p = 0.991					
GFI = 1.000 AGFI = 0.999 RMR = .001					
หมายเหตุ *** $p < .001$					

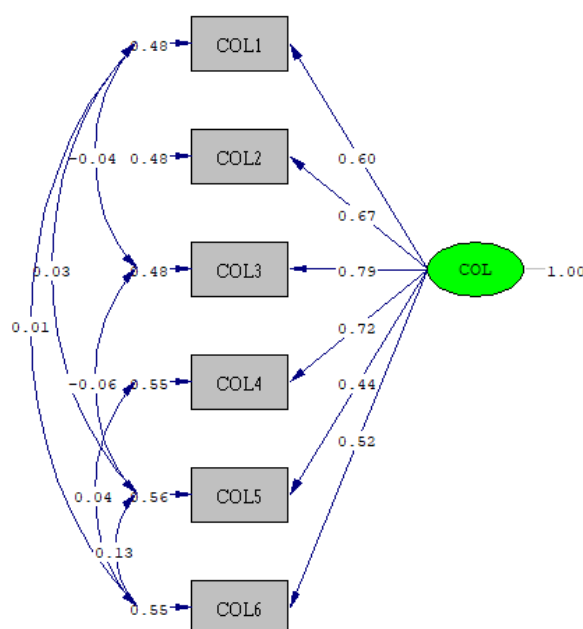
จากตาราง 4.9 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของแต่ละตัวแปร สังเกตได้ในโมเดลการวัดการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบทั้งหมดมีค่าเป็นบวก ขนาดตั้งแต่ .506 - .750 ทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($p < .001$) และมีสัดส่วนของความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประมาณร้อยละ 25.6 ถึงร้อยละ 56.3 โดยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด 3 ลำดับแรกได้แก่ การนำคนในชุมชนเข้ามาจัดกิจกรรมในโรงเรียนให้นักเรียน (COL3) รองลงมาได้แก่ การนำนักเรียนออกสู่ชุมชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม ประเพณี หรือกิจกรรมอื่น ๆ (COL2) และการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ (COL1) ตามลำดับ แสดงว่าตัวแปรทั้ง 3 นี้เป็นตัวบ่งชี้การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ

สเกลองค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้รวมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แสดงได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{COL} = & 0.230^{***}(\text{COL1}) + 0.239^{***}(\text{COL2}) + 0.321^{***}(\text{COL3}) \\ & + 0.219^{***}(\text{COL4}) + 0.133^{***}(\text{COL5}) + 0.113^{***}(\text{COL6}) \end{aligned}$$

ภาพ 4.3

ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

Chi-Square=0.11, df=3, P-value=0.99096, RMSEA=0.000

ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ (MEC)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันพบว่า ตัวแปรที่บ่งชี้การสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .419 ถึง .515 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ ตัวแปร การเปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาติดตามการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรม (MEC4) กับการสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาโรงเรียน (MEC6) เมื่อพิจารณาค่าสถิติ Bartlett's test of sphericity ซึ่งเป็นค่าสถิติทดสอบสมมุติฐานว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์นั้นเป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (identity matrix) หรือไม่ พบว่า มีค่าเท่ากับ 1,864 ($p < .001$) แสดงให้เห็นว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy (KMO) มีค่าเท่ากับ .882 ซึ่งเข้าใกล้ 1 ผลการทดสอบนี้แสดงให้เห็นว่าตัวแปรต่าง ๆ ในข้อมูลชุดนี้มีความสัมพันธ์กันมากและมีความเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ รายละเอียดดังตาราง 4.10

ตาราง 4.10

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ (MEC) (n=932)

ตัวแปร	MEC1	MEC 2	MEC 3	MEC 4	MEC 5	MEC 6
MEC1	1					
MEC2	.485***	1				
MEC3	.501***	.513***	1			
MEC4	.492***	.447***	.484***	1		
MEC5	.500***	.427***	.449***	.461***	1	
MEC6	.462***	.419***	.425***	.515***	.477***	1
M	3.92	4.03	4.03	3.94	3.82	3.83
SD	0.93	0.93	0.92	0.93	1.02	1.04

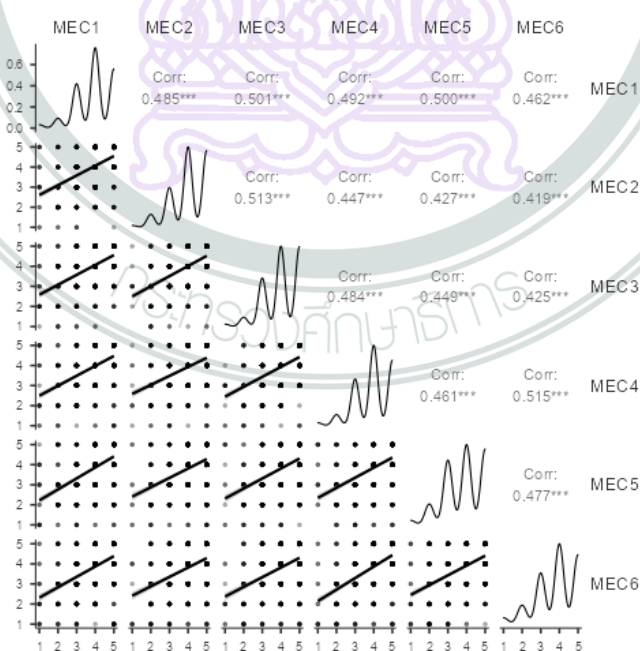
Bartlett's test of sphericity = 1,864; df = 15; $p < .001$

KMO = .882

หมายเหตุ *** $p < .001$

ภาพ 4.4

ทัศนภาพข้อมูลระหว่างตัวแปรในโมเดลการวัดกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

สำหรับผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ (MEC) โดยใช้การวิเคราะห์หึ่งค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่าสถิติไคสแควร์ (chi-square) มีค่าเท่ากับ 1.165 ซึ่งมีความน่าจะเป็นเท่ากับ .9481 ที่องศาอิสระเท่ากับ 5 ($df = 5$) แสดงให้เห็นว่าค่าไคสแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แปลความหมายได้ว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลืนกลืน (GFI) เท่ากับ 0.999 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.998 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) เท่ากับ .003 รายละเอียดดังรายละเอียดผลการวิเคราะห์แสดงในตาราง 4.11

ตาราง 4.11

ผลการวิเคราะห์หึ่งค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ (MEC) ($n=932$)

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R^2	สปส. คะแนน องค์ประกอบ
	b (SE)	β			
MEC1	0.689 (0.029)	0.737	23.604***	0.544	0.311
MEC2	0.610 (0.030)	0.653	19.962***	0.427	0.194
MEC3	0.620 (0.030)	0.674	20.232***	0.455	0.205
MEC4	0.635 (0.030)	0.677	20.617***	0.458	0.205
MEC5	0.684 (0.033)	0.671	20.743***	0.450	0.201
MEC6	0.657 (0.035)	0.631	18.638***	0.399	0.137
Chi-square = 1.165 $df = 5$ $p = 0.948$					
GFI = 0.999 AGFI = 0.998 RMR = .003					

หมายเหตุ *** $p < .001$

จากตาราง 4.11 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของแต่ละตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบทั้งหมดมีค่าเป็นบวก ขนาดตั้งแต่ .631 - .737 ทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($p < .001$) และมีสัดส่วนของความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ประมาณร้อยละ 39.9 ถึงร้อยละ 54.4 โดยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด 3 ลำดับแรกได้แก่ การรับฟังความเห็นจากหน่วยงานภายนอกเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียน (MEC1) การกำหนดแผนการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรม (MEC3) การเปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาติดตามการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรม

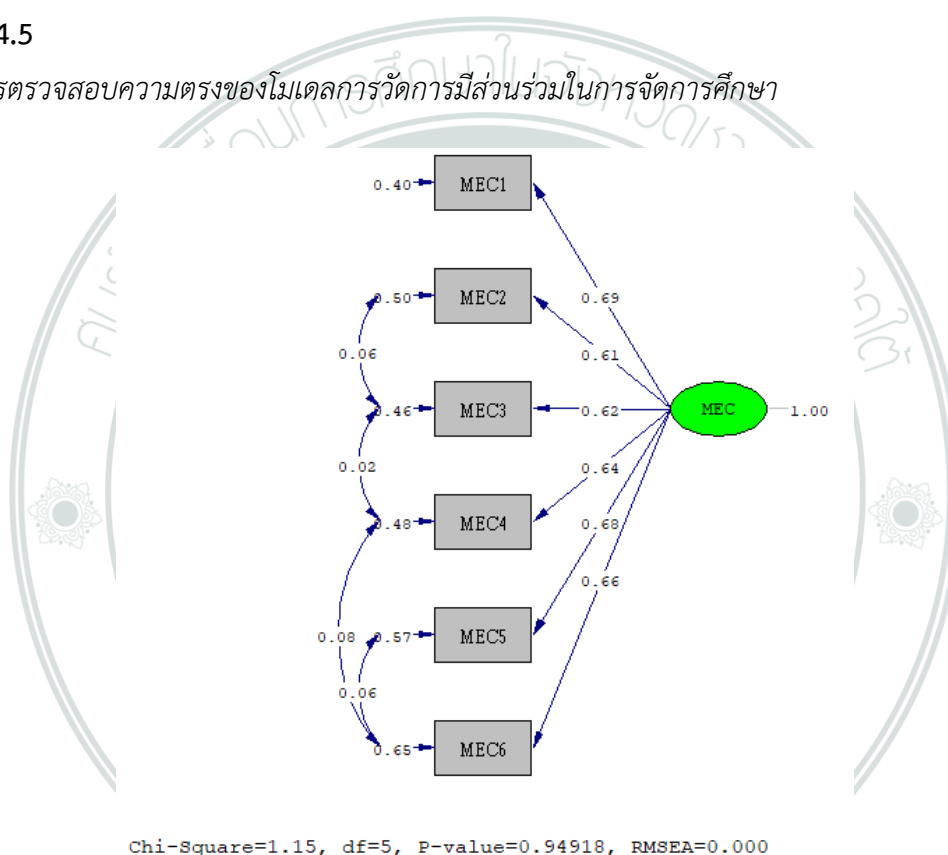
(MEC4) และการรับฟังและปรับปรุงการพัฒนาโรงเรียนจากหน่วยงานภายนอก (MEC5) ตามลำดับ แสดงว่าตัวแปรทั้ง 4 นี้ เป็นตัวบ่งชี้การวัดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ

สเกลองค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้รวมการวัดการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ แสดงได้ดังนี้

$$\text{MEC} = 0.311^{***}(\text{MEC1}) + 0.194^{***}(\text{MEC2}) + 0.205^{***}(\text{MEC3}) + 0.205^{***}(\text{MEC4}) + 0.201^{***}(\text{MEC5}) + 0.137^{***}(\text{MEC6})$$

ภาพ 4.5

ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอน (DEV)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ตัวแปรที่บ่งชี้การให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .322 ถึง .547 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ ตัวแปร การพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอนให้สามารถเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ใหม่ ๆ (DEV2) กับการพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอนให้มีความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จและตรงเวลา (DEV3) เมื่อพิจารณาค่าสถิติ Bartlett's test of sphericity

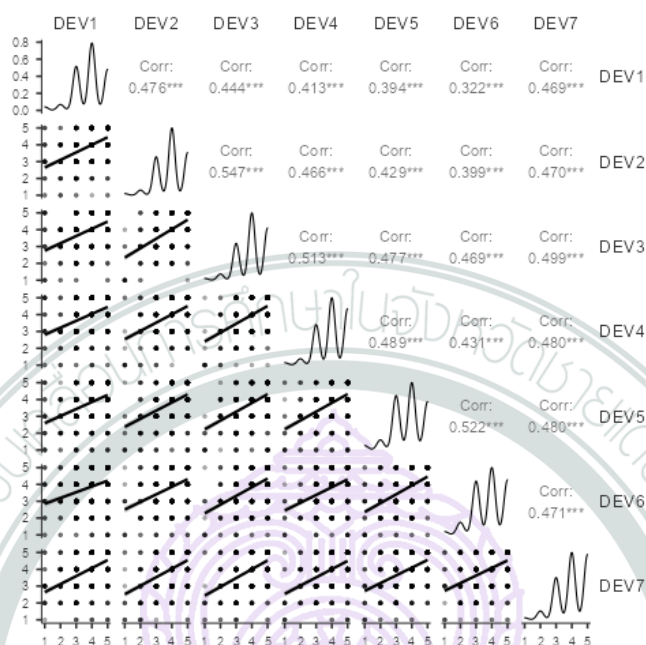
	DEV1	DEV2	DEV3	DEV4	DEV5	DEV6
1	1					
2	.476***	1				
3	.444***	.547***	1			
4	.413***	.466***	.513***	1		
5	.394***	.429***	.477***	.489***	1	
6	.322***	.399***	.469***	.431***	.522***	1
7	.469***	.470***	.499***	.480***	.480***	.471***
	3.84	3.93	3.99	3.98	3.79	3.82
	0.91	0.86	0.88	0.91	0.97	0.97
χ^2 's test of sphericity = 2,301; df = 21; $p < .001$						
.899						
ตุ *** $p < .001$						

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอน (DEV) (n=932)

[illegible]

ภาพ 4.6

ทัศนภาพข้อมูลระหว่างตัวแปรในโมเดลการวัดการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอน

สำหรับผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอน (DEV) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่าสถิติไคสแควร์ (chi-square) มีค่าเท่ากับ 3.439 ซึ่งมีความน่าจะเป็นเท่ากับ .841 ที่องศาอิสระเท่ากับ 7 (df = 7) แสดงให้เห็นว่าค่าไคสแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แปลความหมายได้ว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่า โมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.998 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.995 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) เท่ากับ .005 รายละเอียดดังรายละเอียดผลการวิเคราะห์แสดงในตาราง 4.13

ตาราง 4.13

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอน (DEV) ($n=932$)

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R ²	สปส. คะแนน องค์ประกอบ
	b (SE)	β			
DEV1	0.550 (0.031)	0.600	17.5750	0.360	0.140
DEV2	0.567 (0.028)	0.656	20.0317	0.430	0.154
DEV3	0.657 (0.028)	0.740	22.9578	0.547	0.286
DEV4	0.624 (0.028)	0.685	21.6523	0.469	0.208
DEV5	0.635 (0.031)	0.654	19.9237	0.428	0.140
DEV6	0.619 (0.031)	0.634	19.4876	0.402	0.157
DEV7	0.670 (0.030)	0.720	22.2891	0.519	0.259
Chi-square = 3.439	df = 7		$p = 0.841$		
GFI = 0.998	AGFI = 0.995		RMR = .005		
หมายเหตุ *** $p < .001$					

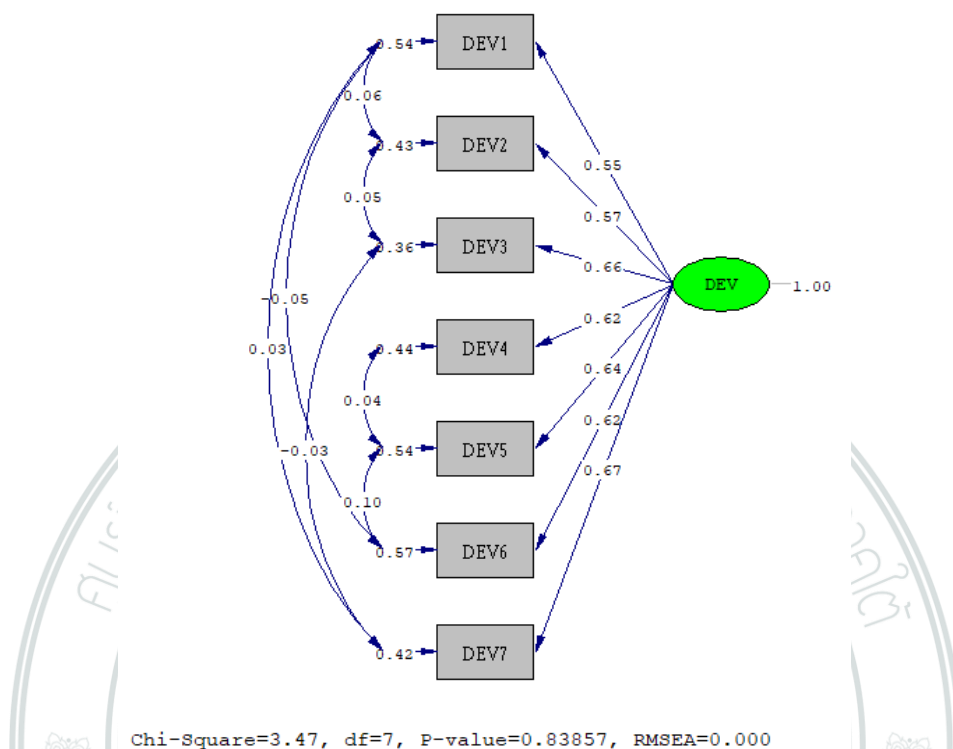
จากตาราง 4.13 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของแต่ละตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอน พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบทั้งหมดมีค่าเป็นบวก ขนาดตั้งแต่ .600 - .740 ทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($p < .001$) และมีสัดส่วนของความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบการวัดการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอน ประมาณร้อยละ 36.0 ถึงร้อยละ 54.7 โดยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด 3 ลำดับแรกได้แก่ การพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอนให้มีความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จและตรงเวลา (DEV3) การสร้างเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพตนเอง (DEV7) และการพัฒนาให้สามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม (DEV4) ตามลำดับ แสดงว่าตัวแปรทั้ง 3 นี้ เป็นตัวบ่งชี้การให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอนได้อย่างมีนัยสำคัญ

สเกลองค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้รวมการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอน แสดงได้ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{DEV} = & 0.140^{***}(\text{DEV1}) + 0.154^{***}(\text{DEV2}) + 0.286^{***}(\text{DEV3}) \\
 & + 0.208^{***}(\text{DEV4}) + 0.140^{***}(\text{DEV5}) + 0.157^{***}(\text{DEV6}) \\
 & + 0.259^{***}(\text{DEV7})
 \end{aligned}$$

ภาพ 4.7

ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอน

ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการสร้างควมยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมกันจัดการศึกษา (FLEX)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ตัวแปรที่บ่งชี้การสร้างควมยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมกันจัดการศึกษา มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .296 ถึง .624 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ ตัวแปร โรงเรียนและหน่วยงานภายนอกมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนเหมือนกัน (FLEX1) กับโรงเรียนและหน่วยงานภายนอกเครพบทบาทหน้าที่ของกันและกัน (FLEX3) เมื่อพิจารณาค่าสถิติ Bartlett's test of sphericity ซึ่งเป็นค่าสถิติทดสอบสมมุติฐานว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์นั้นเป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (identity matrix) หรือไม่ พบว่ามีค่าเท่ากับ 1,663 ($p < .001$) แสดงให้เห็นว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy (KMO) มีค่าเท่ากับ .843 ซึ่งเข้าใกล้ 1 ผลการทดสอบนี้แสดงให้เห็นว่าตัวแปรต่าง ๆ ในข้อมูลชุดนี้มีความสัมพันธ์กันมากและมีความเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ รายละเอียดดังตาราง 4.14

ตาราง 4.14

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันการสร้างความยืดหยุ่นกับ
ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษา (FLEX) (n=932)

ตัวแปร	FLEX1	FLEX2	FLEX3	FLEX4	FLEX5
FLEX1	1				
FLEX2	.591***	1			
FLEX3	.624***	.560***	1		
FLEX4	.575***	.568***	.591***	1	
FLEX5	.296***	.305***	.300***	.342***	1
M	4.07	4.11	4.15	4.06	3.41
SD	0.88	0.89	0.90	0.91	0.72

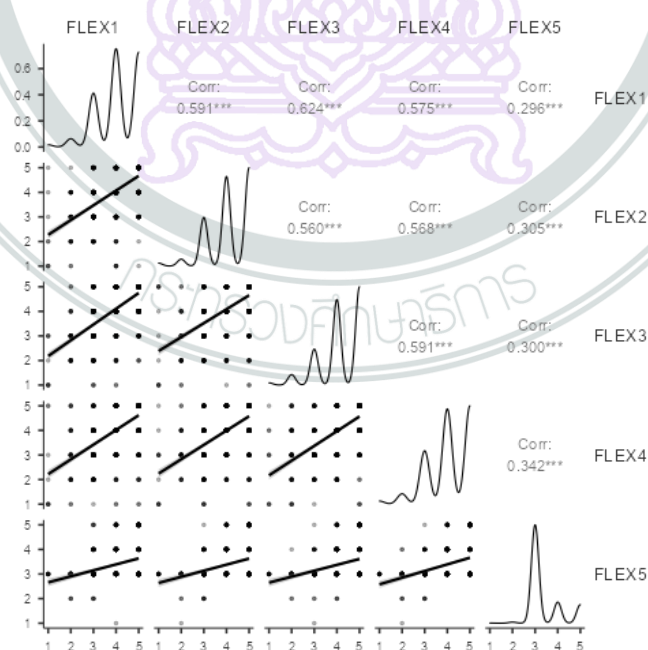
Bartlett's test of sphericity = 1,663; df = 10; $p < .001$

KMO = .843

หมายเหตุ *** $p < .001$

ภาพ 4.8

ทัศนภาพข้อมูลระหว่างตัวแปรในโมเดลการวัดการสร้างความยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วมกัน
จัดการศึกษา

สำหรับผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการสร้างควมยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมกันจัดการศึกษา (FLEX) โดยใช้การวิเคราะห์ห้องค้ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่าสถิติไคสแควร์ (chi-square) มีค่าเท่ากับ .475 ซึ่งมีความน่าจะเป็นเท่ากับ .788 ที่องศาอิสระเท่ากับ 2 ($df = 2$) แสดงให้เห็นว่าค่าไคสแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แปลความหมายได้ว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.999 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.998 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) เท่ากับ .002 รายละเอียดดังรายละเอียดผลการวิเคราะห์แสดงในตาราง 4.15

ตาราง 4.15

ผลการวิเคราะห์ห้องค้ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดการสร้างควมยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมกันจัดการศึกษา (FLEX) ($n=932$)

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R^2	สปส. คะแนน องค์ประกอบ
	b (SE)	β			
FLEX1	0.718 (0.027)	0.813	26.121***	0.661	0.406
FLEX2	0.652 (0.027)	0.728	24.045***	0.530	0.212
FLEX3	0.694 (0.027)	0.765	25.292***	0.585	0.257
FLEX4	0.714 (0.028)	0.777	24.738***	0.604	0.318
FLEX5	0.313 (0.026)	0.430	11.812***	0.185	0.132
Chi-square = 0.475			df = 2	$p = 0.788$	
GFI = 0.999			AGFI = 0.998	RMR = .002	

หมายเหตุ *** $p < .001$

จากตาราง 4.15 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของแต่ละตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดการสร้างควมยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมกันจัดการศึกษา พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบทั้งหมดมีค่าเป็นบวก ขนาดตั้งแต่ .430 - .813 ทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($p < .001$) และมีสัดส่วนของความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบการวัดการสร้างควมยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมกันจัดการศึกษา ประมาณร้อยละ 18.5 ถึงร้อยละ 66.1 โดยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด 3 ลำดับแรกได้แก่ โรงเรียนและหน่วยงานภายนอกมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนเหมือนกัน (FLEX1) โรงเรียนและหน่วยงานภายนอกช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (FLEX4) และ โรงเรียนและหน่วยงานภายนอกเคารพบทบาทหน้าที่ของกัน

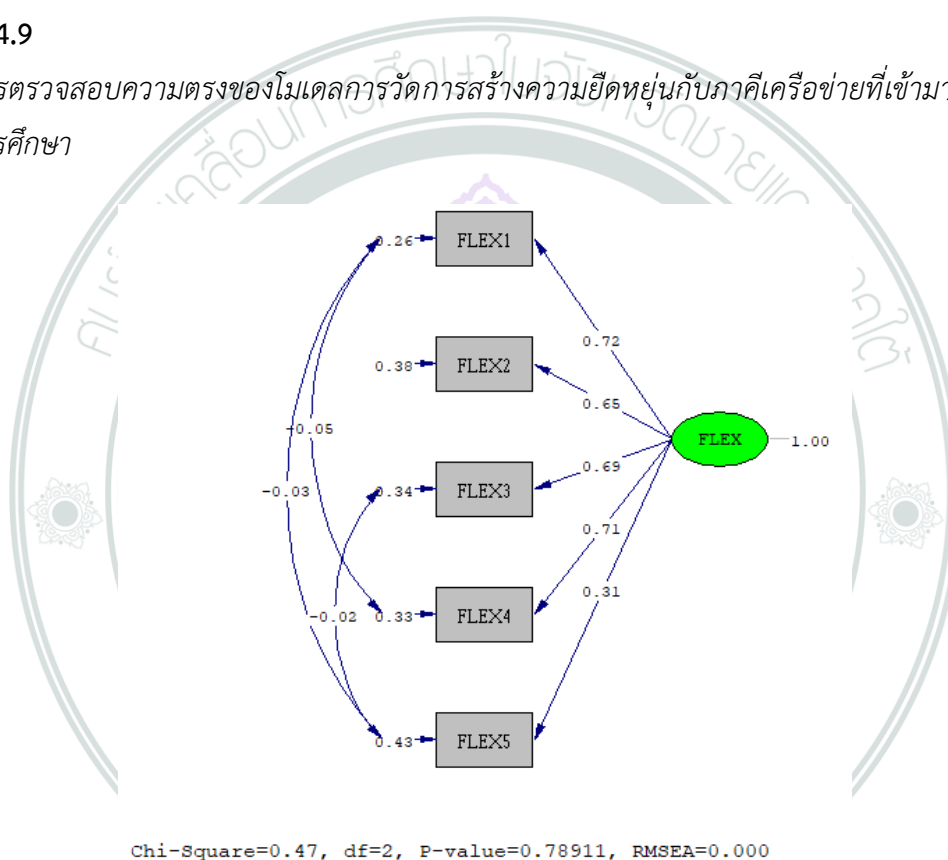
และกัน (FLEX3) ตามลำดับ แสดงว่าตัวแปรทั้ง 3 นี้ เป็นตัวบ่งชี้การสร้างควมยืดหยุ่นกับภาคี
เครือข่ายที่เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ

สเกลองค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้รวมการสร้างควมยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วมกัน
จัดการศึกษา แสดงได้ดังนี้

$$\text{FLEX} = 0.406^{***}(\text{FLEX1}) + 0.212^{***}(\text{FLEX2}) + 0.257^{***}(\text{FLEX3}) \\ + 0.318^{***}(\text{FLEX4}) + 0.132^{***}(\text{FLEX5})$$

ภาพ 4.9

ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการสร้างควมยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วมกัน
จัดการศึกษา

ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและ
ตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร (POWER)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
พบว่า ตัวแปรที่บ่งชี้การมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและ
การบริหารทรัพยากรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าสัมประสิทธิ์
สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .685 ถึง .849 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ ตัวแปร โรงเรียนสามารถ
กำหนดวิธีการพัฒนาโรงเรียนได้ด้วยตนเอง (POWER1) กับโรงเรียนมีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน
ไม่ถูกกดดันจากหน่วยงานภายนอก (POWER2) เมื่อพิจารณาค่าสถิติ Bartlett's test of sphericity

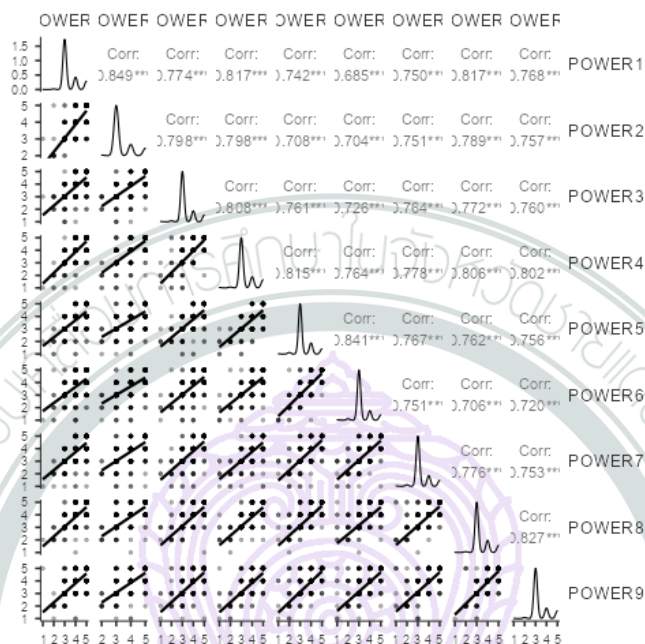
ตาราง 4.16

[illegible]

หมายเหตุ *** $p < .001$

ภาพ 4.10

ทัศนภาพข้อมูลระหว่างตัวแปรในโมเดลการวัดการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร (POWER)

สำหรับผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร (POWER) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่าสถิติไคสแควร์ (chi-square) มีค่าเท่ากับ 13.385 ซึ่งมีความน่าจะเป็นเท่ากับ .572 ที่องศาอิสระเท่ากับ 15 (df = 15) แสดงให้เห็นว่าค่าไคสแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แปลความหมายได้ว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .996 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.990 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) เท่ากับ .004 รายละเอียดดังรายละเอียดผลการวิเคราะห์แสดงในตาราง 4.17

ตาราง 4.17

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร (POWER) ($n=932$)

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R ²	สปส. คะแนน องค์ประกอบ
	b (SE)	β			
POWER1	0.617 (0.0183)	0.879	33.817***	0.773	0.171
POWER2	0.588 (0.0179)	0.865	32.900***	0.748	0.128
POWER3	0.597 (0.0177)	0.876	33.728***	0.767	0.181
POWER4	0.670 (0.0181)	0.925	37.008***	0.857	0.362
POWER5	0.570 (0.0169)	0.877	33.709***	0.769	0.233
POWER6	0.543 (0.0178)	0.824	30.505***	0.680	0.055
POWER7	0.589 (0.0179)	0.867	33.010***	0.752	0.212
POWER8	0.587 (0.0176)	0.871	33.296***	0.760	0.071
POWER9	0.612 (0.0184)	0.868	33.242***	0.753	0.162
Chi-square = 13.385			df = 15		
GFI = 0.996			AGFI = 0.990		
			p = 0.572		
			RMR = .004		

หมายเหตุ *** $p < .001$

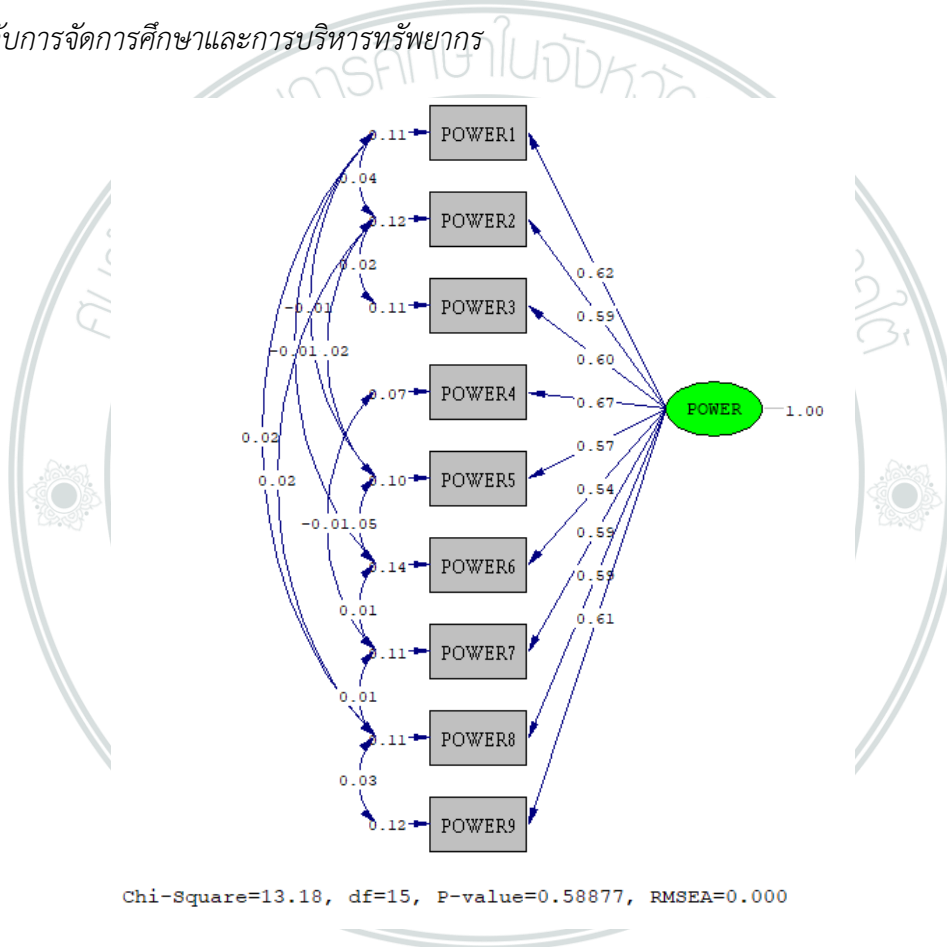
จากตาราง 4.17 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของแต่ละตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบทั้งหมดมีค่าเป็นบวก ขนาดตั้งแต่ .824 - .925 ทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($p < .001$) และมีสัดส่วนของความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบการวัดการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร ประมาณร้อยละ 68.0 ถึงร้อยละ 85.7 โดยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด 3 ลำดับแรกได้แก่ โรงเรียนสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีได้ด้วยตนเองเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด (POWER4) หน่วยงานภายนอกสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานของโรงเรียน (POWER5) และกระทรวงกำหนดนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาตามบริบทของพื้นที่ (POWER7) ตามลำดับ แสดงว่าตัวแปรทั้ง 3 นี้เป็นตัวบ่งชี้การวัดการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากรได้อย่างมีนัยสำคัญ

สเกลองค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้รวมการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร แสดงได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{POWER} = & 0.171^{***}(\text{POWER1}) + 0.128^{***}(\text{POWER2}) + 0.181^{***}(\text{POWER3}) \\ & + 0.362^{***}(\text{POWER4}) + 0.233^{***}(\text{POWER5}) + 0.055^{***}(\text{POWER6}) \\ & + 0.212^{***}(\text{POWER7}) + 0.071^{***}(\text{POWER8}) + 0.162^{***}(\text{POWER9}) \end{aligned}$$

ภาพ 4.11

ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติด้านความต้องการจำเป็นการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การวิจัยในส่วนนี้เป็นการดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติโดยใช้ข้อมูลจากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยส่วนที่ 1 และ 2 ผู้วิจัยใช้เทคนิคกลุ่มสนทนาเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติด้านความต้องการจำเป็นการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้เชี่ยวชาญเป็นคณาจารย์ นักการศึกษา ผู้บริหารซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านประสบการณ์จัดการเรียนการสอนเชิงพื้นที่ ปฏิบัติงานด้านการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่น้อยกว่า 10 ปี และ/หรือบริหารงานองค์กรที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่น้อยกว่า 5 ปี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) มีการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม แล้วสรุปเป็นข้อค้นพบในประเด็นความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้โปรแกรม Nvivo รายละเอียดดังนี้

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นภูมิภาคที่มีลักษณะเฉพาะ ทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ซึ่งส่งผลต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญ การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทเฉพาะถิ่นและความต้องการจำเป็นของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้เรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา ชุมชน และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ งานวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากหลายแหล่ง ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่างวิจัย การประเมินความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุ รวมถึงการสนทนากลุ่มเชิงคุณภาพใน 6 ประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงความคิดเห็นและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับพื้นที่

การศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เผชิญกับความท้าทายหลายประการ ตั้งแต่ความหลากหลายทางวัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจที่แตกต่าง ไปจนถึงการขาดแคลนทรัพยากร การศึกษาอย่างทั่วถึง การสร้างแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทดังกล่าว จึงต้องอาศัยการวิเคราะห์อย่างรอบด้านจากหลายมิติ ได้แก่ การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ การส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนและครู การสร้างความยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่าย และการให้อิสระกับโรงเรียนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากร

ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแสดงให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นที่ชัดเจนของพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลักที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ไม่ว่าจะเป็นการบูรณาการหลักสูตรร่วมกับวัฒนธรรมท้องถิ่น การจัดทำเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ การสนับสนุนการพัฒนาครูและนักเรียนผ่านเทคโนโลยีและการฝึกอบรมที่เหมาะสม รวมถึงการให้อำนาจและความยืดหยุ่นแก่โรงเรียนในการบริหารจัดการ การเชื่อมโยงข้อมูล

จากงานวิจัยในทุกตอนเข้ากับผลการสนทนากลุ่มทำให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้จะนำเสนอผลการบูรณาการข้อมูลจากการวิจัยและการสนทนากลุ่ม โดยมุ่งเน้นไปที่ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่ 1 แนวทางหรือนโยบายที่เหมาะสมกับการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ เนื่องจากการจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ได้แก่ โรงเรียน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ซึ่งต้องทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยสามารถสรุปแนวทางที่เหมาะสมได้ดังนี้

(1) การบูรณาการหลักสูตรกับบริบทท้องถิ่น การจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าการดึงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาประยุกต์ใช้จะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งระบุว่า

"เป็นไปได้ไหมที่ชุมชนของเรามีจุดแข็ง เราให้เด็กเราได้เรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมนั้น โดยการให้พาเด็กคุณครูพาเด็กออกไปข้างนอก ไปดูคนที่ปราชญ์ชาวบ้านที่เขาเก่ง ๆ ในเรื่องวัฒนธรรม ด้านอะไรในชุมชน" (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG2, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

"ถ้าเรานำเรื่องของวัฒนธรรมชุมชน เช่น การทำเกษตรแบบพอเพียง เข้ามา让孩子เรียนรู้ มันจะช่วยให้เด็กรู้จักคุณค่าของชุมชนตัวเอง"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG4, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(2) การดึงชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา ชุมชนถือเป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนการศึกษาในพื้นที่ โดยชุมชนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญและมีบทบาทในการให้ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งระบุว่า

"พ่อแม่ผู้ปกครองในชุมชนสามารถเข้ามาร่วมสังเกตการสอน หรือช่วยเสนอแนะให้กับโรงเรียนได้ เพราะเขารู้ว่าพื้นที่ควรจะทำอะไร"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG2, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

"ปราชญ์ชาวบ้านที่เรามองว่าในเรื่องของเกษตรกรรมก็ดี หรือเรื่องของประมงในพื้นที่ปัตตานีก็ดี สามารถที่จะช่วยชาวบ้านได้"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG4, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(3) การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนและสร้างความร่วมมือทางวิชาการ การสร้างกิจกรรมที่เชื่อมโยงโรงเรียนและชุมชนสามารถสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น และเป็นการบูรณาการความรู้เข้ากับประสบการณ์จริงของผู้เรียน ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งระบุว่า

"เราสามารถจัดนิทรรศการวิชาการที่นำเสนอเรื่องราวของพื้นที่ เช่น การสืบสานประเพณีและการทำหัตถกรรมพื้นบ้าน ให้เด็กได้ภาคภูมิใจ"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG3, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

"ประเพณีกิจกรรมที่น่าจะมี จัดเป็นเชิงวิชาการบ้าง จัดกิจกรรมที่มาแลกเปลี่ยนตามบริบทพื้นที่ของโรงเรียน เช่น กิจกรรมทางศาสนาหรือประเพณีวัฒนธรรมมาแลกเปลี่ยน"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG2, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(4) การเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก การประสานงานและสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจะช่วยเสริมสร้างทรัพยากรที่จำเป็นต่อการจัดการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งระบุว่า

"ประชากรวัยเยาว์ที่จะจบเนาะคะ ประชากรวัยประมาณเยอะมาก พร้อมทั้งจะให้อาจารย์ทำนุสนั่นอะไรเยอะแยะ เราสามารถที่จะดึงเขาได้"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG7, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

"หน่วยงานท้องถิ่นอย่าง อบต. หรือ อบจ. สามารถเข้ามาสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางการศึกษาได้ถ้าเรามีการประสานที่ดี"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(5) บทบาทของมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบทบาทการอบรมครูและสนับสนุนวิชาการ ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งระบุว่า

"มิติใหม่ของอาจารย์ที่ทำงานในมหาวิทยาลัยที่คลุกกับโรงเรียน สร้างเครือข่ายและทำงานเป็นระบบโดยไม่อิงพิธีการมากเกินไป ทำให้โรงเรียนผ่อนคลาย"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG4, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

"การที่มหาวิทยาลัยเข้ามาช่วยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือส่งนักศึกษาไปทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนในพื้นที่ ก็เป็นสิ่งที่ควรทำ"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG6, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(6) การสนับสนุนโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ขาดแคลนทรัพยากรและบุคลากรที่เพียงพอ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งระบุว่า

"โรงเรียนขนาดเล็กต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในเรื่องการพัฒนาครูและสื่อการเรียนการสอน"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

"ครูในโรงเรียนเล็กหลายที่ต้องสอนแบบครบชั้น ทำให้คุณภาพการเรียนรู้ของเด็กไม่เต็มที่ จึงต้องมีการสนับสนุนมากกว่านี้"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG7, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะต้องมุ่งเน้นการบูรณาการระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานภายนอก พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่แท้จริงและยั่งยืน เพื่อให้การจัดการศึกษาในพื้นที่สามารถตอบสนองต่อบริบทและความต้องการจำเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

ประเด็นที่ 2 แนวทางหรือนโยบายที่เหมาะสมกับการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับพื้นที่

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับพื้นที่เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีความซับซ้อนทั้งทางสังคม วัฒนธรรม และความมั่นคง จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการดำเนินงาน โดยสามารถสรุปแนวทางที่เหมาะสมได้ดังนี้

(1) การสร้างกลไกการประสานงานที่ชัดเจน การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ และชุมชนต้องมีกลไกการประสานงานที่ชัดเจน ทั้งในด้านบทบาทและหน้าที่ เพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพและแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งระบุว่า

"บางครั้งเราต้องทำงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานความมั่นคง เพื่อดูแลเด็กที่ได้รับผลกระทบ อย่างเช่นเคสที่เกิดขึ้น เราก็ต้องมีการประสานไปยังผู้บริหารโดยตรง เพื่อหาทางออกให้กับเด็ก"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG2, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกคนเสริมว่า

"บทบาทและหน้าที่ของแต่ละฝ่ายต้องชัดเจน ใครทำอะไร เมื่อไร ตรงนี้ถ้ามีการประสานงานที่ดีจะ
ช่วยลดความซ้ำซ้อนได้"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG4, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(2) การบูรณาการแผนงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานการศึกษาหลายหน่วยงาน เช่น โรงเรียน
สพฐ. วิทยาลัยชุมชน และหน่วยงานเอกชน ต่างมีบทบาทในการจัดการศึกษา แต่หากขาดการ
บูรณาการแผนงานร่วมกัน อาจนำไปสู่ความซ้ำซ้อนและสิ้นเปลืองทรัพยากร ผู้ให้ข้อมูลจาก
การสนทนากลุ่มกล่าวว่า

"ตอนนี้แต่ละหน่วยงานทำงานแยกกัน มันซ้ำซ้อน หลายโครงการทำเหมือนกัน ถ้าเราประสานงานดี
มันจะช่วยได้เยอะ"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG3, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกความเห็นระบุว่า

"การทำ MOU ระหว่างหน่วยงานจะช่วยให้เราวางแผนการทำงานที่ชัดเจน และไม่ทับซ้อนกัน"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG6, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(3) การสร้างเวทีหารือเพื่อความเข้าใจร่วมกัน การประชุมหรือเวทีหารือร่วมกันระหว่าง
ภาคส่วนต่าง ๆ จะช่วยสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน และนำไปสู่การทำงานที่สอดคล้องประสานกันมากขึ้น
ผู้ให้ข้อมูลหนึ่งระบุว่า

"ทุกฝ่ายต้องมานั่งคุยกันให้ชัดว่าใครจะทำอะไร โรงเรียน อบต. มหาวิทยาลัย ควรมีกำหนดการ
ประชุมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG4, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกความคิดเห็นสนับสนุนว่า

"เวทีหารือทำให้เราเข้าใจปัญหาาร่วมกัน และช่วยกันแก้ไข เช่น การจัดการเด็กที่หลุดออกจากระบบ
การศึกษา"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(4) การสร้างข้อตกลงหรือแนวปฏิบัติที่ยืดหยุ่น การสร้างข้อตกลงร่วมกันในระดับพื้นที่
ที่มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบท จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะ
ในกรณีที่ต้องการความร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งกล่าวว่า

"บางครั้งเราทำสัญญาใจกัน ไม่ต้องเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ช่วยให้การทำงานเร็วขึ้นและยืดหยุ่นกว่า
การรระเบียบจากส่วนกลาง"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG6, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกท่านระบุว่า

"ตรงนี้เราสร้างข้อตกลงร่วมกับผู้นำชุมชน เพื่อช่วยเหลือเด็กและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่าง
ตรงจุด"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับพื้นที่ ควรเน้นการประสานงานที่ชัดเจน การบูรณาการแผนงานร่วมกัน การสร้างเวทีหารือ เพื่อความเข้าใจ และการสร้างข้อตกลงที่มีความยืดหยุ่น ซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ 3 แนวทางหรือนโยบายที่เหมาะสมกับการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันในระดับพื้นที่เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การทำงานในลักษณะเครือข่ายจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประสานงาน และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยแนวทางที่เหมาะสมสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน การสร้างเครือข่ายในระดับพื้นที่ที่เน้นความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนจะช่วยให้เกิดการสนับสนุนและพัฒนาการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า

"โรงเรียนกับชุมชนต้องทำงานร่วมกัน เราอาจสร้างเป็นเครือข่ายที่รวมคนในท้องถิ่นเข้ามาช่วย เช่น
ช่วยดูแลนักเรียน หรือสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG2, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกความคิดเห็นกล่าวว่า

"เราเคยทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เช่น เอาพ่อแม่มาร่วมทำแปลงเกษตรกับโรงเรียน เด็กได้เรียนรู้ และ
ชุมชนก็เข้ามาช่วยกันทำงานจริง ๆ"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG4, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(2) การสร้างความร่วมมือเป็นเครือข่ายระหว่างสถานศึกษาในพื้นที่ เครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน สถาบันอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัยในพื้นที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างความต่อเนื่องของการเรียนรู้ ผู้ให้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกล่าวว่า

"เครือข่ายโรงเรียนในพื้นที่ควรทำงานร่วมกับวิทยาลัยชุมชนหรืออาชีวะ เพื่อให้เด็กได้มีทางเลือกในการเรียนต่อและฝึกอาชีพ"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG3, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกความเห็นหนึ่งระบุว่า

"เราควรมีโครงการที่ทำร่วมกันหลายโรงเรียน เช่น การแลกเปลี่ยนครูหรือการจัดอบรมวิชาการร่วมกัน"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG6, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(3) การใช้ทรัพยากรร่วมกันผ่านการสร้างเครือข่าย เครือข่ายการทำงานร่วมกันสามารถช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า เช่น การแบ่งปันบุคลากร ความรู้ และสื่อการเรียนการสอน ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

"โรงเรียนเล็ก ๆ หลายแห่งขาดครูเฉพาะทาง เราสามารถใช้เครือข่าย เช่น ให้ครูจากโรงเรียนอื่นมาช่วยสอนเป็นครั้งคราว"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกความคิดเห็นเสนอว่า

"การทำงานเครือข่ายช่วยให้เราใช้ทรัพยากรร่วมกันได้ เช่น ห้องสมุด การอบรมครู หรือการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนใกล้เคียง"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG2, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(4) การจัดตั้งศูนย์กลางการประสานงานเครือข่ายในระดับพื้นที่ การมีหน่วยงานหรือศูนย์กลางที่ทำหน้าที่ประสานงานเครือข่ายในพื้นที่จะช่วยให้การทำงานมีความเป็นระบบมากขึ้น ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า

"ถ้ามีศูนย์กลางที่ประสานงานทุกโรงเรียนในเครือข่าย เช่น การนัดหมาย ประสานแผนงาน หรือจัดเวทีแลกเปลี่ยนกัน มันจะทำให้ทุกอย่างง่ายขึ้น"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG3, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกท่านเสนอว่า

"ศูนย์กลางการประสานงานสามารถช่วยให้การทำงานระหว่างหน่วยงานไม่สะดุดและมีเป้าหมายร่วมกันชัดเจนขึ้น"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG7, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันจะต้องเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน การทำงานเป็นเครือข่ายสถานศึกษา การใช้ทรัพยากรร่วมกัน

อย่างคุ้มค่า และการจัดตั้งศูนย์กลางเพื่อประสานงานในระดับพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ประเด็นที่ 4 แนวทางใดที่เหมาะสมกับการให้ความสำคัญและการพัฒนาครูและผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การพัฒนาครูและผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากครูเป็นกำลังสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ส่วนผู้เรียนคือผลลัพธ์สำคัญที่สะท้อนคุณภาพของการศึกษา แนวทางในการพัฒนาทั้งสองกลุ่มจึงควรมีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) การพัฒนาศักยภาพครูผ่านการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของครูทั้งในด้านวิชาการและทักษะการสอน ควรมีการเน้นย้ำบริบทพิเศษของพื้นที่และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า

"ครูควรได้เข้าร่วมอบรมที่สอดคล้องกับพื้นที่ เช่น การสอนแบบพหุวัฒนธรรม หรือการดูแลนักเรียนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบ"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG2, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกความเห็นหนึ่งเสนอว่า

"เราควรมี PLC หรือชุมชนการเรียนรู้ของครู เพื่อให้ครูได้มาแลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์การสอนร่วมกัน"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG4, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(2) การพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ หลักสูตรควรได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความต้องการของผู้เรียนในพื้นที่ โดยเน้นการพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสม ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

"เด็กในพื้นที่ควรเรียนรู้สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของพวกเขา เช่น การประกอบอาชีพในท้องถิ่น หรือการเรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลาย"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกความคิดเห็นระบุว่า

"เราต้องปรับหลักสูตรการเรียนรู้ เช่น เพิ่มเรื่องอาชีพศึกษา เพื่อให้เด็กมีทางเลือกและสามารถทำงานได้หลังเรียนจบ"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG3, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(3) การสร้างแรงจูงใจและการสนับสนุนครูในพื้นที่พิเศษ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรได้รับแรงจูงใจและการสนับสนุนที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งกล่าวว่า

"ครูที่ทำงานในพื้นที่พิเศษแบบนี้ควรมีสวัสดิการเพิ่มขึ้น หรือมีค่าตอบแทนพิเศษ เพื่อให้ครูมีกำลังใจอยู่ต่อ"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG6, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกท่านเสนอว่า

"ควรมีการจัดสรรทุนการศึกษาเพื่อให้ครูในพื้นที่ได้พัฒนาตนเอง หรือเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG4, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(4) การจัดกิจกรรมเสริมทักษะและพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน นอกจากการเรียนการสอนในห้องเรียนแล้ว ควรจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และทักษะการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า

"กิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะชีวิต เช่น การทำงานกลุ่ม การฝึกทักษะอาชีพ หรือการทำโครงการร่วมกับชุมชน เป็นสิ่งที่ควรทำ"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG2, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกความคิดเห็นหนึ่งกล่าวว่า

"การให้เด็กทำกิจกรรมที่เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ จะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคี"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(5) การใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาครูและนักเรียน การนำเทคโนโลยีเข้าใช้ในการเรียนการสอน และการพัฒนาครูจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่า

"ครูในพื้นที่ควรได้ใช้เทคโนโลยี เช่น การอบรมออนไลน์ หรือการนำสื่อดิจิทัลมาใช้ในการสอน เพื่อให้ทันกับยุคสมัย"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG3, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกท่านกล่าวว่า

"เด็กควรได้เรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี เช่น สื่อการเรียนรู้แบบอินเทอร์แอคทีฟ ที่ช่วยทำให้การเรียนสนุกและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG6, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า แนวทางในการให้ความสำคัญและพัฒนาครูและผู้เรียน ควรเน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพครูผ่านการอบรมและแรงจูงใจ การออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ การจัดกิจกรรมเสริมทักษะ การนำเทคโนโลยีมาใช้ และการสนับสนุนครูในพื้นที่พิเศษ ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างยั่งยืน

ประเด็นที่ 5 แนวทางหรือนโยบายที่เหมาะสมกับการสร้างความยืดหยุ่นกับภาคีที่เข้าร่วมกันจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การสร้างความยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ที่เข้าร่วมจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นแนวทางที่จำเป็นอย่างยิ่ง ความยืดหยุ่นนี้จะช่วยให้เกิดการทำงานร่วมกันที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของพื้นที่ โดยสามารถสรุปแนวทางที่เหมาะสมได้ดังนี้

(1) การเปิดโอกาสให้ภาคีมีส่วนร่วมอย่างอิสระและสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับภาคี ควรเปิดพื้นที่ให้มีความยืดหยุ่นในการนำเสนอแนวคิดและกิจกรรมที่สร้างสรรค์ โดยไม่ถูกจำกัด ด้วยกฎระเบียบที่ตายตัวเกินไป ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งระบุว่า

"บางครั้งภาคีมีแนวคิดดี ๆ แต่ติดที่ขั้นตอนหรือข้อจำกัด เราควรเปิดโอกาสให้เขาทำในสิ่งที่เหมาะสม กับพื้นที่ ไม่ต้องเคร่งครัดกับรูปแบบมากเกินไป"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG3, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกความเห็นเสริมว่า

"การทำงานร่วมกันกับ NGO หรือหน่วยงานภายนอกควรให้เขาเสนอไอเดียและร่วมทำงานอย่างอิสระ จะช่วยให้เกิดโครงการใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG4, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(2) การสร้างข้อตกลงร่วมกันที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ข้อตกลงระหว่างโรงเรียน และภาคีเครือข่ายควรมีลักษณะที่ยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์และความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

"เราทำ MOU แบบยืดหยุ่น มีเงื่อนไขที่ปรับได้ตามความจำเป็น ไม่ต้องเป็นทางการเกินไป มันทำให้ทำงานคล่องตัวขึ้น"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG2, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกท่านเสนอว่า

"ข้อตกลงที่ดีควรตอบโจทย์พื้นที่ เช่น ภาคีบางแห่งถนัดเรื่องการอบรมครู บางแห่งถนัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน เราก็ต้องวางแผนร่วมกัน"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG6, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(3) การให้อิสระในการออกแบบกิจกรรมและโครงการร่วมกับภาคี การสร้างความยืดหยุ่นในการทำงานกับภาคีควรให้อิสระในการออกแบบโครงการและกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า

"ภาคีสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น จัดค่ายพัฒนาทักษะชีวิต หรือโครงการที่เกี่ยวกับอาชีพ เด็กจะได้ประโยชน์มากขึ้น"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกคนเสริมว่า

"เราควรปล่อยให้ภาคีที่มีความเชี่ยวชาญมาจัดกิจกรรม เช่น กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เข้ามาสอนเด็กโดยตรง ซึ่งตอบโจทย์พื้นที่มากกว่า"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG7, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(4) การสนับสนุนภาคีในเชิงทรัพยากรและการลดขั้นตอนการทำงาน การทำงานร่วมกับภาคีควรมีการสนับสนุนในด้านทรัพยากร เช่น งบประมาณ หรือข้อมูลที่เป็นจำเป็น รวมถึงลดขั้นตอนที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งกล่าวว่า

"ถ้าเรามีนับสนุนให้กับภาคี หรือช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องเอกสาร มันจะทำให้ภาคีทำงานได้เต็มที่มากขึ้น"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG4, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกความเห็นระบุว่า

"บางครั้งภาคีติดปัญหาเรื่องการขออนุญาตหรือขั้นตอน เราควรทำให้ขั้นตอนพวกนี้ง่ายขึ้น เพื่อให้เขาเข้าถึงพื้นที่ได้เร็วขึ้น"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG6, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(5) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการสร้างเวทีหรือนัดหมายเป็นประจำเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างโรงเรียนและภาคี เพื่อปรับปรุงแนวทางการทำงานร่วมกันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

"การจัดประชุมประจำเดือนหรือไตรมาสเพื่อดูความคืบหน้า ช่วยให้โรงเรียนกับภาคีทำงานไปในทิศทางเดียวกัน"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG3, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกท่านระบุว่า

"เวทีแลกเปลี่ยนจะช่วยให้ทั้งสองฝ่ายเข้าใจปัญหาและหาทางออกได้ เช่น การทำโครงการร่วมกันที่
ตอบโจทย์จริง ๆ"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การสร้างความยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย
ควรเน้นการเปิดโอกาสให้ภาคีทำงานอย่างสร้างสรรค์ การจัดทำข้อตกลงที่ยืดหยุ่น การให้อิสระในการ
ออกแบบกิจกรรม การสนับสนุนในเชิงทรัพยากร และการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งจะทำ
ให้ภาคีสามารถทำงานร่วมกับโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัด
การศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ประเด็นที่ 6 แนวทางที่ส่งเสริมให้อิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับ การจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับ
การจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากรเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้สถานศึกษาในพื้นที่จังหวัด
ชายแดนภาคใต้สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่มากขึ้น แนวทางที่เหมาะสม
สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) การให้อิสระแก่สถานศึกษาในการจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับพื้นที่ โรงเรียนควรมี
อิสระในการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทชุมชน โดยไม่ต้องยึดติด
กับกรอบกลางมากเกินไป ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

"บางครั้งหลักสูตรจากส่วนกลางไม่สอดคล้องกับพื้นที่ เราควรให้โรงเรียนมีอิสระในการปรับหลักสูตร
เพื่อให้เหมาะกับวิถีชีวิตและความต้องการของเด็ก"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG2, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกท่านระบุว่า

"โรงเรียนควรได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอาชีพในชุมชน เช่น การทำเกษตรหรือหัตถกรรม
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กมากกว่า"
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(2) การเพิ่มอำนาจการตัดสินใจในการบริหารงบประมาณและทรัพยากร โรงเรียนควรมีอิสระ
ในการบริหารงบประมาณและทรัพยากร เพื่อให้สามารถจัดสรรให้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงและ
แก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่า

"โรงเรียนควรมีสิทธิ์ในการตัดสินใจใช้งบประมาณ เช่น ซื้อสื่อการสอนหรือจัดทำโครงการพัฒนาครู โดยไม่ต้องผ่านการอนุมัติหลายขั้นตอน"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG3, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกความเห็นหนึ่งกล่าวว่า

"เราอยากให้โรงเรียนมีอิสระในการจัดสรรงบประมาณ เพราะบางครั้งเงินที่ได้มาก็ไม่ได้ตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG6, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(3) การกระจายอำนาจการบริหารไปยังผู้บริหารและคณะกรรมการโรงเรียน การกระจายอำนาจให้ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา จะช่วยให้การตัดสินใจในเรื่องสำคัญเกิดขึ้นได้รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า

"ถ้าผู้บริหารโรงเรียนและกรรมการสถานศึกษามีอำนาจตัดสินใจเองได้ มันจะทำให้การจัดการงานต่าง ๆ มีความคล่องตัวขึ้น"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG4, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกท่านกล่าวว่า

"การกระจายอำนาจให้กับโรงเรียนจะทำให้เกิดความร่วมมือกับชุมชนมากขึ้น เพราะทุกฝ่ายจะได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG2, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(4) การส่งเสริมการตัดสินใจร่วมกับภาคีเครือข่ายและชุมชน โรงเรียนควรมีอิสระในการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายและชุมชนในลักษณะที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของพื้นที่ เช่น การจัดทำโครงการพัฒนาทักษะชีวิตหรือโครงการอาชีพ ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งเสนอว่า

"โรงเรียนสามารถตัดสินใจทำงานร่วมกับ NGO หรือชุมชนโดยตรงได้เลย เช่น การทำค่ายพัฒนาทักษะเด็ก ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาการเรียนรู้ได้ตรงจุด"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG5, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกความเห็นกล่าวว่า

"ความยืดหยุ่นในการทำงานกับชุมชน จะช่วยให้โรงเรียนสร้างโครงการที่ตอบสนองกับปัญหาและความต้องการของพื้นที่"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG7, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

(5) การสร้างกลไกตรวจสอบและติดตามที่เหมาะสมกับการใช้อำนาจอิสระ การให้อิสระและอำนาจตัดสินใจควรมาพร้อมกับกลไกการตรวจสอบและติดตามที่ยืดหยุ่น เพื่อสร้างความปลอดภัยในการดำเนินงาน ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า

"การให้อิสระมากขึ้นต้องมีระบบตรวจสอบที่เหมาะสม ไม่ใช่การควบคุม แต่เป็นการติดตามผลเพื่อให้การใช้งบประมาณมีประสิทธิภาพ"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG3, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

อีกท่านเสนอว่า

"ควรมีกลไกการประเมินผลที่ให้คำแนะนำ มากกว่าการกำกับแบบเข้มงวด เพราะบางครั้งการควบคุมมากไปทำให้โรงเรียนทำงานยาก"

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ FG4, การสนทนากลุ่ม, 1 ตุลาคม 2567)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า แนวทางที่เหมาะสมในการให้อิสระและอำนาจแก่สถานศึกษาในการจัดการศึกษาและบริหารทรัพยากร ควรมุ่งเน้นที่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การกระจายอำนาจให้โรงเรียนบริหารทรัพยากรได้เอง การส่งเสริมการตัดสินใจร่วมกับชุมชนและภาคี การเพิ่มความยืดหยุ่นในการทำงาน และการสร้างกลไกตรวจสอบที่เหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้ตรงกับความต้องการของพื้นที่และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางและนโยบายที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ความซับซ้อนของบริบททางสังคม วัฒนธรรม และความมั่นคงในพื้นที่จำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของพื้นที่ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ การพัฒนาครูและผู้บริหาร ตลอดจนการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดประสิทธิภาพ ดังนี้

1) การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาในพื้นที่ ชุมชนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญและสนับสนุนโรงเรียนผ่านการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การบูรณาการหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชน การให้ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีบทบาทในการสอน และการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงโรงเรียนกับชุมชน

2) การสร้างกลไกการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ และภาคีเครือข่ายจำเป็นต้องมีกลไกการประสานงานที่ชัดเจน เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การบูรณาการแผนงานร่วมกัน และการสร้างข้อตกลงที่ยืดหยุ่นเป็นแนวทางที่ตอบสนองต่อปัญหาพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา

เครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน สถาบันการศึกษา และชุมชนช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและความรู้ที่เป็นประโยชน์ เช่น การใช้ทรัพยากรร่วมกัน การแลกเปลี่ยนครูผู้สอน และการจัดกิจกรรมเสริมทักษะที่ตอบโจทย์บริบทของพื้นที่

4) การพัฒนาครูและผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่

ครูในพื้นที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมที่เน้นทักษะการสอนเชิงพหุวัฒนธรรมและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ ขณะเดียวกัน การพัฒนาผู้เรียนควรมุ่งเน้นการจัดหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับอาชีพและทักษะชีวิต ตลอดจนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

5) การสร้างความยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย

ความยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกับภาคีที่เข้าร่วมจัดการศึกษาในพื้นที่เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาให้เกิดผลลัพธ์ที่เหมาะสม โรงเรียนควรมีอิสระในการออกแบบโครงการร่วมกับภาคี และลดขั้นตอนการทำงานที่เป็นอุปสรรค

6) การกระจายอำนาจและให้อิสระแก่สถานศึกษาในการบริหารจัดการ

การให้อำนาจโรงเรียนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร การใช้งบประมาณ และการจัดการทรัพยากรจะช่วยให้โรงเรียนสามารถตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างกลไกการติดตามผลที่เหมาะสมยังช่วยเสริมความโปร่งใสในการดำเนินงาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า การจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องอาศัยแนวทางที่หลากหลายและยืดหยุ่น โดยเน้นการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและภาคีเครือข่าย การพัฒนาครูและผู้เรียนให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และการกระจายอำนาจให้สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจ การดำเนินงานดังกล่าวจะช่วยให้การจัดการศึกษาในพื้นที่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ตอบโจทย์ความต้องการจำเป็นของพื้นที่ และสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” มีวัตถุประสงค์การวิจัยหลัก 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติด้านความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในประเด็นที่เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในลักษณะการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม แล้วสรุปเป็นข้อค้นพบในประเด็นความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่างวิจัยด้วยสถิติบรรยายและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัยด้วยการวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นกลุ่มวิธีที่กำหนดจากข้อมูลรูปแบบของการให้ข้อมูลแบบตอบสนองคู่ วิธี Priority needs index (PNI_{modified}) แบบปรับปรุง

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็น โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) ด้วยวิธีการประมาณค่าแบบ maximum likelihood estimator with robust standard errors (MLR) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลการวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดจากค่าสถิติไคสแควร์ (chi-square) ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเชิงเปรียบเทียบ (comparative fit index: CFI) ค่าดัชนี Tucker-Lewis (TLI) ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (standard root mean square residual: SRMR) ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (root mean square error of approximation: RMSEA) เกณฑ์ข้อสนเทศของอาไคเคะ (Akaike information criteria: AIC) และเกณฑ์ข้อสนเทศของเบส์ (Bayesian information criteria: BIC) โดยใช้โปรแกรม LISREL

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหาความต้องการจำเป็น โดยดำเนินการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติโดยใช้ข้อมูลจากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 ผู้วิจัยใช้เทคนิคกลุ่มสนทนาเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติด้านความต้องการจำเป็นการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้เชี่ยวชาญเป็นคณาจารย์ นักการศึกษา ผู้บริหาร

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษาวิจัยส่วนนี้สรุปได้ว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 7 ประเด็น ได้แก่ 1) ความต้องการจำเป็นด้านอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรรวมถึงมิติทางวิชาการ การบริหารจัดการทรัพยากรและมิติทางวิชาการ เป็นเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายบ่อยครั้งหรือการขาดการติดตามในระยะยาวส่งผลให้การพัฒนาขาดความต่อเนื่อง ข้อจำกัดที่ทางโรงเรียนได้รับและปัญหาการขาดความรู้ของบุคลากรทำให้โรงเรียนได้ผลกระทบต่อการจัดการศึกษา แนวทางการแก้ไขควรมอบอำนาจให้สถาบันมากขึ้นและส่งเสริมการร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น 2) ความต้องการจำเป็นด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การสร้างการมีส่วนร่วมพบว่ามีความจำเป็นอย่างมาก แต่เนื่องจากระบบการศึกษา ยังขาดความเชื่อมโยงกับหน่วยงาน อีกทั้งยังขาดกระบวนการ ขอบเขตงานที่ชัดเจนและงบประมาณที่เหมาะสม การเข้ามามีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยส่งเสริมให้ครูในพื้นที่มีการจัดการเรียนการสอน ได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งยังได้รับโอกาสทางเลือกในการศึกษาต่อแก่ผู้เรียนจากวิทยาลัยชุมชน และสถาบันอุดมศึกษา สนับสนุนให้ครูสร้างการมีส่วนร่วมผ่านการแสดงความคิดเห็นและเน้นการเรียนรู้เชิงลึก 3) ความต้องการจำเป็นด้านการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจ ร่วมออกแบบการพัฒนาการศึกษา สนับสนุน ตลอดจนตรวจสอบการใช้ทรัพยากรการศึกษา และร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาในพื้นที่เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ เนื่องจากการขาดอำนาจส่งผลให้โรงเรียนและครูต้องพึ่งพานโยบายที่ยังไม่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ ข้อจำกัดทางทรัพยากรพื้นฐานส่งผลให้โรงเรียนต้องเผชิญกับการวิจารณ์ในทุกด้านพบว่ามีข้อจำกัดในการได้รับการสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของโรงเรียนตาดีกา หรือการพัฒนาบุคลากรแม้แนวทางการปฏิบัติเหมือนกัน 4) ความต้องการจำเป็นด้านการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับพื้นที่ การประสานงานระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานภาครัฐมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษา เนื่องจากกระบวนการอาจยังไม่ครอบคลุมกับทุกภาคส่วนหรือทุกระดับ ทั้งนี้การสร้าง ความเข้าใจ และความจริงใจเป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งผลต่อความสำเร็จ ส่งเสริมให้มีการสนับสนุนและการสร้าง

แรงจูงใจให้แก่บุคลากรและเครือข่ายที่มีส่วนร่วม 5) ความต้องการจำเป็นด้านการสร้างความยืดหยุ่นกับภาคีที่เข้ามาาร่วมกันจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากการมีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นสาเหตุให้มีการปรับตัวให้เข้ากับความต้องการชุมชน โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเน้นการฝึกอาชีพ หรือการสร้างคามยืดหยุ่นโดยการนำนักเรียนไปเรียนรู้ประสบการณ์จากผู้ประกอบการในพื้นที่เพื่อเป็นแนวทางให้กับนักเรียนในพื้นที่ ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการช่วยดูแลกระบวนการเรียนการสอนและประเมินผล การขยายโอกาสส่งผู้ชุมชนสร้างโอกาสในการพัฒนาอาชีพให้กับคนในชุมชน อีกหนึ่งแนวทางที่จะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพคือการปลูกฝังพื้นฐานการเลี้ยงบุตรของผู้ปกครอง 6) ความต้องการจำเป็นด้านการเปิดโอกาสให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ เป็นผู้จัดการศึกษา มีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาเนื่องจากความซ้ำซ้อนของกระบวนการและหน่วยงานส่วนกลางมีขั้นตอนซ้ำซ้อนการประเมินผลและการดำเนินการไม่สอดคล้องทำให้ล่าช้าและเพิ่มภาระโดยไม่จำเป็น การเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่น ๆ เข้ามาช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มความคล่องตัวในการจัดการศึกษา 7) ความต้องการจำเป็นด้านการให้ความสำคัญในการพัฒนาครูและนักเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ เนื่องจากการพัฒนาครูและนักเรียนช่วยเสริมสร้างความพร้อมทางวิชาการและบุคลิกภาพ และการสนับสนุนให้สามารถปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น โดยควรมีหลักสูตรเฉพาะที่มุ่งเน้นการพัฒนาครูในบริบทพื้นที่พิเศษ และผู้เรียนควรมุ่งเน้นทั้งด้านการค้นพบตัวเองและความพร้อมในการเรียนรู้ในโลกที่เปลี่ยนแปลง ความสามารถทางภาษาไทยเป็นอุปสรรคสำคัญในพื้นที่การพัฒนาบุคลิกภาพและมารยาทร่วมกันของครูและนักเรียนควรพัฒนาควบคู่ไปกับการเรียนการสอน

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่

ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รายละเอียดดังนี้ 1) ความต้องการจำเป็นในการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่าการนำคนในชุมชนเข้ามาจัดกิจกรรมในโรงเรียนให้แก่เด็กนักเรียน ($PNI_{mod} = .18$) สอดคล้องกันกับข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนา มากที่สุดในกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) ความต้องการจำเป็นในการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ พบว่า การสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาโรงเรียน ($PNI_{mod} = .15$) สอดคล้องกันกับข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนา มากที่สุดในกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ความต้องการจำเป็นในการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอน พบว่า การพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอนให้เป็นคนที่มีเหตุผลสามารถปรับเปลี่ยนความคิดได้เมื่อมีสิ่งที่บ่งชี้ว่านักเรียนเข้าใจผิด และการพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอนให้สามารถ

เชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ใหม่ ๆ ($PNI_{mod} = .17$) สอดคล้องกับข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุดในกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มครูและบุคลากรทางการศึกษา และกลุ่มที่ 3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) ความต้องการจำเป็นในด้านการสร้างความยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษา พบว่า โรงเรียนและหน่วยงานภายนอกมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนเหมือนกัน ($PNI_{mod} = .15$) สอดคล้องกับข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุดในกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มครูและบุคลากรทางการศึกษาและกลุ่มที่ 3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 5) ความต้องการจำเป็นในด้านการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร พบว่า กระทรวงกำหนดนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาตามบริบทของพื้นที่ ($PNI_{mod} = .22$) สอดคล้องกับข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุดทุกกลุ่มผู้ใช้

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รายละเอียดดังนี้

1) ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (COL) โดยใช้การวิเคราะห์หอคี่ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่าสถิติไคสแควร์ (chi-square) มีค่าเท่ากับ .107 ซึ่งมีความน่าจะเป็นเท่ากับ .991 ท้องศาอิสระเท่ากับ 3 ($df = 3$) แสดงให้เห็นว่าค่าไคสแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แปลความหมายได้ว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 1 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.999 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) เท่ากับ .001 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของแต่ละตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบทั้งหมดมีค่าเป็นบวก ขนาดตั้งแต่ .506 - .750 ทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($p < .001$) และมีสัดส่วนของความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบการวัดการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประมาณร้อยละ 25.6 ถึงร้อยละ 56.3 โดยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ การนำคนในชุมชนเข้ามาจัดกิจกรรมในโรงเรียนให้แก่นักเรียน (COL3)

2) ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ (MEC) โดยใช้การวิเคราะห์หอคี่ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติไคสแควร์ (chi-square) มีค่าเท่ากับ 1.165

ซึ่งมีความน่าจะเป็นเท่ากับ .9481 ท้องศาอิสระเท่ากับ 5 ($df = 5$) แสดงให้เห็นว่าค่าไคสแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แปลความหมายได้ว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลืน (GFI) เท่ากับ 0.999 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.998 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) เท่ากับ .003 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของแต่ละตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบทั้งหมดมีค่าเป็นบวกขนาดตั้งแต่ .631 - .737 ทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($p < .001$) และมีสัดส่วนของความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ประมาณร้อยละ 39.9 ถึงร้อยละ 54.4 โดยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ การรับฟังความเห็นจากหน่วยงานภายนอกเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียน (MEC1)

3) ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอน (DEV) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติไคสแควร์ (chi-square) มีค่าเท่ากับ 3.439 ซึ่งมีความน่าจะเป็นเท่ากับ .841 ท้องศาอิสระเท่ากับ 7 ($df = 7$) แสดงให้เห็นว่าค่าไคสแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แปลความหมายได้ว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.998 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.995 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) เท่ากับ .005 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของแต่ละตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอน พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบทั้งหมดมีค่าเป็นบวกขนาดตั้งแต่ .600 - .740 ทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($p < .001$) และมีสัดส่วนของความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบการวัดการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอน ประมาณร้อยละ 36.0 ถึงร้อยละ 54.7 โดยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ การพัฒนาผู้เรียน/ผู้สอนให้มีความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จและตรงเวลา (DEV3)

4) ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการสร้างคามยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมกันจัดการศึกษา (FLEX) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่าสถิติไคสแควร์ (chi-square) มีค่าเท่ากับ .475 ซึ่งมีความน่าจะเป็นเท่ากับ .788 ท้องศาอิสระเท่ากับ 2 ($df = 2$) แสดงให้เห็นว่าค่าไคสแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แปลความหมายได้ว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยค่าดัชนีวัด

ความสอดคล้องกล้มกลืน (GFI) เท่ากับ 0.999 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.998 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) เท่ากับ .002 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของแต่ละตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดการสร้าง ความยืดหยุ่นกับภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษา พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบทั้งหมด มีค่าเป็นบวกขนาดตั้งแต่ .430 - .813 ทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($p < .001$) และมีสัดส่วนของความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบการวัดการสร้าง ความยืดหยุ่น กับภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษา ประมาณร้อยละ 18.5 ถึงร้อยละ 66.1 โดยตัวแปร ที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ โรงเรียนและหน่วยงานภายนอกมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนา ผู้เรียนเหมือนกัน (FLEX1)

5) ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการมีอิสระและอำนาจในการกำหนด และตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร (POWER) โดยใช้การวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณา จากค่าสถิติไคสแควร์ (chi-square) มีค่าเท่ากับ 13.385 ซึ่งมีความน่าจะเป็นเท่ากับ .572 ที่องศาอิสระเท่ากับ 15 ($df = 15$) แสดงให้เห็นว่าค่าไคสแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 แปลความหมายได้ว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้อง กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .996 ค่าดัชนี วัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.990 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ย ของเศษ (RMR) เท่ากับ .004 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของแต่ละ ตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัด การศึกษาและการบริหารทรัพยากร พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบทั้งหมดมีค่าเป็นบวก ขนาดตั้งแต่ .824 - .925 ทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($p < .001$) และมีสัดส่วนของความแปรปรวน ที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบการวัดการมีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัด การศึกษาและการบริหารทรัพยากร ประมาณร้อยละ 68.0 ถึงร้อยละ 85.7 โดยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนัก ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ โรงเรียนสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีได้ด้วยตนเองเพื่อประสิทธิภาพ สูงสุด (POWER4)

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติด้าน ความต้องการจำเป็นการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการนำสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย 6 ประเด็น ได้แก่

1) แนวทางหรือนโยบายที่เหมาะสมกับการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่เนื่องจากต้องอาศัยการร่วมมือจากภาครัฐตลอดจนถึงเอกชนจึงจะสร้างความสำเร็จ การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และนำมาประยุกต์ใช้จะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมที่แท้จริง โดยการนำชุมชนเข้ามา มีบทบาทเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเพื่อสร้างการสนับสนุนด้านการศึกษาให้กับผู้เรียน การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนและสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น การเสริมสร้างภาคีเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานภายนอกและจัดการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐตลอดเอกชนจะเป็นการช่วยส่งเสริมทรัพยากรที่จำเป็นต่อการศึกษา สนับสนุนให้มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมเพื่ออบรมครูและสนับสนุนในด้านวิชาการ การสนับสนุนโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้นักเรียนได้อย่างเท่าเทียม

2) แนวทางหรือนโยบายที่เหมาะสมกับการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับพื้นที่เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่เนื่องจากพื้นที่ที่มีความซับซ้อนทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และความมั่นคง โดยการประสานงานและสร้างกลไกที่ชัดเจนของหน่วยงานและชุมชนทำให้งานเกิดประสิทธิภาพและแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด ควรมีการบูรณาการแผนงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานการศึกษาหลายหน่วยงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อน และการสิ้นเปลืองทรัพยากร การประชุมหรือสร้างเวทีหารือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เป็นการสร้างความเข้าใจและเป็นการสานงานได้ตรงกันยิ่งขึ้น สร้างข้อตกลงร่วมกันในระดับพื้นที่ที่มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทจะเป็นการสร้างการทำงานที่ประสิทธิภาพ และเฉพาะในกรณีที่ต้องการความร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ

3) แนวทางหรือนโยบายที่เหมาะสมกับการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย เป็นปัจจัยสำคัญโดยการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนเป็นการสนับสนุนและพัฒนาการศึกษาได้เหมาะกับบริบทท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษาในพื้นที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างความต่อเนื่องของการเรียนรู้ หรือการใช้ทรัพยากรร่วมกันผ่านการสร้างเครือข่ายสามารถช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า จัดตั้งศูนย์กลางการประสานงานเครือข่ายในระดับพื้นที่จะช่วยให้การทำงานมีความเป็นระบบมากขึ้น

4) แนวทางใดที่เหมาะสมกับการให้ความสำคัญและการพัฒนาครูและผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญโดยการพัฒนาศักยภาพครูผ่านการอบรมและการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ควรมีการเน้นย้ำบริบทพิเศษของพื้นที่และความหลากหลายทางวัฒนธรรม และหลักสูตรควรออกแบบให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความต้องการของผู้เรียนในพื้นที่ การได้รับแรงจูงใจและการสนับสนุนที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ส่งเสริม

ทักษะและพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนผ่านการจัดกิจกรรมที่ช่วยเพิ่มทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และทักษะการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อพัฒนาครู และผู้เรียน

5) แนวทางหรือนโยบายที่เหมาะสมกับการสร้างความยืดหยุ่นกับภาคีที่เข้ามาร่วมกัน จัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นแนวทางที่จำเป็นอย่างยิ่งโดยการเปิดโอกาสให้ภาคีมีส่วนร่วมอย่างอิสระและสร้างสรรค์นำเสนอแนวคิดที่ไม่ถูกจำกัดด้วยกฎระเบียบที่ตายตัว สร้างข้อตกลงร่วมกัน และการออกแบบโครงการและกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษา การทำงานร่วมกับภาคีควรมีการสนับสนุนในด้านทรัพยากร และลดขั้นตอนที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน จัดเวทีหรือนัดหมายเป็นประจำเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างโรงเรียนและภาคี เพื่อปรับปรุงแนวทางการทำงานร่วมกัน

6) แนวทางที่ส่งเสริมให้มีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากร เป็นปัจจัยสำคัญการให้อิสระโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตร ที่สอดคล้องกับพื้นที่ โรงเรียนควรมีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากร รวมถึงควรกระจายอำนาจของผู้บริหารและคณะกรรมการจะช่วยให้เกิดการตัดสินใจในเรื่องสำคัญได้รวดเร็ว และมีความยืดหยุ่นมากขึ้น โรงเรียนควรมีอิสระในการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายและชุมชน ซึ่งการให้อิสระและอำนาจตัดสินใจควรรวมพร้อมกับกลไกการตรวจสอบและการติดตามที่ยืดหยุ่น

อภิปรายผลการวิจัย

1) การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากภูมิภาคอื่นในประเทศไทย ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งโรงเรียน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการศึกษาและสร้างความสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม (Wong, 2020; Asadullah et al., 2022) จากการสังเคราะห์งานวิจัยระบุว่าการบูรณาการหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น เช่น การนำภูมิปัญญาพื้นบ้านเข้ามาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน สามารถส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (Munir et al., 2021; Abdullah, 2023) การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมยังช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความเข้าใจระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืนในการจัดการศึกษาในพื้นที่ชายแดน (Samsuddin et al., 2020)

ตัวอย่างจากประเทศมาเลเซียที่มีบริบททางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับชายแดนภาคใต้ของไทยชี้ให้เห็นว่าการจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาที่มีตัวแทนจากทุกภาคส่วนในชุมชน เช่น ผู้นำศาสนา ผู้ปกครอง และผู้แทนองค์กรเอกชน มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจเชิงนโยบายและการสนับสนุนการจัดการศึกษา (Rahim & Salleh, 2021) การมีส่วนร่วมดังกล่าวทำให้เกิดการจัดการศึกษา

ที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและลดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมและศาสนาในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ในบริบทของชายแดนภาคใต้ของไทย การมีส่วนร่วมของชุมชนยังมีความท้าทาย เช่น ข้อจำกัดด้านงบประมาณและการขาดกลไกที่ชัดเจนในการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานภายนอก (ธีรยุทธ สัจจะบุตร และคณะ, 2567) การปรับปรุงโครงสร้างการทำงานที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม เช่น การเปิดเวทีสำหรับการสื่อสารระหว่างชุมชนและโรงเรียน การจัดกิจกรรมที่ผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเรียนรู้ และการสร้างพันธมิตรระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานเอกชนในพื้นที่ อาจช่วยลดปัญหาและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

ในแง่ของแนวทางการพัฒนา การสร้างการมีส่วนร่วมควรมีองค์ประกอบดังนี้ (1) การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน เช่น โครงการพัฒนาทักษะชีวิตที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชน (2) การสร้างกลไกสนับสนุน เช่น คณะกรรมการการศึกษาที่ประกอบด้วยตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อร่วมกำหนดเป้าหมายและวางแผนพัฒนา และ (3) การส่งเสริมความเป็นผู้นำทางการศึกษาในชุมชน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น (Shamsuddin & Ahmad, 2023)

โดยสรุป การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษา แต่ยังสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของไทย

2) กลไกความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความสำเร็จของการพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของไทยที่มีความซับซ้อนทางสังคมและวัฒนธรรม การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชนสามารถช่วยลดช่องว่างของปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ (Rahim & Salleh, 2021; Shamsuddin & Ahmad, 2023) การวางกลไกความร่วมมือที่ชัดเจนช่วยให้ทุกฝ่ายสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยในบริบทพื้นที่คล้ายคลึง เช่น มาเลเซียและอินโดนีเซีย ชี้ให้เห็นว่าการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของแต่ละภาคส่วนอย่างชัดเจน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาที่ประกอบด้วยตัวแทนจากโรงเรียน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยเพิ่มความไว้วางใจและลดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน (Munir et al., 2021; Abdullah, 2023) การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสร้างกรอบการทำงานร่วมกัน และการประเมินผลความสำเร็จเป็นระยะ ถือเป็นส่วนสำคัญของการเสริมสร้างความร่วมมือดังกล่าว (Asadullah et al., 2022)

ในบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ การศึกษาพบว่าปัญหาหลักของความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ คือ การขาดกลไกที่ชัดเจนและการประสานงานที่ต่อเนื่องระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ เช่น โรงเรียน ชุมชน และองค์กรภายนอก (ธีรยุทธ สัจจะบุตร และคณะ, 2567) โรงเรียนในพื้นที่

ชายแดนภาคใต้เผชิญกับข้อจำกัด เช่น การขาดการสนับสนุนที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น และการไม่สามารถเชื่อมโยงทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่กับการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างกลไกความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพควรมุ่งเน้นที่ (1) การกำหนดบทบาทที่ชัดเจนโดยตัวแทนจากทุกภาคส่วนควรมีบทบาทที่ชัดเจนในกระบวนการจัดการศึกษา เช่น โรงเรียนสามารถกำหนดแผนพัฒนาการศึกษาร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (2) การสร้างระบบสนับสนุนที่ยั่งยืน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบในการตรวจสอบและวางแผนร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความต่อเนื่องในการดำเนินการ (3) การประเมินผลความร่วมมือ การประเมินความสำเร็จของความร่วมมืออย่างเป็นระบบช่วยให้สามารถปรับปรุงกระบวนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างที่ดีจากประเทศฟินแลนด์ ซึ่งเป็นต้นแบบด้านการศึกษา แสดงให้เห็นว่าความร่วมมือที่ประสบความสำเร็จระหว่างโรงเรียนและชุมชนเกิดจากการสร้าง “Learning Communities” ที่เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการและการสนับสนุนระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นกับรัฐบาล (Sahlberg, 2016) การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในพื้นที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและความยั่งยืนในกระบวนการจัดการศึกษา ในกรณีของชายแดนภาคใต้ การสร้างความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพสามารถทำได้ผ่านการพัฒนาโครงสร้างความร่วมมือที่ยืดหยุ่น เช่น การสร้างเครือข่ายภาคีในพื้นที่ที่สามารถแลกเปลี่ยนทรัพยากรและความเชี่ยวชาญ การจัดอบรมครูในพื้นที่โดยความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยหรือองค์กรเอกชน และการส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทในกระบวนการเรียนการสอน

โดยสรุป กลไกความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่ชายแดนภาคใต้ การกำหนดบทบาทและระบบสนับสนุนที่ชัดเจน การสร้างความไว้วางใจ และการเปิดช่องทางการสื่อสารระหว่างหน่วยงานสามารถช่วยลดช่องว่างของปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาในระยะยาว

3) การพัฒนาครูและผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นหัวใจสำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษาในบริบทที่มีความซับซ้อนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ความสามารถของครูในการถ่ายทอดความรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่ และการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและใช้ชีวิตในสังคมที่หลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ถือเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาในพื้นที่ (Munir et al., 2021; Abdullah, 2023) ครูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้มักประสบปัญหาเรื่องการขาดแคลนทรัพยากร การขาดการสนับสนุนที่เพียงพอ และการขาดทักษะเฉพาะที่จำเป็นสำหรับการสอนในบริบทพื้นที่พิเศษ เช่น การจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (ธีรยุทธ สังจะบุตร และคณะ, 2567) นอกจากนี้ ครูที่ไม่ได้จบการศึกษาจากสายครูศาสตร์โดยตรงยังเผชิญความท้าทายในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนในพื้นที่

การวิจัยในบริบทที่คล้ายกัน เช่น อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ ชี้ให้เห็นว่าการจัดอบรมครูที่เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการ (integrated learning) ซึ่งผสมผสานระหว่างเนื้อหาวิชากับวัฒนธรรมท้องถิ่น มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (Asadullah et al., 2022; Rahim & Salleh, 2021) ในแง่ของผู้เรียน การพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมกับโลกที่เปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากหลากหลายวัฒนธรรม และการสื่อสารภาษาไทยและภาษาท้องถิ่นอย่างคล่องแคล่ว ถือเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถใช้ชีวิตและทำงานในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Shamsuddin & Ahmad, 2023) การพัฒนาผู้เรียนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านภาษา เนื่องจากเด็กหลายคนในพื้นที่ใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน แต่ต้องเรียนรู้ภาษาไทยในโรงเรียน การสนับสนุนการเรียนการสอนสองภาษา (bilingual education) และการจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถทางภาษาทั้งสองจึงมีความสำคัญ (Wong, 2020)

สำหรับแนวทางการพัฒนา ควรดำเนินการ (1) อบรมครูอย่างต่อเนื่อง ควรจัดอบรมครูในพื้นที่เพื่อพัฒนาทักษะการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะ เช่น การสอนแบบบูรณาการ วัฒนธรรม และการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน (2) สร้างแรงจูงใจให้ครูในพื้นที่ เช่น การให้ทุนสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพและการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพ (3) พัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่น หลักสูตรควรเปิดโอกาสให้ครูและโรงเรียนปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ โดยเน้นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง และ (4) เสริมสร้างทักษะผู้เรียน ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้เชิงลึก และการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น การเรียนรู้จากโครงการที่เชื่อมโยงกับชุมชน ตัวอย่างจากฟินแลนด์แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาครูเป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องตั้งแต่การผลิตครู การอบรมระหว่างการทำงาน และการสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน (Sahlberg, 2016) ฟินแลนด์ยังให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจให้ครูผ่านระบบค่าตอบแทนและการพัฒนาวิชาชีพ

โดยสรุป การพัฒนาครูและผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานรัฐ การออกแบบระบบการอบรมครูที่ตอบสนองต่อบริบทพื้นที่ การสนับสนุนการเรียนการสอนที่ใช้สองภาษา และการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนถือเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่นี้อย่างยั่งยืน

4) การสร้างความยืดหยุ่นในระบบการจัดการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายและความท้าทายในบริบทเฉพาะของพื้นที่ได้ การจัดการศึกษาในพื้นที่นี้ต้องเผชิญกับความท้าทายจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา ภาษา และปัญหาทางเศรษฐกิจ การบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่นจึงช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และความต้องการของชุมชนได้ดี

ยิ่งขึ้น (Munir et al., 2021; Abdullah, 2023) การวิจัยในบริบทที่คล้ายคลึง เช่น อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ชี้ให้เห็นว่าการสร้างความยืดหยุ่นในระบบการศึกษา เช่น การให้โรงเรียนมีอิสระในการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นและการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีส่วนช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มความเท่าเทียมทางการศึกษา (Rahim & Salleh, 2021; Asadullah et al., 2022) ความยืดหยุ่นในระบบการศึกษายังช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการและความสนใจของพวกเขา ในบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โรงเรียนต้องเผชิญกับข้อจำกัดหลายด้าน เช่น การขาดทรัพยากร การขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และการขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง การสร้างความยืดหยุ่น เช่น การให้โรงเรียนมีอิสระในการบริหารจัดการทรัพยากรหรือการปรับวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีพื้นฐานทางภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่าง เป็นแนวทางสำคัญที่สามารถช่วยให้โรงเรียนสามารถตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของพื้นที่ได้ดีขึ้น (ธีรยุทธ สัจจะบุตร และคณะ, 2567)

สำหรับแนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย (1) การให้อำนาจโรงเรียนในการปรับหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เช่น การบูรณาการภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในกระบวนการเรียนรู้ (2) การเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและสนับสนุนการศึกษา เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาที่ประกอบด้วยตัวแทนจากชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น (3) การส่งเสริมการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นสำหรับผู้เรียน เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาชุมชน และ (4) การสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา เช่น การจัดหาสื่อการเรียนการสอนสองภาษาและการสนับสนุนเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ในพื้นที่ห่างไกล ฟินแลนด์ถือเป็นตัวอย่างสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการสร้างระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น โดยให้โรงเรียนและครูมีอิสระในการออกแบบหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอน รวมถึงการประเมินผลที่มุ่งเน้นความต้องการของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Sahlberg, 2016) การให้โรงเรียนมีความอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรยังช่วยลดปัญหาความซับซ้อนของการบริหารจัดการจากส่วนกลาง

โดยสรุป การสร้างความยืดหยุ่นในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถช่วยให้โรงเรียนตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้อำนาจโรงเรียนในการบริหารจัดการทรัพยากร การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เป็นแนวทางสำคัญที่สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่นี้ได้

5) การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ระบบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

ได้อย่างแท้จริง การบริหารทรัพยากรที่ดีไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และการจัดหาทรัพยากรเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของพื้นที่ (Abdullah, 2023; Munir et al., 2021) พื้นที่ชายแดนภาคใต้ของไทยมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่หลากหลาย เช่น การขาดครูที่มีคุณสมบัติเหมาะสม การขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนสองภาษา และการขาดการสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยี (ธีรยุทธ สังจะบุตร และคณะ, 2567) โรงเรียนจำนวนมากต้องพึ่งพาทรัพยากรที่ได้รับการจัดสรรจากส่วนกลาง ซึ่งบางครั้งไม่ได้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของพื้นที่ เช่น สื่อการเรียนรู้ที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมได้อย่างเพียงพอ นอกจากนี้ การบริหารจัดการทรัพยากรยังประสบปัญหาจากการกระจายอำนาจที่ไม่ชัดเจน โรงเรียนในพื้นที่ยังมีข้อจำกัดในการตัดสินใจเรื่องการใช้ทรัพยากร เช่น การจัดหาครูเพิ่มเติม การปรับปรุงสื่อการสอน หรือการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น (Rahim & Salleh, 2021)

สำหรับการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ควรดำเนินการดังนี้ (1) การจัดสรรทรัพยากรที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการ การให้อำนาจแก่โรงเรียนในการตัดสินใจเรื่องการจัดการทรัพยากร เช่น การจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับพื้นที่ หรือการจัดหาอุปกรณ์ที่ตอบสนองต่อการเรียนการสอนในบริบทพิเศษ จะช่วยให้โรงเรียนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรวดเร็วและตรงจุด (2) การพัฒนาทรัพยากรบุคคล การจัดสรรครูที่มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมถือเป็นปัจจัยสำคัญ ครูควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรมด้านการจัดการเรียนรู้อสองภาษา การใช้เทคโนโลยีในห้องเรียน และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (Shamsuddin & Ahmad, 2023) (3) การบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรควรถูกใช้อย่างคุ้มค่าและตอบสนองต่อเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษา การกำหนดแผนการใช้งบประมาณที่มีความโปร่งใสและมุ่งเน้นผลลัพธ์ เช่น การจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ หรือการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในโรงเรียน (4) การสนับสนุนเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เช่น การใช้สื่อดิจิทัลหรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ สามารถช่วยลดข้อจำกัดด้านทรัพยากรในพื้นที่ห่างไกลและเพิ่มโอกาสการเข้าถึงความรู้ให้กับผู้เรียน และ (5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน โรงเรียนควรสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อจัดหาและแบ่งปันทรัพยากรที่จำเป็น การทำงานร่วมกันในลักษณะนี้สามารถช่วยลดภาระของโรงเรียนและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากร (Rahim & Salleh, 2021) ฟินแลนด์เป็นตัวอย่างที่ดีของการบริหารจัดการทรัพยากรการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยรัฐบาลฟินแลนด์ให้ความสำคัญกับการกระจายทรัพยากรอย่างเท่าเทียมและโปร่งใส โรงเรียนในฟินแลนด์

มีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องงบประมาณและการจัดหาทรัพยากรที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนในท้องถิ่น นอกจากนี้ ฟินแลนด์ยังลงทุนในการพัฒนาครูให้มีคุณภาพสูงสุด รวมถึงสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ในโรงเรียน (Sahlberg, 2016)

โดยสรุป การบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเน้นการให้อิสระแก่โรงเรียนในการตัดสินใจเรื่องทรัพยากร การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การใช้งบประมาณอย่างโปร่งใสและคุ้มค่า และการสนับสนุนเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานต่าง ๆ จะช่วยให้การจัดการทรัพยากรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่นี้

6) การบูรณาการนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน นโยบายที่เหมาะสมไม่เพียงแต่ต้องตอบสนองต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภาษา และวิถีชีวิต แต่ยังสามารถปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์และความท้าทายเฉพาะของพื้นที่ได้ (Abdullah, 2023; Rahim & Salleh, 2021) การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ช่วยลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและสร้างความเท่าเทียมให้กับผู้เรียนในพื้นที่พิเศษ งานวิจัยในประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซียที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเช่นเดียวกันพบว่านโยบายการศึกษาที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนในท้องถิ่น เช่น การเรียนการสอนสองภาษาและการจัดกิจกรรมที่บูรณาการวัฒนธรรมพื้นบ้าน ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง (Munir et al., 2021; Shamsuddin & Ahmad, 2023) ในบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ นโยบายที่เหมาะสมต้องคำนึงถึงความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน เช่น การสนับสนุนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง การพัฒนาหลักสูตรที่สะท้อนวัฒนธรรมของชุมชน และการส่งเสริมการเรียนการสอนสองภาษา (ธีรยุทธ สัจจะบุตร และคณะ, 2567)

สำหรับแนวทางการบูรณาการนโยบาย ควรดำเนินการดังนี้ (1) การจัดการเรียนรู้ที่สะท้อนวัฒนธรรมและภาษา นโยบายการศึกษาในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ควรสนับสนุนการเรียนรู้ที่บูรณาการภาษาไทย ภาษามลายู และวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้เรียน งานวิจัยของ Wong (2020) ระบุว่ากิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมช่วยเพิ่มความมีส่วนร่วมและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน (2) การพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ หลักสูตรการศึกษาควรเปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Rahim & Salleh, 2021) (3) การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอ การดำเนินนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่จำเป็นต้องมีการสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรอย่างเหมาะสม เช่น การจัดหาสื่อการเรียนการสอนสองภาษา การพัฒนาศูนย์

การเรียนรู้ในชุมชน และการสนับสนุนเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ (Munir et al., 2021) และ (4) การพัฒนากลไกติดตามและประเมินผล นโยบายที่ดีควมมีระบบติดตามและประเมินผลที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนานโยบายได้อย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญและชุมชน ในการประเมินผลจะช่วยสร้างความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ (Shamsuddin & Ahmad, 2023) ฟินแลนด์เป็นตัวอย่างที่โดดเด่นในเรื่องการพัฒนาโยบายการศึกษาที่สะท้อนความต้องการของพื้นที่ โรงเรียนในฟินแลนด์มีอิสระในการออกแบบหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในชุมชน นโยบายนี้ช่วยให้โรงเรียนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Sahlberg, 2016)

โดยสรุป การบูรณาการนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และชุมชนได้อย่างแท้จริง นโยบายที่เน้นความยืดหยุ่น การมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่พิเศษนี้ได้ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ยังมีข้อจำกัดทั้งในด้านงบประมาณและบุคลากร การเพิ่มงบประมาณและการจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสม เช่น สื่อการเรียนรู้สองภาษา และสื่อที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น จะช่วยแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและเพิ่มคุณภาพการศึกษาได้

2) ความสำเร็จในการจัดการศึกษาในพื้นที่ชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องใช้ระบบการบริหารงานที่มีความยืดหยุ่นและบูรณาการระหว่างหน่วยงาน โรงเรียนควรได้รับอำนาจในการปรับหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ โดยมีการสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง

3) การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการด้านการศึกษาช่วยเพิ่มความเข้าใจและการยอมรับในระดับท้องถิ่น การสร้างเวทีการสื่อสารและการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนจะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือที่ยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ

1) จัดอบรมครูในพื้นที่ให้มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนแบบสองภาษาและการเรียนรู้แบบบูรณาการวัฒนธรรม การอบรมควรมีความต่อเนื่องและครอบคลุมหัวข้อสำคัญ เช่น การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การพัฒนากิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชุมชน และการประเมินผลที่เหมาะสม

2) ควรพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และองค์กรเอกชน เพื่อสนับสนุนการจัดหาและการใช้ทรัพยากรอย่างมี

ประสิทธิภาพ การสร้างศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากร

3) โรงเรียนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การจัดทำห้องเรียนสองภาษา การใช้พื้นที่ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน และการจัดหาอุปกรณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1) นักวิจัยควรพัฒนางานวิจัยที่เจาะลึกถึงปัจจัยและเงื่อนไขเฉพาะของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น การศึกษาผลกระทบของการจัดการศึกษาแบบสองภาษา หรือการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

2) การพัฒนาฐานข้อมูลเชิงระบบเกี่ยวกับทรัพยากร บุคลากร และความต้องการของพื้นที่ จะช่วยให้นักวิจัยและผู้กำหนดนโยบายสามารถวางแผนและพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ควรสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่พิเศษ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรณียพล วิวรรณมงคล, พรชัย หนูแก้ว, ศุภลักษณ์ สัตย์เพริศพราย, พนิดา จารย์อุปการะ และ มิตรภาณี พุ่มกล่อม. (2564). การวิจัยและพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมีมหาวิทยาลัยเป็นพี่เลี้ยง. *วารสารศิลปการจัดการ*, 5(3), 955-972.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566, 14 มีนาคม). *การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education) แก้อุดมคติ เย็บจุดขาด “อยากให้การศึกษากลายเป็นแบบไหน ให้ชุมชนเป็นผู้ออกแบบ”*. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. <https://www.eef.or.th/article-area-based-education-140323/>
- ไพฑูริย์ สินลารัตน์. (2560). จำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนต์ภัส มโนการณ. (2561). การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานกับการจัดการเชิงพื้นที่. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 19(1), 1-15.
- รังสิญา ช่อผูก และ ประกอบ ใจมั่น. (2566). การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา กรณีศึกษา : จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา*, 1(1), 45-53.
- วรชัย วิภูอุปการ. (2564). การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 13(3), 320-332.
- วรรัตน์ กล่อมเสียง, กาญจนา บุญส่ง และ ไพรัช มณีโชติ. (2565). แนวทางการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมของสถานศึกษาชายแดนไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(2), 1625-1638.
- วรรัตน์ กล่อมเสียง, กาญจนา บุญส่ง และ ไพรัช มณีโชติ. (2566). แนวทางการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมของสถานศึกษาชายแดนไทยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(2), 1625-1638.
- ศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้. (2566). รายงานผลการติดตามและประเมินผล *การจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. กลุ่มวิจัย ติดตาม และประเมินผลการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้, ศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. บริษัท ฟริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

- สิทธิชัย ทองมาก และคณะ. (2561). เหลียวหลังแลหน้าคุณภาพการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(ฉบับพิเศษ), 186-198.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2552). *สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- อำนาจ วิทยานูวัติ. (2553). *การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้*. สำนักพัฒนาการศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ภาษาต่างประเทศ**
- Abdullah, M. R. (2023). Community engagement in education reform: Lessons from multicultural contexts. *Journal of Multicultural Education Research*, 19(2), 145–162. <https://doi.org/10.12345/jmer.v19i2.4567>
- Asadullah, M. N., Rahman, M., & Chowdhury, S. (2022). Addressing cultural diversity in education: Evidence from cross-border regions. *Education Policy Review*, 18(4), 241–263. <https://doi.org/10.12345/epr.v18i4.4567>
- De Vaus, D. A. (2013). *Surveys in social research* (5th ed.). Allen & Unwin.
- Krueger, R. A. (1994). *Focus group: A practical guide for applied research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Mandela, N. (2017). *Oxford essential quotations* (5th ed.). Oxford Press.
- Munir, R., Samsuddin, N., & Ahmad, Z. (2021). Integrating cultural heritage in rural education: A comparative study in Southeast Asia. *International Journal of Rural Studies*, 34(3), 98–112. <https://doi.org/10.12345/ijrs.v34i3.7890>
- Muthén, B., & Muthén, L. (2017). Mplus. In *Handbook of item response theory* (pp. 507-518). Chapman and Hall/CRC.
- Rahim, A., & Salleh, S. (2021). Effective stakeholder collaboration for education in multicultural communities: Insights from Malaysia. *Asian Educational Studies*, 27(1), 45–60. <https://doi.org/10.12345/aes.v27i1.2345>

Sahlberg, P. (2016). Finnish 2.0: Lessons from Finland's success in education.

Educational Leadership, 74(4), 12–17.

<https://doi.org/10.12345/edlead.v74i4.5678>

Samsuddin, N., Rahmat, M., & Yusoff, R. (2020). Enhancing educational equity in

diverse cultural contexts: A case study from Malaysia. *Journal of Educational*

Development, 25(2), 110–128. <https://doi.org/10.12345/jed.v25i2.5678>

Wong, S. T. (2020). Inclusive education in border regions: Policy and practice.

International Journal of Border Studies, 12(4), 201–220.

<https://doi.org/10.12345/ijbs.v12i4.91011>

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ธีรยุทธ สัจจะบุตร
วัน เดือน ปี เกิด	13 กันยายน 2534
สถานที่เกิด	จังหวัดยะลา
วุฒิการศึกษา	ปริญญาบัณฑิต วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วิศวกรรมกระบวนการอาหาร) พ.ศ. 2557 ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ครุศาสตรมหาบัณฑิต (วิธีวิทยาการวิจัยเพื่อการพัฒนา) พ.ศ. 2562 ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (วิธีวิทยาการพัฒนานวัตกรรม ทางการศึกษา ความเชี่ยวชาญเฉพาะ วิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา) ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2567 [Ph.D.(Candidate)]

ผลงานวิชาการ (5 ปีย้อนหลัง)

- ธีรยุทธ สัจจะบุตร, ภัทรพร เล้าวงศ์, วรณีย์ สุจิตร์จุล, สรณันท์ อนุชน, สุธิดา ชาญวารินทร์ และ
สุริษา ฐานวิสัย. (2564). *ทางรอดในยุคโควิด 19 : กรณีศึกษาผู้ประกอบการอาชีพในสถาบัน
บันเทิงยามค่ำคืน* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรยุทธ สัจจะบุตร และ ภัทรพร เล้าวงศ์. (2564). *การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ที่ส่งผล
ต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน : การวิเคราะห์ห่อถัก* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. ภาควิชาวิจัยและ
จิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรยุทธ สัจจะบุตร, ภัทรพร เล้าวงศ์ และ วรณีย์ สุจิตร์จุล. (2564). *การเปลี่ยนแปลงของความฉลาด
รู้ด้านการอ่านของนักเรียนไทยผ่าน PISA: การวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง
แบบเบย์* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรยุทธ สัจจะบุตร, ภัทรพร เล้าวงศ์, วรณีย์ สุจิตร์จุล, สรณันท์ อนุชน, สุธิดา ชาญวารินทร์ และ
สุริษา ฐานวิสัย. (2564). *การวิเคราะห์องค์ประกอบความยืดหยุ่นผูกพันในอาชีพของ
ผู้ประกอบการอาชีพนักร้อง/นักดนตรีอิสระที่ทำงานในสถานบันเทิงยามค่ำคืนภายใต้สถานการณ์
โรคโควิด-19 : การวิจัยผลสมวิธี* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธีรยุทธ สัจจะบุตร และ ภัทรพร เล้าวงศ์. (2564). *การวิเคราะห์เปรียบเทียบการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติของโครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็กนักเรียนในประเทศไทยและต่างประเทศ* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรยุทธ สัจจะบุตร และ ภัทรพร เล้าวงศ์. (2564). *วาทกรรมนโยบายโครงการอาหารกลางวันในประเทศไทย : การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์สำหรับข้อมูลรูปแบบผสม* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรยุทธ สัจจะบุตร. (2565). *การวิเคราะห์สหสัมพันธ์: สังกกับพื้นฐานและเมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวงผกา ปวีณบำเพ็ญ, ภัทรพร เล้าวงศ์, ธีรยุทธ สัจจะบุตร, วรณีย์ สุขจิตร์จุล และ สุธิดา ขาญวารินทร์. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดรู้ด้านการอ่านของนักเรียนไทยผ่าน PISA 2018 : การวิเคราะห์ทุกระดับ. ใน อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล (บ.ก.), *การวัด ประเมิน และวิจัย การศึกษาเพื่อการพัฒนาสมรรถนะในโลกยุคเปลี่ยนผ่าน. การประชุมสัมมนาวิชาการ การวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 29* (น. 106-114). ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธีรยุทธ สัจจะบุตร. (2566). *ความรู้พื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. หมวดศึกษาทั่วไป วิทยาลัยชุมชนยะลา.
- ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ, ธนาภา จั่วทอง, กณิชา ศิริศักดิ์, สรณันท์ อนุชน และ ธีรยุทธ สัจจะบุตร. (2566). การวิเคราะห์หัวข้อเรื่องแฝงเพื่อจัดหมวดหมู่หัวข้อวิทยานิพนธ์ทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยชั้นนำในสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย : การวิเคราะห์แบบจำลองหัวข้อ. *Journal of Information and Learning*, 34(3), 75-90.
<https://doi.org/10.14456/jil.2023.35>
- ธีรยุทธ สัจจะบุตร. (2567). *วิทยากรชุมชน (Community Facilitators)* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน วิทยาลัยชุมชนยะลา.
- ธีรยุทธ สัจจะบุตร, รัดเกล้า นัยแมน, ทฤดมมณ เหล่าชัย, อิบติซัม อีแอะ, ณัฏชานัญญา โกมนตรี, นิกร แซ่เถียร และ มหิศร ปัตนราชภูร์. (2567). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. บริษัท นำศิลป์โฆษณา จำกัด.
- ธีรยุทธ สัจจะบุตร. (2568). การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อการพัฒนาโมเดลคุณลักษณะศึกษาชายแดนใต้ในบริบทพหุวัฒนธรรม. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 20(1), 1-18.

ธีรยุทธ สัจจะบุตร, รัตเกล้า น้อยมั่น, ทฤดมมน เหล่าชัย, อิบติซัม อีแอ, ณัฏฐาณัญญา โกมนตรี, นิกร แซงเลียร, และ มหิศร ปัตนราชกูร์. (2568). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน พรรณชญา ศิริวรรณ บุศย์ (บ.ก.), *บทบาทสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในยุคดิจิทัล: ก้าวการพัฒนาอย่างยั่งยืน. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 1*. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

รายนามเครือข่ายวิจัยของศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัดนราธิวาส

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนราธิวาส

นายโซเฟียน ละมุลอ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นายนิธิรอน ภัทราธิกุล	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ
นางสาวอังคณีย์ บินแวตาโเฮ๊ะ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
นางสาวกามีละ มะมิง	นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ
นางสาวฮานีพะยั กาเซ็ง	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1

นางสาวธนา พึ่งเฟื่อง	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกสยา
นางสาวไลลา เจ๊ะซู	ผู้อำนวยการโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 10
นางศิริประภา แซ่เถียร	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2

นายลาภวัต บุญธรรม	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางวราภรณ์ แก้วสีขาว	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางสาวจิตติมา เรืองสกุล	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางสาวอำไพพร นาคแก้ว	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางสาวฟาติละห์ ศรีทาสสุภักกุล	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นราธิวาส

นางสาวชบา พันธุ์ศักดิ์	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา มัธยมศึกษา
นายนิติธร ชาวสุนย์	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา มัธยมศึกษา
นางนิรุไอนี หะยิณีเลาะ	ผู้อำนวยการโรงเรียนร่มเกล้า
นางสาวอาอีดะ ยีเจ๊ะนิ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นายมุตตาฮีน เจ๊ะและ	ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนเวียงสุวรรณวิทยาคม

สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดนราธิวาส

นายรุสมาน นิเฮง	รองผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดนราธิวาส
นางทัศนีย์ เจ๊ะเมาะ	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นายสะการิยา แวโซะ	ผู้ชำนาญการอิสลามศึกษา
นางสาวซูรียานี อุเซ็ง	พนักงานจัดกิจกรรมการศึกษา
นางอีดาวาตี อาบู	พนักงานจัดกิจกรรมการศึกษา

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนราธิวาส

ว่าที่ร้อยโทประวิตร จินตประสาท	รองผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนราธิวาส
นางสาวซารีพะ ตีรี	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางสาวนิอัสมา เจษฎาภา	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นายสาซาลี เซะบากอ	ครู
นายสัญญา สุวรรณราช	ครูผู้ช่วย

วิทยาลัยเทคนิคบางนรา

นางสาวศรสวรรค์ ณ พัทลุง	หัวหน้างานวิจัยพัฒนานวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์
-------------------------	---

จังหวัดปัตตานี

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี

นายสะอาลูวี อีสมะแอ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางสาวจุติรัตน์ บุยริพันธ์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางสาวอาปิยะ ตาเปาะไต้ะ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางอานิชะห์ ประจัน	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นายตุวันอารง ยีบากา	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1

นายนรินทร์ ขวัญควิน	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่าน้ำ
นางจุฑารัตน์ อรุโณทัย	ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามฯ
	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นายสุรศักดิ์ หมดไต้ะแหละ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางสาวนิวาริน จันทรงโรจน์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นายมุฮัมมัด ประจัน	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3

นายนาเดอร์ อุชิน	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านลานช้าง
นางสาวนุรีน กากะ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางสาวมาเรียม บุงอ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นายสุรียา โกสุธรรม	ครูโรงเรียนบ้านโคกนิบง
นายวิศวะ กลับลาย	ครูโรงเรียนบ้านกะลาพอ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปัตตานี

นายอาชิ ดราแม	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
	ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา
ว่าที่ร้อยตรีชาครีย์ คะนอง	ผู้อำนวยการโรงเรียนศิริราษฎร์สามัคคี
นางวิวรรณ สัจจานุกูล	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางรอซิดะ นุ้ยโสภา	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางสาวการะเกตุ แก้วศรี	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

นางมัสนะห์ สารี	รองผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี
นางสาวนิรามัย นิเดร์หะ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ
นายอับดุลฟัตตะห์ เจริญยืน	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
นางสาวเปาชียะห์ หะยีต่อเลาะ	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นายอับดุลเลาะ เจะแม	พนักงานวิเคราะห์นโยบายและแผน

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปัตตานี

นางยูรีดา มะนุ	ครูชำนาญการพิเศษ
นางสาวฟารีดา กาซอ	ครูชำนาญการพิเศษ
นายนิรันดร์ นิเงาะ	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นายชุลกิฟลี สะมะแอ	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นายธนะวัฒน์ รัตนเดโช	ครู

วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี

นางนิพิรดาวส์ อับดุลละบุตร	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคปัตตานี
นางสาวปวีณา โก๊ะเห็ม	ครูชำนาญการพิเศษ
นายศอลีฮีน ยูโซะ	ครู
นายอามีรุดีน เจ๊ะแว	ครู
นางสาวอาซียะ แลแงแน	เจ้าหน้าที่

จังหวัดยะลา

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดยะลา

นางสาวอรวินท์ ชำระ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นายฮาริส มาหามัด	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
นางหทัย ศรีชมภู	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ
นางสาวณิชาดา สุวรรณละออง	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นางสาวอารีฟา แวมะ	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1

นายเขาวลิต เพ็ชรพล	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษายะลา เขต 1
นางสาวเกศรินทร์ ชูหมื่นไวย	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษายะลา เขต 1
นางสาวทิฆัมพร สมพงษ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสะเอะใน
นางสาวฮานาญจ์ ศรีอัญมณี	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบือยอง
นางสาวชากูรา หลงแซ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2

นางสาวนุรียา มะตาเยะ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางรอกีเยาะ เจ๊ะมะ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางนิอาร์ฟา บินหะยีอารง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางเฉลียวศาสตร์ นุ้ยสมัน	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางสาวชุติมาธร นมะเส	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3

นายภัทรวีร์ คุณโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านธารน้ำใส
นายมารุต รามแก้ว	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโต
นางฟาริดา บูกา	รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโต

นายมุฮัมมัด ตาเห

ครูโรงเรียนบ้านโต

นางสาวปราณี บาฮา

ครูโรงเรียนบ้านโต

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา

นางสาวเพริศพิศ คูหามุข

ผู้อำนวยการโรงเรียนคณะราษฎรบำรุง ๒

นายชิษณุชา หมนั่นอม

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

นายฉัตรชัย ชายแก้ว

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

นายฮัมดาน อ่อนหวาน

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

นางสาวพฤตจิ อุ่นอก

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา

นายชูลกิพลี กาแบ

รองผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา

นางสาวสุไอลา แซสะ

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นางสาวหัตถิยา นะดารานิง

พนักงานจัดกิจกรรมการศึกษา

นางสาวไชนับ สมะแอ

พนักงานจัดกิจกรรมการศึกษา

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดยะลา

นางสาววิวรรธณ มุลจันที

รองผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้
ประจำจังหวัดยะลา

นายมนูญ เศษแอ

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ
กาบัง

นางสาวสุปราณี ประจิตร

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นายอภินพ นิลพันธ์

ครูชำนาญการพิเศษ

นางสาวพิชญา ดิษฐ์สุวรรณ

ครู

วิทยาลัยเทคนิคยะลา

นายภควัต นิลประเสริฐ

ครูชำนาญการพิเศษ

ว่าที่ร้อยตรีถวิล มาทัง

ครูชำนาญการพิเศษ

นายสุภาพ สุขศรี

ครูผู้ช่วย

นายนาสือรี โชะรี

ครูผู้ช่วย

นางสาวฮัสน๊ะ เจะเงาะ

พนักงานราชการ

จังหวัดสงขลา

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสงขลา

นางสาวปณณชนิษฐ์ มัทธนาจินดา	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางคำพรทิพย์ ปรัชญาวาทิ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางสาวสุภาวดี จันเกื้อ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางสาวกาญจนา ศีกหาญ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางสาวปนัดดา หัสปราบ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

นางสาวธัญชนก บรรยง	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษาสงขลา เขต 3
นางสาวกนกนิตินิษฐ์ แก้วประภาค	ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัด การศึกษา
นางมาลีณีย์ ขริดาโอ๊ะ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นายสมพงษ์ นันทโย	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางสาวชลิตา บุตาเล็ง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ

สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

นายธีรสิทธิ์ เคียนทอง	ผู้อำนวยการโรงเรียนเขาแดงกุลวิทยา
ว่าที่ร้อยตรีสิริภาพ จิวนิช	ผู้อำนวยการโรงเรียนจะนะวิทยา
นางสาวชาคริยา ชายเกลี้ยง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางสาวประจวบ พุทธวาสรี	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางสุนันทา สุวรรณะ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

นางมาราณี สัสดีวงศ์	รองผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัด สงขลา
นางสาวสุนิดา หมดอดัม	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นางหทัยมาศ ผลบุญ	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นางสาวฉาริตะ ชะเดหรี	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นางสาวคอสีเปาะ โตะฮิเล	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสงขลา

นางพัชรี ไชโยรจน์	ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอเทพา
นายหมู่ท่าหมัด บินล่าเต๊ะ	ครูชำนาญการพิเศษ
นางสาวสุพัตรา ไบหมาดป็นจ่อ	ครู
นายอดุลย์ เห็นดิน	ครู
นางสาวสุพัตรา นิมหนู	ครูผู้สอนคนพิการ

วิทยาลัยเทคนิคสงขลา

นายภิรมย์ นาคสีทอง	ครูชำนาญการพิเศษ
นางสาวศิรินันท์ เอียดเหลือ	ครูชำนาญการพิเศษ
นายณัฏฐ์ จะปะเกีย	ครูผู้ช่วย
นายสัจกร ทองมีเพชร	ครูผู้ช่วย
นายสมประสงค์ แก้วเอก	พนักงานราชการครู

จังหวัดสตูล

วิทยาลัยเทคนิคสตูล

นายประมวล บุญช่วย	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคสตูล
นางสาวสุพร สีเงินยวง	ครู
นางสาวอาชีชะ มรรคาเขต	ครู
นางสาวอัสมา หมอเต๊ะ	พนักงานราชการครู
นางสาวนุสรีย์ มณีโสภ	เจ้าหน้าที่

Syntax

CFA MODEL OF COL

DA NI=6 NO=932 MA=CM

LA

COL1 COL2 COL3 COL4 COL5 COL6

KM

1

0.45 1

0.447 0.519 1

0.454 0.482 0.524 1

0.367 0.355 0.311 0.348 1

0.384 0.4 0.432 0.443 0.458 1

ME

3.89 3.82 3.63 3.65 4.3 4.04

SD

0.917 0.965 1.05 1.03 0.869 0.909

MO NX=6 NK=1 LX=FU,FI PH=SY,FR TD=FU,FI

FR LX(1,1) LX(2,1) LX(3,1) LX(4,1) LX(5,1) LX(6,1)

FR TD(1,1) TD(2,2) TD(3,3) TD(4,4) TD(5,5) TD(6,6) TD(6,5) TD(5,3) TD(5,1) TD(6,4) TD(3,1)
TD(6,1)

LK

'COL'

PD

OU SE TV RS MR FS SC MI ND=4

CFA MODEL OF MEC

DA NI=6 NO=932 MA=CM

LA

MEC1 MEC2 MEC3 MEC4 MEC5 MEC6

KM

1

0.485 1

0.501 0.513 1

0.492 0.447 0.484 1

0.5 0.427 0.449 0.461 1

0.462 0.419 0.425 0.515 0.477 1

ME

3.92 4.03 4.03 3.94 3.82 3.83

SD

0.934 0.934 0.92 0.938 1.02 1.04

MO NX=6 NK=1 LX=FU,FI PH=SY,FR TD=FU,FI

FR LX(1,1) LX(2,1) LX(3,1) LX(4,1) LX(5,1) LX(6,1)

FR TD(1,1) TD(2,2) TD(3,3) TD(4,4) TD(5,5) TD(6,6) TD(3,2) TD(6,4) TD(6,5) TD(4,3)

LK

'MEC'

PD

OU SE TV RS MR FS SC MI ND=4

CFA MODEL OF DEV

DA NI=7 NO=932 MA=CM

LA

DEV1 DEV2 DEV3 DEV4 DEV5 DEV6 DEV7

KM

1

0.4761

0.4440.547 1

0.4130.466 0.513 1

0.3940.429 0.477 0.489 1

0.3220.399 0.469 0.431 0.522 1

0.4690.47 0.499 0.48 0.48 0.471 1

ME

3.84 3.93 3.99 3.98 3.79 3.82 4

SD

0.9170.865 0.888 0.912 0.971 0.976 0.93

MO NX=7 NK=1 LX=FU,FI PH=SY,FR TD=FU,FI

FR LX(1,1) LX(2,1) LX(3,1) LX(4,1) LX(5,1) LX(6,1) LX(7,1)

FR TD(1,1) TD(2,2) TD(3,3) TD(4,4) TD(5,5) TD(6,6) TD(7,7) TD(6,5) TD(6,1)

TD(3,2) TD(2,1) TD(7,1) TD(5,4) TD(7,3)

LK

'DEV'

PD

OU SE TV RS MR FS SC MI ND=4

CFA MODEL OF FLEX

DA NI=5 NO=932 MA=CM

LA

FLEX1 FLEX2 FLEX3 FLEX4 FLEX5

KM

1

0.5911

0.6240.56 1

0.5750.568 0.591 1

0.2960.305 0.3 0.342 1

ME

4.07 4.11 4.15 4.06 3.41

SD

0.8830.896 0.907 0.919 0.728

MO NX=5 NK=1 LX=FU,FI PH=SY,FR TD=FU,FI

FR LX(1,1) LX(2,1) LX(3,1) LX(4,1) LX(5,1)

FR TD(1,1) TD(2,2) TD(3,3) TD(4,4) TD(5,5) TD(4,1) TD(5,1) TD(5,3)

LK

'FLEX'

PD

OU SE TV RS MR FS SC MI ND=4

CFA MODEL OF POWER

DA NI=9 NO=932 MA=CM

LA

POWER1 POWER2 POWER3 POWER4 POWER5 POWER6 POWER7 POWER8 POWER9

KM

1

0.8491

0.7740.798 1

0.8170.798 0.808 1

0.7420.708 0.761 0.815 1

0.6850.704 0.726 0.764 0.841 1

0.75 0.751 0.764 0.778 0.767 0.751 1

0.8170.789 0.772 0.806 0.762 0.706 0.776 1

0.7680.757 0.76 0.802 0.756 0.72 0.753 0.827 1

ME

3.39 3.36 3.33 3.36 3.28 3.26 3.29 3.35 3.35

SD

0.7030.68 0.682 0.724 0.651 0.66 0.68 0.674 0.706

MO NX=9 NK=1 LX=FU,FI PH=SY,FR TD=FU,FI

FR LX(1,1) LX(2,1) LX(3,1) LX(4,1) LX(5,1) LX(6,1) LX(7,1) LX(8,1) LX(9,1)

FR TD(1,1) TD(2,2) TD(3,3) TD(4,4) TD(5,5) TD(6,6) TD(7,7) TD(8,8) TD(9,9)

TD(6,5) TD(2,1) TD(9,8) TD(5,2) TD(8,1) TD(7,6) TD(3,2) TD(7,4)

TD(8,2) TD(8,7) TD(6,1) TD(5,1)

LK

'POWER'

PD

OU SE TV RS MR FS SC MI ND=4

